

การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย

สารนิพนธ์

ของ

พัชรินทร์ เจริญภักดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

พฤษภาคม 2551

การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย

สารนิพนธ์

ของ

พัชรินทร์ เจริญภักดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย

บทคัดย่อ

ของ

พัชรินทร์ เจริญภักดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

พฤษภาคม 2551

พัชรินทร์ เจริญภักดิ์. (2551). *การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัว*
ไทย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร. นวลลออ สุภาผล.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อค้นหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างของคู่
สมรสที่หย่าร้าง โดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่อยู่ใน
สถานภาพหย่าร้างในปัจจุบันทั้งสามีและภรรยา จำนวน 300 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคู่
สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 62 คู่ (124 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามี 88 คน และเฉพาะผู้ที่เป็น
ภรรยา 88 คน (176 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่า

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้าง โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า มี 12
องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส สื่อสารและปรับตัว สภาวะการสมรส อบรมและ
ความเปี่ยมเบนทางเพศ ครอบครัวคู่สมรส ความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ เพศสัมพันธ์ อารมณ์
ความสัมพันธ์ก่อนสมรส ลักษณะนิสัย ลักษณะงาน และ ความพร้อมด้านบุตรและธุรกิจ อธิบาย
เปอร์เซ็นต์ความแปรปรวนสะสมได้ 69.17

FACTOR ANALYSIS OF ANTECEDENTS OF DIVORCES IN THAI FAMILIES

AN ABSTRACT

BY

PHATCHARIN CHAROENPHAK

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University

May 2008

Phatcharin Charoenphak. (2008). *Factor analysis of antecedents of divorces in Thai families*. Master thesis, M.Ed. (Developmental Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Nuanlaor Supaphon.

This research is putting a focus on the finding of the primary factors causing the divorces of Thai marriages. The research was conducted on a sample group of 300 Thai divorced persons; 124 persons from 62 previously married couples and 176 persons from 88 divorced men and 88 divorced women. Rating scale questionnaire and the statistical-based factor analysis were used to conclude the research.

The conclusion

The main reasons of Thai divorces from this factor analysis came from 12 factors; behavior toward the spouse, communication and adaptation, marriage status and social status, iniquity and homosexuality, influences from couple's families, physical and mental deficiency, sexual relations, emotional stability, pre-marriage relationship, attitude, work nature, and the readiness of having children and starting businesses. These factors have the percentage of cumulative of 69.17%.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาพล คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ อติศักดิ์ พงษ์พลผลศักดิ์ ที่ปรึกษาด้านสถิติในการทำวิจัย ที่ได้สละเวลาอันมีค่าช่วยให้ข้อมูลความรู้ คำแนะนำ และช่วยแก้ไขจนสารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ประณต เค้าฉิม กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมข้อวิจารณ์อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณนภัทร จึงพัฒนปรีชา สำหรับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ คุณจัญญพร ประักษ์ประลัย สำหรับการตั้งชื่อองค์ประกอบของสารนิพนธ์ คุณวิภาวี โพธิ์ชื่น สำหรับการใช้ภาษา และผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่ช่วยให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัยทุกท่าน ที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา

คุณค่าและสารประโยชน์อันใดที่พึงบังเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึง พระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ รวมทั้งครูผู้สร้างสรรค์ผลงาน ทางด้านการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้อ้างอิงในการทำวิจัย จนประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

พัชรินทร์ เจริญศักดิ์

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามปฏิบัติการ.....	4
สมมติฐานในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความหมายของการหย่าร้าง.....	7
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการหย่าร้าง.....	8
ทฤษฎีตัวแบบการสั่นสลายตัวของชีวิตสมรส.....	8
ทฤษฎีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรส แมคโดนัลด์	11
ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรส และความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส.....	12
วงจรชีวิตของครอบครัวที่หย่าร้าง.....	16
รูปแบบของการหย่าร้าง.....	19
สาเหตุของการหย่าร้าง.....	21
สาเหตุด้านชีวสังคม.....	28
สาเหตุด้านเศรษฐกิจ.....	54
สาเหตุด้านสังคมและความประพฤติ.....	58
สาเหตุด้านสุขภาพอนามัย.....	64
สาเหตุด้านอารมณ์และจิตใจ.....	67
สาเหตุด้านทัศนคติ.....	67
สาเหตุด้านสัมพันธในครอบครัว.....	68
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถิติที่ใช้ในงานวิจัย.....	72
การวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	72

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

2 (ต่อ)

มโนทัศน์การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	73
ชนิดและรูปแบบของการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	73
จุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	74
ประโยชน์ของการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	74
ขั้นตอนการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	75
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	77

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 79

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	79
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....84

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 104

ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	104
สมมติฐานในการวิจัย.....	104
วิธีดำเนินการวิจัย.....	104
สรุปผลการวิจัย.....	106
อภิปรายผลการวิจัย.....	110
ข้อเสนอแนะ.....	117

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	118
ภาคผนวก.....	124
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	132

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ค่า Eigenvalue ค่าเปอร์เซ็นต์ความแปรปรวน และค่าเปอร์เซ็นต์ความแปรปรวนสะสม.....	85
2	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง ในครอบครัวไทย)ที่มีการหมุนแกนปัจจัยและที่มีการจัดอันดับ ตามน้ำหนักปัจจัย(.....	86
3	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ การปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส.....	96
4	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ การสื่อสารและปรับตัว.....	97
5	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ สภาพการสมรส.....	98
6	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ระบายทุกข์และ ความเปี่ยมเบนทางเพศ.....	99
7	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ครอบครัวคู่สมรส.....	99
8	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความบกพร่องของร่างกายและ จิตใจ.....	100
9	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ เพศสัมพันธ์.....	100
10	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ อารมณ์.....	101
11	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ก่อนสมรส.....	101
12	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ลักษณะนิสัย.....	102
13	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ลักษณะงาน.....	102
14	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความพร้อมด้านบุตรและธุรกิจ.....	103

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคม มีหน้าที่ในการอบรมและเลี้ยงดูมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สามารถช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ หากครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคง สมาชิกในครอบครัวรักใคร่กลมเกลียวกัน บิดามารดาสสามารถประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี เยาวชนในครอบครัวนั้นย่อมได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีด้วย แต่ในทางความเป็นจริงกลับพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบทางลบหลายประการต่อสถาบันครอบครัวไทย โดยเฉพาะด้านการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว (ภัสสร ลิมานนท์. 2541) การอยู่ร่วมกันของสามีภรรยา การเป็นคู่ครองร่วมทุกข์ร่วมสุขของสามีภรรยาเป็นความมั่นคงของสถาบันครอบครัว แต่ในยุคโลกาภิวัตน์นี้สถาบันครอบครัวได้เกิดการสั่นคลอนอย่างรุนแรงเพราะมีปัญหาระหว่างสามีภรรยามากขึ้นจนไม่สามารถจะอยู่ด้วยกันได้ ผลที่ตามมาก็คือ การหย่าร้างในที่สุด (บัญญัติ สุขศรีงาม. 2542)

ในประเทศไทย มีการบันทึกสถิติจากศูนย์ทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย พบว่าพบว่ามีในรอบ 10 ปีนี้ สังคมไทยมีการหย่าร้างเพิ่มขึ้น 2 เท่าตัว จากปี 2539 มีการหย่าร้อยละ 13 โดยมีผู้จดทะเบียนสมรส 436,831 คู่ หย่า 56,718 คู่ ข้อมูลล่าสุดในปี 2549 มีผู้จดทะเบียนสมรส 347,913 คู่ หย่า 91,155 คู่ คิดเป็นร้อยละ 26 หรือกล่าวได้ว่ามีคนไทยมีการหย่าร้าง 1 คู่ทุก ๆ การจดทะเบียน 5 คู่ โดยเฉลี่ยหย่าร้างกันชั่วโมงละ 10 คู่ สถิติดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีอัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นสูง ในระยะเวลาเพียง 10 ปี มีสถิติการหย่าร้างเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50 นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงการสั่นคลอนของสถาบันครอบครัวที่มีความเปราะบางมากขึ้น และน่าจะก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมาในที่สุด (เดอะ เนชั่น. 2551 : ออนไลน์) จากสถิติดังกล่าวข้างต้นพบว่ามีอัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นอย่างน่าใจหาย และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกอย่างไม่หยุดยั้ง สำหรับสถิติดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลตัวเลขที่สำนักงานบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทยได้รายงานไว้เป็นทางการเท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีที่สามีภรรยาไปจดทะเบียนหย่ากับทางราชการ แต่ในตามความเป็นจริงแล้วต้องยอมรับว่า ยังมีครอบครัวอีกจำนวนไม่น้อยที่สามีภรรยาไม่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขได้ ต้องแยกกันอยู่โดยไม่ได้จดทะเบียนหย่า เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาครอบครัวที่อาจส่งผลกระทบถึงพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ที่อยู่ในวัยเจริญเติบโต กลับต้องมาเผชิญกับความสูญเสียและขาดความอบอุ่นจากพ่อและแม่ ทำให้เด็กมีสภาวะทางสุขภาพจิตที่ไม่สมบูรณ์ และอาจทำให้เป็นที่มาของปัญหาสังคมได้

นักจิตวิทยา นักอาชญาวิทยา และนักวิชาการ ได้วิเคราะห์สาเหตุแห่งการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนว่า สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือสภาพครอบครัวที่มีปัญหา เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญ เป็นกลไกหลักในการป้องกันปัญหาทางสังคม และในขณะเดียวกันก็เป็นบ่อเกิดของปัญหามากมายในสังคมด้วย อาทิเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอื่นๆ ซึ่งมักพบว่าผู้กระทำความผิดมักเป็นเยาวชนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และมีแนวโน้มจะมีอายุน้อยลงทุกวันนี้ จากตัวอย่างปัญหาดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า การหย่าร้างไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อคู่สามีภรรยา แต่ยังส่งผลที่ร้ายแรงไปถึงบุตร ซึ่งจะต้องมีชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความปวดร้าว และต้องการแสวงหาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจอย่างไม่มีทิศทาง ดังการรายงานของศูนย์วิจัยครอบครัว มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการหย่าร้างจะมีปัญหาไปตลอดชีวิต เด็กเหล่านี้จะมีปัญหาทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ โดยเด็กอายุ 12-15 ปี จะได้รับผลกระทบที่เลวร้ายที่สุด รองลงมาเป็นช่วงก่อนวัยเรียน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างจะขาดความอบอุ่น จึงต้องหาผู้ที่ให้ความรักความเข้าใจและความอบอุ่นให้กับตนเอง เพื่อทดแทนสิ่งเหล่านี้จากพ่อแม่ตนเอง (บัญญัติ สุขศรีงาม. 2542)

นอกจากนี้ ผลกระทบของการหย่าร้างต่อลูกหลังการหย่าร้าง เด็กจะรู้สึกสูญเสีย กลัวถูกทอดทิ้ง ต้องการความรัก ขาดความเชื่อมั่นในตัวเองและสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้เป็นปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม ของเด็กวัยเรียน เนื่องจากปรารถนาให้บิดามารดา คืนดีกัน มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็ก สำหรับเด็กวัยก่อนวัยรุ่น เด็กจะมีความโกรธและจิตใจหวนไหวในความเป็นตัวของตัวเอง ส่วนเด็กวัยรุ่นจะมีความวิตกกังวล ตกใจ เศร้าเสียใจ และรู้สึกเป็นปมด้อยอย่างรุนแรงในชีวิต (ศูนย์สุขวิทยาจิต. 2547 : ออนไลน์) สุรพงศ์ อัมพันวงษ์ (2542) กล่าวว่า เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างไม่ว่าจะเป็นเด็กวัยใดก็ตามต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ ล้วนแต่มีผล กระทบทางด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจของเด็กอย่างมาก สิ่งหนึ่งที่อยู่ในใจของเด็ก ๆ ตลอดเวลาก็คือ ความรู้สึกปวดร้าว เศร้าใจ ซึ่งอาจมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็กได้

ดังนั้นการหย่าร้างจึงนับว่าเป็นวิกฤตการณ์ของชีวิตสมรสที่คู่สมรสทุกคู่พยายามจะหลีกเลี่ยง แต่ไม่ว่าคู่สมรสทุกคู่จะสามารถหลีกเลี่ยงได้ คู่สมรสบางคู่อาจโชคดีที่ชีวิตคู่ราบรื่นมีความสุข สามารถอยู่ด้วยกันจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต แต่คู่สมรสอีกหลาย ๆ คู่อยู่ด้วยกันได้ไม่ตลอดรอดฝั่งเกิดการหย่าร้างกันขึ้น (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536)

จากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างของครอบครัวไทย เพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการที่จะทำให้ทราบว่า องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้มีกี่ด้านที่เป็นอิสระจากกันจริง มีด้านใดบ้างที่ซ้ำซ้อนกับด้านอื่น และมีการจับกลุ่มของ

องค์ประกอบด้านต่าง ๆ กันอย่างไร เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างในครอบครัวไทย เพื่อจะได้เป็นข้อคิดและแนวทางในการเลือกคู่ครองของผู้ที่คิดจะแต่งงานในอนาคตของแต่ละคน จะได้ไม่เกิดความผิดพลาด เป็นการช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการหย่าร้างขึ้นในภายหลัง เป็นการช่วยให้ชีวิตสมรสของคู่แต่งงานแต่ละคู่บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จ จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาทั้งตัวคู่สมรสเอง บุตรและสังคมไทย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อค้นหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างของคู่สมรสที่หย่าร้าง โดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ความสำคัญของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของการหย่าร้างในครอบครัวไทย ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบนี้ได้ช่วยลดจำนวนตัวแปรที่มีจำนวนมาก พร้อมทั้งจัดกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทำให้ทราบว่าองค์ประกอบใดบ้างที่เป็นสาเหตุของการหย่าร้าง นอกจากนี้สามารถนำเอาข้อมูลที่ได้ไปเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เป็นแนวทางในการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่กำลังจะสมรส ผู้ที่สมรสแล้ว และผู้ที่กำลังเกิดปัญหาในชีวิตสมรส เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันของคู่สมรส ให้หันมาเอาใจใส่ชีวิตครอบครัว และหาทางป้องกันสภาพที่จะนำสู่สาเหตุแห่งความแตกร้างที่จะเกิดขึ้นในชีวิตสมรส

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจมุ่งเน้นศึกษาองค์ประกอบของการหย่าร้าง ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ มากมายครอบคลุมตัวแปร ชีวสังคม เศรษฐกิจ สังคมและความประพฤติ สุขภาพอนามัย อารมณ์และจิตใจ ทัศนคติ และความสัมพันธ์ในครอบครัว ของคู่สมรสที่หย่าร้าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชายหรือหญิงที่หย่าร้างซึ่งมีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่, ภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา, ภาคตะวันออก คือ จังหวัดจันทบุรี และภาคกลาง คือ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่อยู่ในสถานภาพหย่าร้างในปัจจุบันทั้งสามีและภรรยา จำนวน 300 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 62 คู่ (124 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามี 88 คน และเฉพาะผู้ที่เป็นภรรยา 88 คน (176 คน) โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ภาคเหนือสุ่มเจาะจงจังหวัดเชียงใหม่ ภาคใต้สุ่มเจาะจงจังหวัดสงขลา ภาคตะวันออกสุ่มเจาะจงจังหวัดจันทบุรี และ ภาคกลางสุ่มเจาะจงกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 2 สุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จังหวัดละ 74 คน ได้กลุ่มที่เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 15 คู่ (30 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามีหรือภรรยา จำนวน 44 คน สำหรับกรุงเทพมหานคร สุ่มแบบตามสะดวกจำนวน 78 คน เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 17 คู่ (34 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามีหรือภรรยา จำนวน 44 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง ซึ่งครอบคลุมตัวแปรต่อไปนี้
 - 1.1 ชีวสังคม
 - 1.2 เศรษฐกิจ
 - 1.3 สังคมและความประพฤติ
 - 1.4 สุขภาพอนามัย
 - 1.5 อารมณ์และจิตใจ
 - 1.6 ทักษะคติ
 - 1.7 ความสัมพันธ์ในครอบครัว
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การหย่าร้าง

นิยามปฏิบัติการของตัวแปร

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างซึ่งมี 7 ประการ ได้แก่ ชีวสังคม เศรษฐกิจ สังคมและความประพฤติ สุขภาพอนามัย อารมณ์และจิตใจ ทักษะคติ และ ความสัมพันธ์ในครอบครัว

1. ชีวสังคม หมายถึง ความคิดเห็นของคู่สมรสที่หย่าร้างเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา การได้รับการอบรมเลี้ยงดู หลักที่ใช้ในการเลือกคู่ครอง สาเหตุที่ตัดสินใจแต่งงาน การยอมรับในการสมรส ตำแหน่งหน้าที่การงาน และความสัมพันธ์ก่อนการสมรสของคู่สมรส

2. เศรษฐกิจ หมายถึง ความคิดเห็นของคู่สมรสที่หย่าร้างเกี่ยวกับหนี้สิน การใช้จ่าย การทำลายทรัพย์สิน รายได้ การพึ่งพาและไม่พึ่งพารายได้ของคู่สมรส

3. สังคมและความประพฤติ หมายถึง ความคิดเห็นของคู่สมรสที่หย่าร้างเกี่ยวกับ การไม่รับฟังความคิดเห็น การวางอำนาจ แยกออกมาอาศัยอยู่เองหรืออาศัยอยู่ร่วมกับญาติ การไม่ให้เกียรติ การทอดทิ้ง การไม่ดูแลเอาใจใส่ตามสมควร การทำร้ายร่างกาย ขาดความเป็นส่วนตัว คนรอบข้างยุให้เลิกกัน จับผิดคู่สมรส การมีความเบี่ยงเบนทางเพศ การพูดจាក้าวร้าว การดูหมิ่นเหยียดหยาม ก้าวร้าวหยาบคาย การไม่พูดคุยกันเมื่อมีปัญหา การหลงตัวเอง จู้จี้ขี้บ่น การเพิกเฉยต่อการอุปการะบุตร ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน ดิฉอบายมุข ชอบเที่ยวกลางคืน การติดสิ่งเสพติด การติดบุหรี่ปริบตัวเข้ากับเพื่อนหรือญาติของคู่สมรสไม่ได้ และให้ความสำคัญกับญาติหรือเพื่อนมากกว่าคู่สมรสของคู่สมรส

4. สุขภาพอนามัย หมายถึง ความคิดเห็นของคู่สมรสที่หย่าร้างเกี่ยวกับ การไม่สามารถมีบุตร โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ การไม่ดูแลตัวเอง และไม่สะอาดของคู่สมรส

5. อารมณ์และจิตใจ หมายถึง ความคิดเห็นของคู่สมรสที่หย่าร้างเกี่ยวกับ การเอาแต่ใจตนเอง เจ้าอารมณ์ นิสัยใจคอ และการไม่อดทนของคู่สมรส

6. ทศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นของคู่สมรสที่หย่าร้างเกี่ยวกับ การเกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน ขัดแย้งกันเสมอ ทศนคติในการอบรมเลี้ยงดูบุตรไม่ตรงกัน การพยายามเปลี่ยนนิสัยของอีกฝ่าย ความต้องการเสมอภาคของภรรยา และการไม่ยอมมีบุตรของคู่สมรส เชื่อคำทำนายของหมอ ดู คู่สมรสไม่เป็นดังที่คาดหวังไว้

7. ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ความคิดเห็นของคู่สมรสที่หย่าร้างเกี่ยวกับ การปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ การสื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง เพศสัมพันธ์ การได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติและบิดามารดาของคู่สมรส การไม่สนใจในคู่สมรส ต่างคนต่างไม่พูดเวลามีปัญหา การไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม มีบุตรขณะยังไม่พร้อมด้านเศรษฐกิจหรือสังคม มีความสัมพันธ์ไม่ดีกับลูกเลี้ยง ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ และมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเดียวกัน (ญาติพี่น้อง) ของคู่สมรส

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างวัดได้ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจำนวน 126 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 หน่วย จาก “จริงมากที่สุด” ถึง “ไม่จริง” คะแนนของแบบวัดแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 1 ถึง 5 คะแนน และ พิสัยอยู่ระหว่าง 126 ถึง 630 คะแนน ซึ่งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ผู้วิจัยจะนำไปหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เพื่อเลือกรายข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สมมติฐานในการวิจัย

จากเอกสารและการวิจัยที่ศึกษาค้นคว้ามา สรุปได้ว่าปัจจัยในการหย่าร้างของครอบครัวไทย
ครอบคลุมตัวแปรต่อไปนี้ คือ

1. ชีวสังคม
2. เศรษฐกิจ
3. สังคมและความประเพณี
4. สุขภาพอนามัย
5. อารมณ์และจิตใจ
6. ทักษะคติ
7. ความสัมพันธ์ในครอบครัว

เพื่อนำมาพิจารณาว่าปัจจัยเหล่านี้ประกอบไปด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง ภายใต้สมมติฐาน
การวิจัยว่า

“องค์ประกอบของการหย่าร้างของคู่สมรส มีองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบ”

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายของการหย่าร้าง
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการหย่าร้าง
3. วงจรชีวิตของครอบครัวที่หย่าร้าง
4. รูปแบบของการหย่าร้าง
5. สาเหตุของการหย่าร้าง
 - ชีวสังคม
 - เศรษฐกิจ
 - สังคมและความประพฤติ
 - สุขภาพอนามัย
 - อารมณ์และจิตใจ
 - ทศนคติ
 - ความสัมพันธ์ในครอบครัว
6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

1. ความหมายของการหย่าร้าง

กู๊ด (ชัชฉันท สุวินทรากร. 2536 : 6 ; อ้างอิงจาก William J. Goode. 1961 : 481) กล่าวว่า การหย่าร้าง (divorce) คือ ทางออกทางหนึ่งสำหรับชีวิตสมรสไม่ราบรื่น เป็นวิธีที่ใช้แก้ปัญหาชีวิตที่ล้มเหลว

โมเล (ชัชฉันท สุวินทรากร. 2536 : 6 ; อ้างอิงจาก R.E. Mowrer. 1959 : 342) กล่าวว่า การหย่าร้างเป็นการแก้ปัญหาขั้นสุดท้ายตามกฎหมายของชีวิตสมรสที่ล้มเหลว และเป็นขั้นสุดยอดของความไม่ลงรอยกันในครอบครัว

วันทนา กลิ่นงาม (2525 : 10) กล่าวว่า การหย่าร้าง คือ การสิ้นสุดสถานภาพการสมรสระหว่างหญิงชายที่เคยอยู่กินร่วมกันตามเงื่อนไขการแต่งงาน รวมถึงการหย่าร้างที่มีการจดทะเบียนหย่าและไม่มีการจดทะเบียนหย่าอย่างถูกต้อง

การหย่าร้าง มักมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ทารุณกรรม ยาจน ผิดประเวณี เป็นต้น ซึ่งการหย่าร้าง คือ การยอมรับความล้มเหลวของชีวิตคู่ที่ไม่อาจจะทนอยู่ร่วมกันได้ต่อไป (การหย่าร้าง.

2547 : ออนไลน์)

ศิริรัตน์ ศิลอาภรณ์ (การหย่าร้าง. 2545 : ออนไลน์) การหย่าร้าง หมายถึง การสิ้นสุดชีวิตคู่ เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ หรือมีเหตุผลทางสังคมอย่างอื่น การหย่าร้างของคู่สมรสมี 2 แบบ คือ การหย่าโดยความยินยอมทั้งสองฝ่าย และการหย่าโดยการฟ้องหย่า

พญ.สุพัฒนา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา (2547 : ออนไลน์)กล่าวว่า การหย่าร้างเป็นการสิ้นสุดอย่างหนึ่งของชีวิตสมรส ชีวิตสมรสอาจสิ้นสุดได้ แต่ครอบครัวจะสิ้นสุดมิได้ ครอบครัวต้องดำรงอยู่ต่อไป โดยมีผู้นำที่เป็นทั้งพ่อและแม่ในคนเดียวกันไม่ว่าลูกจะอยู่กับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

สรุปได้ว่า การหย่าร้าง หมายถึง การสิ้นสุดการใช้ชีวิตคู่ระหว่างชายและหญิงที่ตัดสินใจอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยา โดยการหย่าร้างสามารถทำได้ทั้งทางพฤตินัย คือ การแยกกันอยู่ และไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันอย่างสิ้นเชิง ทางนิตินัย คือ การจดทะเบียนหย่าอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการหย่าร้าง

2.1 ทฤษฎีตัวแบบการสั่นสลายตัวของชีวิตสมรส (Model of Mental Dissolution)

ในปี 1984 เอ็ดเวิร์ด และ ซาอันเดอร์ส (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 17 – 20 ; อ้างอิงจาก Edwards; & Saunders. 1981 ; citing by Cox, 1990 : 555–557) ได้เสนอตัวแบบการตัดสินใจสั่นสลายตัวของชีวิตสมรส (Model of Mental Dissolution) เขาอธิบายว่า ชีวิตสมรสของแต่ละคนจะตกอยู่ภายใต้บริบททางสังคม บริบททางสังคมเป็นสิ่งที่มียุทธพลต่อการตัดสินใจสิ้นสุดชีวิตสมรส แรงจูงใจอันเกิดจากคุณลักษณะทางสังคมของแต่ละบุคคลนำไปสู่การสิ้นสุดชีวิตสมรส ซึ่งเห็นถึงปริมาณความขัดแย้งหรือความไม่ตรงกันของคุณลักษณะที่เป็นภูมิหลังระหว่างคู่สมรส ความไม่ตรงกันหากมีปริมาณมาก โอกาสหย่าร้างจะมีมากด้วย การขัดเกลาทางสังคมของหญิงหรือชายมีอิทธิพลอย่างมากต่อการคาดหวังในชีวิตสมรส

เอ็ดเวิร์ดและซาอันเดอร์ส ได้แบ่งขั้นตอนการตัดสินใจสิ้นสุดชีวิตสมรสออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้น A เป็นขั้นที่กล่าวถึงภูมิหลังเชิงคุณลักษณะที่เป็นแรงจูงใจให้มีการสมรสของคู่สมรส
2. ขั้น B เป็นขั้นที่แสดงถึงระดับผลสัมฤทธิ์ของการจัดการในการเลือกคู่ ขณะที่คู่สมรสทำความรู้จักคุ้นเคยกัน (Courtship) หมายถึงกระบวนการในการเลือกคู่ครองที่ดี
3. ขั้น C เป็นขั้นที่แสดงถึงสัมพันธภาพในชีวิตสมรส ขั้นนี้เรียกว่าการลงรอยของชีวิตสมรส (Marital Congruity) การสมรสที่มีความลงรอยกันสูง มิได้หมายความว่าความสัมพันธ์ของคู่สมรสจะไม่มี การขัดแย้ง ถ้าคู่สมรสยอมรับว่าความขัดแย้งกันเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ ดังนั้นความขัดแย้งกันจึงไม่ใช่สาเหตุของการเกิดปัญหาชีวิตสมรส ถ้าความคาดหวังเป็นจริงและความคาดหวังของคู่สมรสเหมือน ๆ กัน ความลงรอยกันจะมีค่าสูงและการหย่าร้างจะต่ำลง

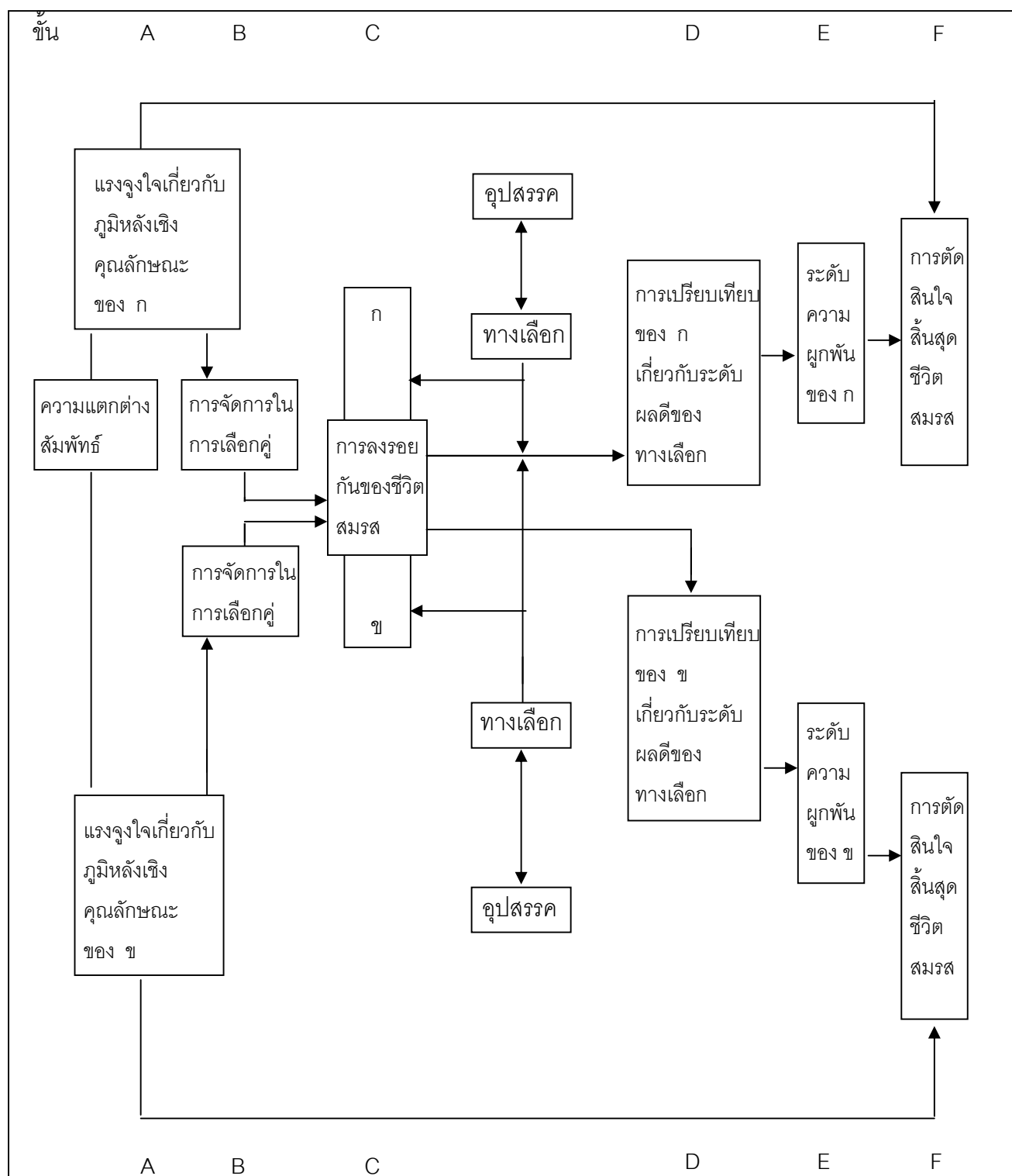
4. ขั้น D เป็นขั้นตอนการประเมินความสัมพันธ์ของคู่สมรส ประกอบด้วยการรับรู้เกี่ยวกับอุปสรรคอันจะนำไปสู่การหย่าร้าง และการรับรู้เกี่ยวกับความดีของทางเลือกในความสัมพันธ์นั้น ถ้าความสัมพันธ์ถูกตัดสินแล้วว่ามีคุณภาพสูง แสดงว่าการหย่าร้างมีอุปสรรค ทางเลือกมีน้อย โอกาสที่หย่าร้างจะต่ำลง ในทางตรงกันข้ามหากความพึงพอใจต่ำ โอกาสในการหย่าร้างจะสูงขึ้น ริชาร์ด และ อูดรี (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 18 ; อ้างอิงจาก Richard; & Udry. citing by Cox , 1981 : 555) ได้ทำการวิจัยและชี้ให้เห็นว่าสังคมใน ยุคปัจจุบัน ทางเลือกของชีวิตสมรส (Marital Alternatives) เป็นตัวพยากรณ์เกี่ยวกับการหย่าร้างได้ดีกว่าความพึงพอใจในชีวิตสมรส แนวคิดนี้เสนอว่าแม้เราจะสมรสแล้ว แต่เรายังคงมีโอกาที่จะเลือกสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ หากเขาประเมินแล้วว่าคุณค่า คุณภาพ ทักษะ และการสนับสนุนที่คู่สมรสคนปัจจุบันมิให้มีคุณค่าด้อยกว่าทางเลือกใหม่ที่เขามี สิ่งที่คู่สมรสมักนำมาประเมินทางเลือก เช่น ทรัพย์สิน การศึกษา ความสามารถในการสร้างรายได้ ความดึงดูดใจทางเพศ อายุ และจำนวนบุตร

การรับรู้เกี่ยวกับทางเลือกที่สามารถให้ประโยชน์ได้มากกว่า จะทำให้น้ำหนักของอุปสรรคในการหย่าร้างหมดไป อุปสรรคของการหย่าร้าง ประกอบด้วย ข้อห้ามเชิงจริยธรรม ความกดดันของครอบครัว ความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นภาระ การดูแลบุตร ศาสนา กฎหมายหย่าร้าง และระดับของการยอมรับของชุมชนเกี่ยวกับการหย่าร้าง

5. ขั้น E เป็นขั้นที่วัดด้วยความผูกพันต่อการสมรส ระดับการผูกพันชี้ให้เห็นถึงความต้องการของคน ๆ หนึ่ง และประโยชน์ที่เขาได้รับจากการผูกมัดตัวเองอยู่กับชีวิตสมรส ความผูกพันเป็นการพิจารณาถึงสัมพันธ์ภาพที่จะคงดำเนินต่อไป โดยการดูจากทัศนคติที่เขาต้องการที่จะมีส่วนร่วมแบ่งจากคู่สมรสของเขาหรือไม่ ในสังคมอเมริกามีอัตราการหย่าร้างสูง พบว่าคนอเมริกันมีการพูดถึงการขาดแคลนความผูกพันกันอย่างมาก การไม่มีความผูกพันกันของคนเป็นอาการเจ็บป่วยที่ยิ่งใหญ่ของสังคม (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 18 ; อ้างอิงจาก Etzioni. 1983 citing by cox , 1990 : 557)

6. ขั้น F ขั้นการตัดสินใจสิ้นสุดชีวิตสมรสจากตัวแบบการสิ้นสุดชีวิตสมรส พบว่า ความมั่นคงของชีวิตสมรสได้รับอิทธิพลมาจากหลาย ๆ ปัจจัย การมองการสิ้นสุดชีวิตสมรสโดยพิจารณาเพียงสาเหตุเดียวเหมือนที่เคยทำมาในอดีต เช่น กฎหมายการหย่าร้าง นับว่าเป็นการมองที่ง่ายเกินไป

จากทฤษฎีนี้ตัวแบบการตัดสินใจสิ้นสุดชีวิตสมรส พบว่า ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสอาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังเชิงคุณลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ การจัดการในการเลือกคู่ ความคาดหวังในชีวิตสมรส อุปสรรคและทางเลือกของคู่สมรส ความผูกพันของคนกับชีวิตสมรส



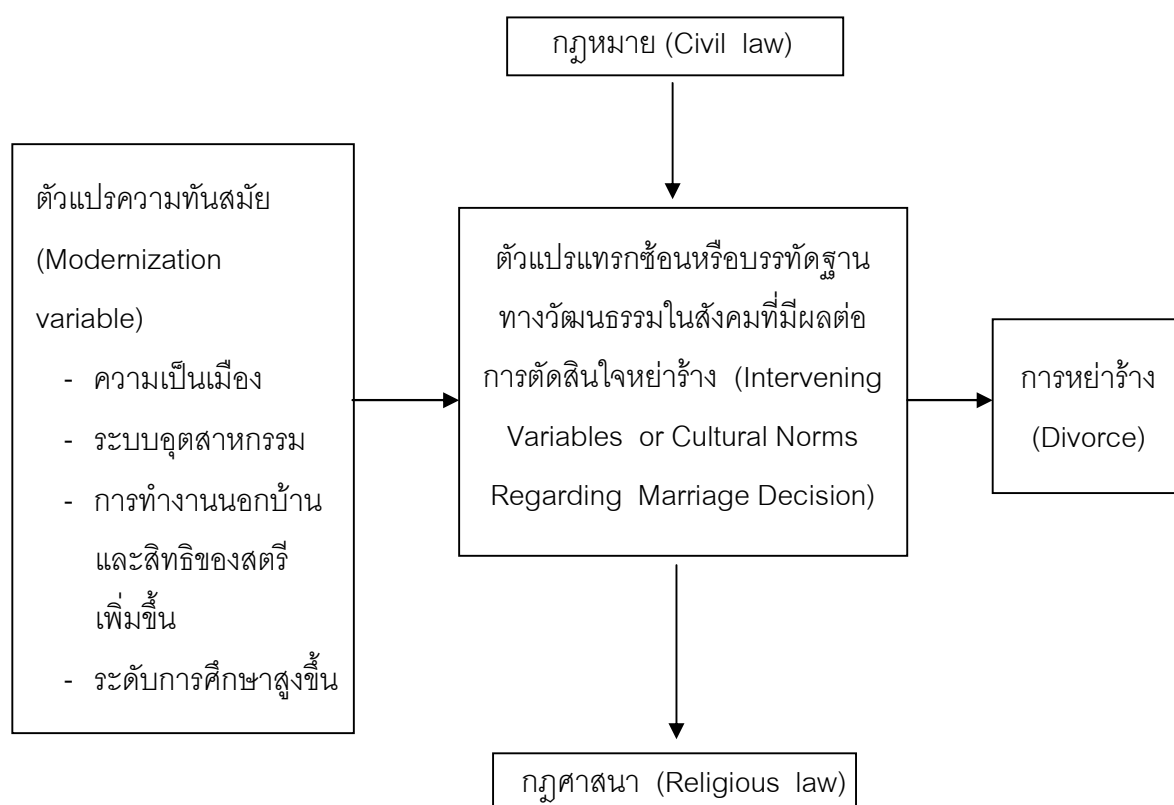
แผนภาพที่ 1 ตัวแบบการตัดสินใจสิ้นสุดชีวิตสมรส

ที่มา : สมเกียรติ เบญจศาสตร์. (2541). *สภาวะความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในจังหวัดนครราชสีมา*.

หน้า 19 (อ้างอิงจาก Edward; & Saunder. (1981). citing by Cox. (1990). P. 557

2.2 ทฤษฎีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรส

แมคโดนัลด์ (วันทนา กลิ่นงาม. 2523 : 17 ; อ้างอิงจาก Mcdonald. 1978 : 2-3) กล่าวว่า การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรสของบุคคล ย่อมเป็นไปตามบรรทัดฐาน และวัฒนธรรมในสังคม การจะเลือกปฏิบัติอย่างไรในเรื่องการสมรส บุคคลย่อมคำนึงถึงธรรมเนียมที่มีอยู่ และตามที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมา ซึ่งเป็นแหล่งอ้างอิงในการกระทำของบุคคลนั้น สิ่งเหล่านี้ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎศีลธรรม ข้อบังคับทางศาสนาและกฎหมาย เป็นต้น แต่การที่ปัจจัยทางวัฒนธรรมเหล่านี้มีบทบาทมาน้อยเพียงไรในการกำหนดการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการสมรส ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยความทันสมัย ซึ่งได้แก่ การศึกษา การมีประสบการณ์ในชุมชนแบบเมือง การใช้สื่อมวลชน การที่สตรีมีส่วนร่วมในตลาดแรงงาน ลักษณะความทันสมัยในแง่วัฒนธรรมของการสมรสจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ สมาชิกในสังคมได้นำเอาวิธีปฏิบัติในเรื่องการสมรสของสังคมอื่นมาเป็นแบบแผนของตนเอง ซึ่งลักษณะของสังคมอื่นดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องมาจากสังคมต่างประเทศ แต่อาจมาจากสังคมเมือง หรือคนที่มีเชื้อชาติต่างไปจากคนชาติเดียวกันในสังคมของตนเอง (ดังเสนอตามแผนภาพ 2)



แผนภาพที่ 2 แบบจำลองทฤษฎีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรส

ที่มา : วันทนา กลิ่นงาม. (2523). *ภาวะการหย่าร้างของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี*

พ.ศ. 2512 – 2521. หน้า 17. (อ้างอิงจาก Mcdonald. (1978). P.2)

2.3 ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรส และความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส (Theory of Marital Quality and Marital Stability)

ทฤษฎีนี้ เลวิส และ สเปนเนียร์ (อรุณรุ่ง บุญรัตน์ตพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. 1979 : 268 – 289) เน้นถึงคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส ทั้งสองกล่าวว่า ยิ่งคู่สมรสมีคุณภาพชีวิตสมรสดีมากเท่าใด ยิ่งทำให้ชีวิตสมรสมีความมั่นคงมากขึ้นเท่านั้น โดยคุณภาพชีวิตสมรสนั้นมีปัจจัยต่าง ๆ มากมายเข้ามาเกี่ยวข้อง Lewis และ Spanier ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณภาพชีวิตสมรส” และ “ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส” ไว้ดังนี้

คุณภาพชีวิตสมรส หมายถึง การประเมินความสัมพันธ์ของคู่สมรส โดยที่ชีวิตสมรสที่มีคุณภาพสูง จะต้องมีการปรับตัวดีระหว่างชายหญิง การสื่อสารระหว่างคู่สมรสที่ดี มีความสุขในชีวิตสมรส คู่สมรสเข้ากันได้ดี และมีความพึงพอใจกับชีวิตสมรส

ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส หมายถึง สถานภาพสมรสที่ยังคงอยู่หรือประสบความล้มเหลวของคู่สมรสทั้งโดยกฎหมาย และการปฏิบัติ เช่น การแยกกันอยู่ หรือการหย่าร้าง

กรอบของทฤษฎี

เลวิส และ สเปนเนียร์ กล่าวว่า มีปัจจัย 3 กลุ่มที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตสมรสซึ่งมีผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส

2.3.1 ปัจจัยก่อนการสมรส (Premarital Factor) เป็นปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม ของคู่สมรสประกอบด้วย

ความคล้ายคลึงกันของคู่สมรส (Homogamy) ได้แก่ เชื้อชาติ สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม ศาสนา สติปัญญา อายุ เป็นต้น คู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันในลักษณะดังกล่าว ย่อมจะมีคุณภาพสมรสที่ดีกว่า

คุณลักษณะของคู่สมรส (Resources) ซึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา อายุแรกสมรส ชนชั้นทางสังคม ความคุ้นเคยกันระหว่างชายหญิง สุขภาพร่างกายและสุขภาพจิต คู่สมรสจะมีคุณภาพที่ดีกว่า เมื่อมีลักษณะดังกล่าวอยู่ในระดับสูงหรือดีกว่า

แบบอย่างจากบิดามารดา (Parental Models) หมายความว่า คุณภาพชีวิตสมรสของครอบครัวทั้งสองฝ่าย ความสุขในวัยเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสกับบิดามารดา ซึ่งหากมีทิศทางไปในทางบวก ย่อมทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

สิ่งสนับสนุนอื่น ๆ (Support From Significant Others) เช่น ความเห็นพ้องด้วยของบิดามารดาในคู่สมรสของบุตร

2.3.2 ปัจจัยการสมรส (Marital Factors) เป็นปัจจัยที่มีบทบาทต่อความพึงพอใจใน

ชีวิตสมรส และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ซึ่งได้แก่

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socioeconomic Adequacy) ซึ่งได้แก่ สถานภาพทางอาชีพของฝ่ายชาย ความมั่นคงของเศรษฐกิจในครอบครัว และรายได้ของครอบครัว เป็นต้น

การทำงานงานของภรรยา (Wife's Employment) เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจกับงานของตนเองของฝ่ายหญิง และความเห็นพ้องของสามีต่องานของภรรยา

องค์ประกอบในครัวเรือน (Household Composition) เช่น การมีบุคคลอื่นนอกจากคู่สมรส คู่สมรสสามารถตัดสินใจต่อสิ่งใด ๆ ได้เองหรือไม่ ในสิ่งเหล่านี้หากเป็นไปในทางที่ดี ย่อมเป็นผลดีต่อคุณภาพชีวิต

ความสำคัญของสังคมรอบตัวคู่สมรส (Community Embeddedness) ได้แก่ ความเห็นด้วยของเพื่อน และญาติพี่น้องในการสมรส การติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนของคู่สมรส ความแออัดในครอบครัว เป็นต้น

การมองหรือพิจารณาที่เป็นไปในทางที่ดี (Positive Regard) เช่น ความคล้อยคลึงในการรับรู้ การสื่อสารระหว่างคู่สมรส การประเมินผู้อื่นในทางที่ดีหรือไม่ดี ความสอดคล้องกันของค่านิยมระหว่างคู่สมรส เป็นต้น

ความรู้สึกรับพึงพอใจ (Emotional Gratification) ระหว่างคู่สมรส หากมีความพึงพอใจสูงจะเป็นผลดีต่อคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งอาจเกิดจากสิ่งเหล่านี้ คือ ความพึงพอใจทางเพศ ความรักที่มีต่อกัน ความนับถือกัน ฯลฯ

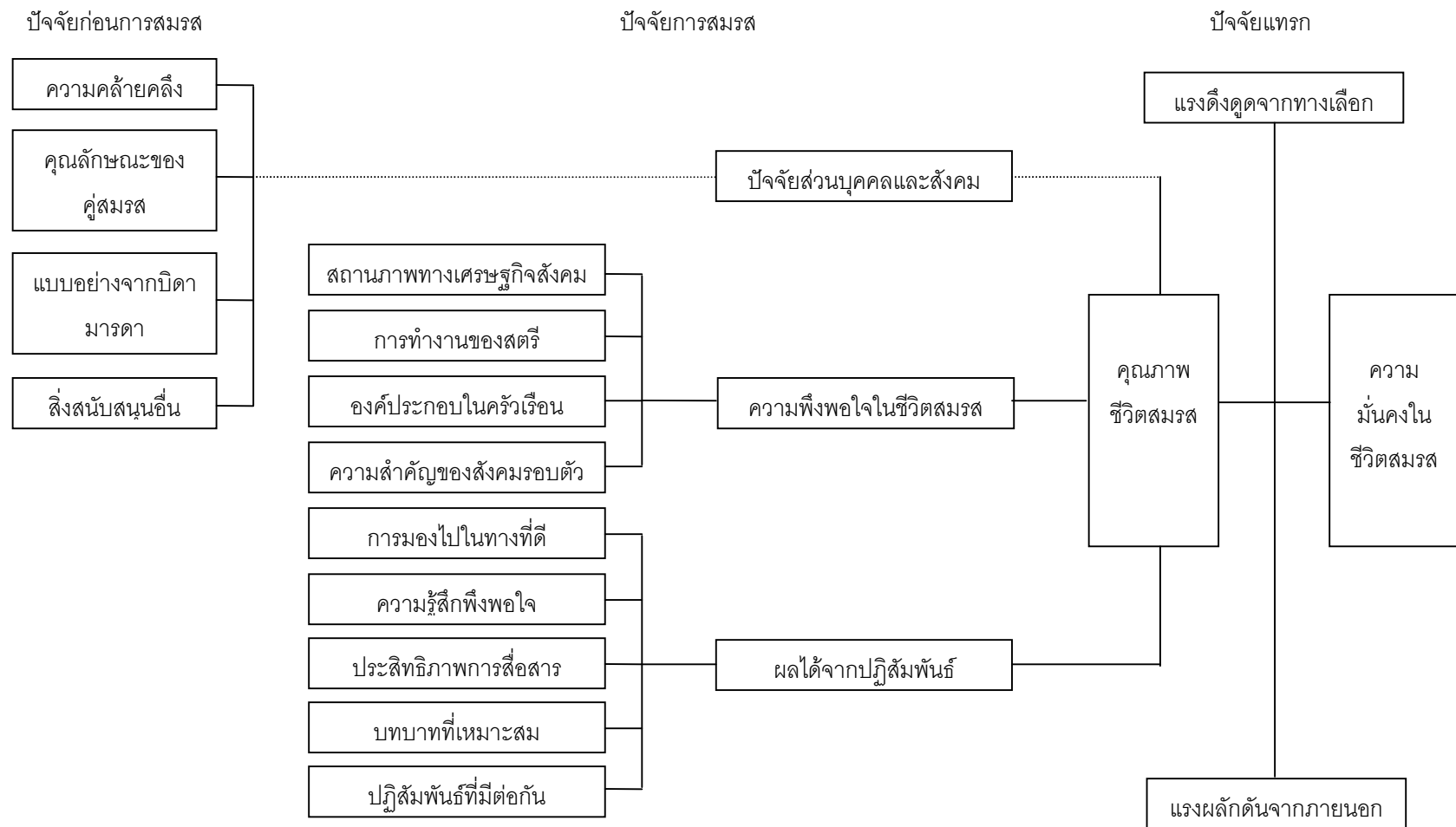
ประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส (Effectiveness of Communication) ได้แก่ ความเข้าใจกันระหว่างคู่สมรส ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ความถูกต้องในการสื่อสารโดยมิได้พูดคุยกัณ (Non-verbal) ความถี่ของความสำเร็จในการสื่อสารระหว่างคู่สมรส เป็นต้น

ความเหมาะสมในบทบาทของคู่สมรส (Role Fit) ชีวิตสมรสจะมีคุณภาพที่ดี หากคู่สมรสมีบทบาทที่พอดีกัน เช่น การมีบุคลิกภาพคล้ายคลึงกัน มีการแบ่งบทบาทของกันและกัน และความเข้ากันได้ในเรื่องเพศ เป็นต้น

การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของคู่สมรส (Interaction) ได้แก่ ความเป็นเพื่อนที่มีให้แก่กัน การแบ่งกิจกรรมกันทำ การได้อยู่ร่วมกัน ประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา ความมีอิทธิพลต่อจิตใจ และอารมณ์ซึ่งกันและกันของคู่สมรส สิ่งเหล่านี้หากมีมากเท่าใด ยิ่งทำให้ชีวิตสมรสมีคุณภาพมากเท่านั้น

2.3.3 แรงผลักดันจากภายนอก และแรงดึงดูดจากทางเลือก (External Pressures and Alternative Attractions) ทั้งสองประการนี้ถือเป็นปัจจัยควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพ

ชีวิตสมรสกับความมั่นคงในชีวิตสมรสอีกทีหนึ่ง กล่าวคือ ไม่แน่นอนเสมอไปที่คู่สมรสซึ่งมีคุณภาพชีวิตสมรสสูงจะมีความมั่นคงในชีวิตสมรสสูง หรือคู่สมรสที่มีความมั่นคงในชีวิตสมรสต่ำจะเกิดจากการที่มีคุณภาพชีวิตสมรสต่ำ ปัจจัยทั้งสองประการนี้จะเป็นเครื่องตัดสินอีกทีหนึ่ง แรงผลักดันจากภายนอกนั้น ได้แก่ บรรทัดฐานทางสังคม แรงบังคับจากสถาบันต่าง ๆ เช่น ทางกฎหมาย สังคม ศาสนา เป็นต้น ส่วนแรงดึงดูดจากทางเลือกเกิดจากการเปรียบเทียบถึงผลได้ผลเสียในชีวิตสมรส (costs and rewards) ผลได้ (reward) นั้น หมายถึง สิ่งที่จะดึงดูดให้คู่สมรสมีโอกาสอยู่ร่วมกันต่อไป ส่วนผลเสีย (costs) นั้น ได้แก่ ความเครียด ความขัดแย้งกัน ปัญหาในการสื่อสารระหว่างคู่สมรส การขาดความกลมเกลียวกัน เป็นต้น ซึ่งทั้งผลได้ผลเสียนั้น จะบ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตสมรส และเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของคู่สมรส หรือชี้ให้เห็นถึงความมั่นคงในชีวิตสมรสด้วย



แผนภาพที่ 3 : ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส

ที่มา : อรุณรุ่ง บุญนันตพงศ์. (2535). พฤติกรรมและตัวชี้วัดความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในเขตที่น่าสู่ความต้องการหย่าร้าง . หน้า 12. (อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. (1979) P. 289

3. วงจรชีวิตของครอบครัวที่หย่าร้าง

ครอบครัวที่หย่าร้างมีวงจรชีวิตและภารกิจทางพัฒนาการแตกต่างไปจากครอบครัวทั่วไป ดังที่แสดงในตาราง (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544 : 220 – 224 ; อ้างอิงจาก Cater; & McGoldrick. 1980; Ahrons; & Rodgers. 1987)

วงจรชีวิตของครอบครัวที่หย่าร้างและภารกิจทางพัฒนาการ

ระยะ	ภารกิจทางพัฒนาการ
ระหว่งการหย่าร้าง	
1. ตัดสินใจหย่าร้าง	ยอมรับว่าชีวิตสมรสล้มเหลวและตนเองก็มีส่วนในความล้มเหลวนี้
2. วางแผนการแยกทางกัน	ร่วมมือกันเพื่อให้การแยกจากกันเป็นไปด้วยดี - ทำความเข้าใจกับลูกและเครือญาติเกี่ยวกับการหย่าร้าง - ตกลงเกี่ยวกับสิทธิในการดูแลลูก การเยี่ยมเยียนลูก และการเงิน
3. การแยกจากกัน	จัดการให้ความผูกพันในฐานะคู่สมรสสิ้นสุดลงอย่างเหมาะสม - ตั้งใจร่วมมือกันต่อไปในการเลี้ยงลูก - ยอมรับความโศกเศร้าที่ต้องสูญเสียครอบครัวที่เคยเป็น ปีกแผ่น - สร้างความสัมพันธ์ใหม่กับอดีตคู่สมรส - ปรับตัวกับสภาพชีวิตใหม่ที่ต้องแยกกันอยู่ - คงความสัมพันธ์ที่มีต่อเครือญาติของอดีตคู่สมรส
4. การหย่าร้างเสร็จสมบูรณ์	จัดการให้ “การหย่าร้างทางอารมณ์” เสร็จสมบูรณ์ - ความโศกเศร้าจากการสูญเสียเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ - เอาชนะความขมขื่น ความโกรธ ความรู้สึกผิด ฯลฯ - เลิกสร้างความหวังที่จะมาคืนดี และอยู่ร่วมกันอีก - สร้างความหวังและเป้าหมายสำหรับชีวิตใหม่หลังการหย่าร้าง - ครอบครัวที่พ่อหรือแม่เลี้ยงดูร่วมมือกับอดีตคู่สมรส ในการดูแลลูกตามลำพัง สนับสนุนให้ลูกกับพ่อหรือแม่ที่จากไปมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การหย่าร้างระยะต่าง ๆ ถ้าพิจารณากระบวนการทางจิตใจที่เกิดขึ้น อาจแบ่งการหย่าร้างได้เป็น 4 ระยะดังนี้

3.1 ระยะก่อนการหย่าร้าง (predivorce stage)

ระยะนี้คู่สมรสพยายามรักษาชีวิตแต่งงานเอาไว้ให้นานที่สุดด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งโดยตั้งใจ เช่น ขอให้ผู้ใหญ่ที่เคารพช่วยไกล่เกลี่ย หรือมาขอรับคำปรึกษาจากจิตแพทย์ หรือโดยวิธีการที่ไม่ตั้งใจ เช่น การดึงเอาบุคคลที่สามเข้ามาเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างกันหรือพยายามทำให้อ่านาใจในระหว่างคู่สมรสมีความสมดุลกัน โดยมอบอำนาจให้ลูกเป็นผู้ตัดสินใจหรือจัดการกับปัญหาที่มีในครอบครัว คู่สมรสฝ่ายหนึ่งอาจเกิดปัญหาทางอารมณ์ เช่น ซึมเศร้า ตื่นสวาทเรื้อรัง หรือลูกอาจมีปัญหา เช่น การเรียนแย่ลง ฯลฯ ทำให้อีกฝ่ายเกิดความลังเลใจในการที่จะแยกทางไป แม้ว่าวิธีการเหล่านี้จะได้ผลในตอนแรกและทำให้การแยกทางกันหยุดชะงักลงไปชั่วคราว แต่ในที่สุดเมื่อถึงจุด ๆ หนึ่ง สามีและภรรยาจะรู้สึกทนไม่ได้และตัดสินใจเด็ดขาดว่า การแยกจากกันเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

3.2 ระยะแยกทางกัน (separation stage)

ในระยะนี้สามีและภรรยาต่างก็ตัดสินใจแน่นอนที่จะแยกทางกัน ความผูกพันทางอารมณ์ที่เคยมีจะสิ้นสุดลง ที่เรียกว่าเป็นการหย่าร้างทางอารมณ์ (emotional divorce) ในหลายคู่การหย่าร้างทางอารมณ์เกิดขึ้นเป็นเวลานานก่อนที่จะแยกทางกันจริง ๆ แต่ในบางคู่อาจไม่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์เลย มีการพยายามคงความสัมพันธ์เดิมไว้ด้วยวิธีต่าง ๆ สภาพเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาทั้งต่อตัวคู่สมรสเองและต่อลูก ถ้าลูกรู้ว่าพ่อแม่ยังมีความผูกพันกันอยู่ลูกจะพยายามทำให้พ่อแม่คืนดีกัน โดยทำตัวเป็นผู้สื่อข่าวระหว่างพ่อแม่ หรือสร้างปัญหาที่ทำให้พ่อแม่ต้องมารวมกันแก้ไข เช่น ไม่ยอมไปโรงเรียน หรือขโมยของเพื่อน เป็นต้น

3.3 ระยะปรับตัว (adjustment stage)

3.3.1 การปรับตัวของพ่อแม่

การหย่าร้างนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ทั้งอารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชีวิตประจำวัน การงานอาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ หญิงและชายจะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการเช่น

3.3.1.1 บุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัว ผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีกลไกในการปรับตัวที่เหมาะสม ก็จะปรับตัวกับช่วงวิกฤตินี้ได้โดยไม่ลำบากเท่าไรนัก

3.3.1.2 ความสัมพันธ์กับอดีตคู่สมรส ถ้ายังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การปรับตัวก็จะง่ายขึ้น

3.3.1.3 สภาพชีวิตภายหลังการหย่าร้าง โดยเฉพาะการที่จะต้องเป็นผู้เลี้ยงลูกตามลำพัง

3.3.1.4 เครือข่ายระดับประคองทางสังคม การปรับตัวจะง่ายขึ้น ถ้ามีเครือญาติหรือเพื่อนฝูงให้การระดับประคองช่วยเหลือ

3.3.2 การปรับตัวของลูก

การปรับตัวของเด็กขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ

3.3.2.1 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น เพศ และอายุ ระดับพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะทางสติปัญญา ลักษณะพื้นอารมณ์หรือบุคลิกภาพ รวมทั้งความสัมพันธ์ที่มีกับพ่อและแม่ก่อนการหย่าร้าง

3.3.2.2 ปัจจัยเกี่ยวกับพ่อแม่ เช่น

3.3.2.2.1 ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ภายหลังการหย่าร้าง ถ้าพ่อแม่ยังมีความขัดแย้งกันรุนแรง เด็กก็มักจะปรับตัวได้ไม่ดี

3.3.2.2.2 การปรับตัวของพ่อหรือแม่ที่เป็นฝ่ายเลี้ยงดูลูก (custodial parent) ถ้าพ่อหรือแม่มีการปรับตัวดี ก็จะทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกได้ดี ทำให้เด็กปรับตัวได้ไม่ยาก

3.3.2.2.3 ความสัมพันธ์ของเด็กกับพ่อหรือแม่ที่ไม่ได้มีสิทธิเลี้ยงดู (non-custodial parent) การที่เด็กมีโอกาสติดต่อกับพ่อหรือแม่ที่จากไปอย่างสม่ำเสมอจะทำให้การปรับตัวดีขึ้น โดยเฉพาะถ้าพ่อหรือแม่ที่อยู่ด้วยให้การสนับสนุนในเรื่องนี้ เช่น แม่ไม่ขัดขวางเมื่อพ่อมาเยี่ยมลูก

3.3.2.2.4 การร่วมมือระหว่างพ่อและแม่ในการดูแลบุตรร่วมกัน (coparenting)

3.3.2.2.5 สถานการณ์อื่น ๆ เช่น การแต่งงานใหม่ การช่วยเหลือทางด้านการเงินจากพ่อ ฯลฯ

3.3.2.2.6 พ่อแม่จะช่วยให้เด็กปรับตัวให้ดีขึ้น เมื่อพยายามกระทำสิ่งต่อไปนี้

3.3.2.2.6.1 จัดการกับความรู้สึกทางลบเกี่ยวกับการหย่าร้างได้สำเร็จ

3.3.2.2.6.2 เข้าใจความรู้สึกของลูกและของอดีตคู่สมรส

3.3.2.2.6.3 มองอดีตคู่สมรสว่า เป็นพ่อ/แม่ผู้มีสิทธิร่วมกับตนในการปกครองลูก (coparent)

3.3.2.2.6.4 ไม่ใช่อารมณ์ในการแก้ไขความขัดแย้งที่มีต่อกัน

3.3.2.2.6.5 สร้างขอบเขตที่เหมาะสมกับบทบาทใหม่ของตน เช่น พ่อไม่มาจุ่มจุ่มในเรื่องที่เป็นหน้าที่รับผิดชอบของแม่ หรือไม่มาวุ่นวายกับการที่แม่ไปมีความสัมพันธ์กับผู้ชายคนใหม่ เป็นต้น

3.3.2.2.6.6 มีความยืดหยุ่นเพียงพอ และพร้อมที่จะรับความช่วยเหลือจากระบบอื่น ๆ ที่จะเป็น เช่น จากเครือญาติหรืออดีตคู่สมรสของตน

3.3.2.2.6.7 พ่อ/แม่ฝ่ายที่เลี้ยงดูให้ความเคารพในสิทธิของเด็กที่จะมีความสัมพันธ์กับพ่อ/แม่ฝ่ายที่จากไป และสนับสนุนให้เด็กและพ่อ/แม่ฝ่ายที่จากไปสามารถคงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้

3.4 ระยะเวลาปรับตัว (reorganization stage)

การหย่าร้างไม่ใช่การสิ้นสุดของครอบครัว แต่เป็นการจัดองค์กรใหม่ (reorganization) จากครอบครัวเดี่ยวที่มีพ่อ-แม่-ลูกมาเป็นครอบครัวเดี่ยวสองครอบครัว (binuclear family) คือเป็นสอง “บ้าน” ของ “พ่อ” ฝ่ายหนึ่ง และ “แม่” อีกฝ่ายหนึ่ง ครอบครัวใหม่นี้จะต้องใช้เวลาในการปรับตัวและหาจุดสมดุลสำหรับทุกคน เช่น แม่ซึ่งต้องหาเลี้ยงลูกตามลำพังอาจต้องปรับเวลาในการทำงานเพื่อให้มีเวลามาดูแลลูกมากขึ้น ในกรณีที่ไม่เคยทำงานนอกบ้านมาก่อน ก็อาจจะต้องหางานทำเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น

ในระยะปรับตัวนี้หญิงและชายจะต้องหันมาเอาใจใส่ตนเอง ในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีความต้องการและความไฝฝันของตนด้วย ผู้หญิงบางคนเคยพึ่งพิงสามีมากเกินไป และขาดความมั่นใจในการใช้ชีวิตตามลำพัง เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนไปและต้องพึ่งพิงตัวเองมากขึ้นก็อาจจะเกิดความโดดเดี่ยวและวิตกกังวลได้ แต่ผู้หญิงบางคนอาจรู้สึกเป็นอิสระและมีความพอใจกับชีวิตที่มีต้องอยู่ภายใต้คำสั่งของใคร หญิงชายจำนวนมากผ่านระยะปรับตัวนี้ได้อย่างยากลำบากและเกิดปัญหาทางอารมณ์เรื้อรัง แต่บางคนสามารถตั้งต้นชีวิตใหม่ได้อย่างมีความสุข ชีวิตใหม่นี้อาจมีรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น ถ้าไม่มีลูกก็อาจใช้ชีวิตโสดอีกครั้งหนึ่ง ถ้ามีลูกก็อาจเลี้ยงดูลูกตามลำพังหรือแต่งงานใหม่ เป็นต้น

4. รูปแบบของการหย่าร้าง

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2529 : 105 -106) ได้แบ่งรูปแบบของการหย่าร้าง ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

4.1 การหย่าร้างโดยถูกต้องตามกฎหมาย

4.2 การแยกกันอยู่โดยคำสั่งศาล

4.3 การยกเลิกการแต่งงาน

4.4 การละทิ้งครอบครัว

4.1 การหย่าร้างโดยถูกต้องตามกฎหมาย

การหย่าร้างโดยถูกต้องตามกฎหมาย ทำได้ 2 วิธี คือ

4.1.4 การหย่าร้างที่คู่สมรสตกลงยินยอมหย่า โดยมีข้ออ้างหรือสาเหตุต่าง ๆ เช่น ทำ

ร้ายร่างกาย จิตใจ ทอดทิ้ง มีผู้ เป็นต้น

4.1.2 การหย่าร้างโดยการฟ้องศาลให้เป็นผู้พิพากษา ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมหย่า หรือตกลงกันไม่ได้ในเรื่องทรัพย์สิน ลูก จึงต้องยื่นฟ้องขอคำสั่งจากศาลให้หย่าขาดจากกัน

สำหรับสาเหตุของการหย่าร้าง ตามมาตราที่ 1516 ในราชกิจจานุเบกษา มีดังนี้

4.1.2.1 สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นจนภริยาหรือภริยามีผู้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

4.1.2.2 สามีหรือภริยาประพฤติชั่วไม่ว่าความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

4.1.2.2.1 ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

4.1.2.2.2 ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป

4.1.2.2.3 ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

4.1.2.3 สามีหรือภริยาทำร้ายหรือทรมานร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาท หรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

4.1.2.4 สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งเกินกว่าหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

4.1.2.5 สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

4.1.2.6 สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลือ อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร หรือทำการปฏิบัติต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบอีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

4.1.2.7 สามีหรือภริยามีภรรยาหรือสามีตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

4.1.2.8 สามีหรือภริยาผิดทัศนคติบนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

4.1.2.9 สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคมีลักษณะเรื้อรัง ไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

4.1.2.10 สามีหรือภริยามีสภาพแห่งการทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

4.2 การแยกกันอยู่โดยคำสั่งศาล

เป็นการหย่าตามกฎหมายแต่คู่สามีภริยายังไม่เป็นอิสระในการแต่งงานใหม่มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ความสัมพันธ์อันสามีภริยายังไม่สิ้นสุดลง ศาลจะมีคำสั่งให้แยกกันอยู่โดยปริยายมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงดูจากสามี ช่วงเวลาที่แยกกันอยู่นี้ เพื่อเป็นการทดสอบคู่สมรสว่าจะทนต่อการแยกกันอยู่หรือไม่ เพื่อเปิดโอกาสให้คู่สามีภริยาที่ยังมีความรักผูกพันกันกลับมาคืนดีกันเหมือนเดิม การแยกกันอยู่นี้ในบางรายสามารถตกลงกันเองโดยที่ศาลไม่ต้องเข้ามายุ่งเกี่ยว

4.3 การยกเลิกการแต่งงาน

มีลักษณะเช่นเดียวกับการหย่าร้างตามกฎหมาย ถือเป็นการหย่าอย่างหนึ่งที่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งหมายถึงการยืนยันตามกฎหมายว่ามีได้มีการแต่งงานที่ถูกต้องตามกฎหมายเกิดขึ้น เหตุผลสำหรับการเลิกร้าง จะต้องเกิดก่อนการแต่งงาน ในทางตรงกันข้ามสาเหตุของการหย่าร้าง โดยทั่วไปมักจะเกิดภายหลังการแต่งงาน เหตุผลทั่วไปของการเลิกร้าง เช่น อายุยังไม่ถึงกำหนดจดทะเบียนให้เข้าใจผิด เป็นญาติพี่น้องสายโลหิตเดียวกัน มีคู่สมรสที่ถูกต้องอยู่ก่อนแล้ว ความไม่สมประกอบทางร่างกาย หรือเมื่อคู่สมรสพอใจไม่ยอมมีบุตร

4.4 การละทิ้งครอบครัว

การที่สามีภริยาคนใดคนหนึ่ง เจตนาจงใจละทิ้งคู่สมรสไปเกินกว่า 1 ปี การละทิ้งเป็นลักษณะหนึ่งของการสิ้นสุดชีวิตของการแต่งงาน ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนอย่างกว้างขวางทั้งส่วนรวมคือสังคม ชนิดของการหยุดลงของการแต่งงานแบบนี้มักจะเรียกว่า “การแยกกันอยู่” แผนกการสำมะโนประชากรให้คำจำกัดความของการแยกกันอยู่ว่า หมายถึงคู่แต่งงานที่แยกกันอยู่ตามกฎหมาย คือ ต่างฝ่ายต่างอยู่โดยมีจุดประสงค์หรือความตั้งใจในการที่จะหย่าขาดจากกัน จะเป็นฝ่ายใดทำตัวห่างเหินไปจากคู่สมรสเพราะความไม่สอดคล้องกันในชีวิตแต่งงาน

5. สาเหตุของการหย่าร้าง

จากการศึกษาวิจัยพบว่า สาเหตุของการหย่าร้างมิได้เกิดขึ้นจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เกิดจากหลาย ๆ ปัจจัยรวมกัน ดังนี้ (ศิริรัตน์ ศิลอาภรณ์. 2545 : ออนไลน์)

1. ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่คิดทำมาหากิน เมื่อฐานะทางการเงินไม่มั่นคง คู่สมรสอาจหงุดหงิด ทะเลาะเบาะแว้งกันง่าย ๆ หรือแก้ปัญหาวิธีผิดๆ
2. ปัญหาด้านความประพฤติและสังคม เช่น การชอบดูหมิ่น เยาะเย้ย ประชดประชัน ก้าวร้าว หยาบคาย ไม่ซื่อตรง นอกใจ ขาดความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจกัน ขาดความรับผิดชอบ ฯลฯ
3. ปัญหาด้านอารมณ์ และจิตใจ หากผู้สมรสไม่บรรลุมุมิภาวะทางอารมณ์ เช่น เอาแต่ใจตัวเอง ขาดเหตุผล ชอบหึงหวง โมโหฉุนเฉียว โกรธง่าย ฯลฯ

4. ปัญหาสุขภาพอนามัย เช่น คู่สมรสมีกลิ่นตัวแรง ร่างกายสกปรก เป็นโรคเจ็บป่วยเรื้อรัง ติดสุรา และเสพยาเสพติด เป็นต้น

5. ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ เช่น การไม่ยอมร่วมหลับนอนด้วย ความจำเริญในบทบาทและพฤติกรรมทางเพศ ความเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นต้น

เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ไม่ใช่เรื่องผิดปกติวิสัย คู่สมรสควรแก้ปัญหา และข้อขัดแย้งอย่างมีเหตุผลด้วยที่ถ้อยอาศัยและอภัยให้กัน เพื่อเป็นการประคับประคองชีวิตสมรส และป้องกันไม่ให้เกิดเหตุอันจะนำไปสู่การหย่าร้าง

เบญจพร ปัญญา (ครอบครัวหย่าร้าง. วารสารศูนย์สุขวิทยาจิต ฉบับประจำเดือน มกราคม – ธันวาคม 2541 : 36 - 42) กล่าวว่า คู่สมรสส่วนมากแต่งงานกันด้วยความรักหรือแต่งงานกันเพื่อเติมชีวิตให้สมบูรณ์ แต่บางคนแต่งงานเพื่อหนีปัญหาทางบ้าน แต่เมื่ออยู่ด้วยกันนานปีอาจเกิดปัญหาขัดแย้งกัน มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้คู่สมรสตัดสินใจหย่าร้างกัน เช่น

1. คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนอกใจ พบค่อนข้างบ่อย
2. ปัญหาเศรษฐกิจเป็นประเด็นที่ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งและลงเอยด้วยการหย่าร้างได้บ่อย
3. ความขัดแย้งเรื่องการเลี้ยงดู การทำงาน การเงิน ฯลฯ
4. การทารุณทั้งร่างกายและจิตใจ
5. คู่สมรสติดยาเสพติด/สุรา
6. ปัญหาทางด้านจิตใจ/ปัญหาทางเพศของคู่สมรส
7. ทศนคติไม่ตรงกันในด้านกิจวัตรประจำวัน, การใช้เวลาว่างอื่น ๆ เป็นต้น

สาเหตุของการหย่าร้างมีหลายประการ ที่สำคัญมักเกิดจากความขัดแย้งทางด้านความคิดและการกระทำที่ไม่สามารถปรับเข้าหากันให้เป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย เช่น การไม่ประพฤติอยู่ในศีลในธรรม การมีประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก การมีความคาดหวังซึ่งกันและกันสูง เห็นแก่ตัว หรือ ขาดความรับผิดชอบในบทบาทของตน เป็นต้น (ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. 2547 : ออนไลน์)

อาคม เดชทองคำ (2457 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวไว้ว่าอาจเกิดจาก

1. ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Conflict Values) เนื่องจากความแตกต่างของคู่สมรสที่มีมากจนสร้างความรู้สึกขัดแย้งให้ทวีรุนแรงขึ้นตามลำดับ เมื่อความรักฉันท์คู่สาว (romantic love) ลดลงช่องว่างระหว่างสามีภรรยาจึงขยายกว้างออกไปทุกที ความแตกต่างของคู่สมรสที่พบคือ

1.1 พื้นฐานครอบครัวและฐานะความเป็นอยู่เดิมต่างกัน จึงได้รับการประนามเหยียด

หายมาจากคู่สมรสที่เหนือกว่า จนเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจแก่ฝ่ายตรงข้าม

1.2 วัยต่างกันและการสมรสอาจน้อยเกินไป ทำให้เกิดความไม่เข้าใจต่อกันและจบลงด้วยแยกทางกัน

1.3 ระดับการศึกษาต่างกัน จึงเกิดช่องว่างทางความคิด ความเข้าใจ การปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน และวงสมาคม

1.4 อาชีพขัดกัน ตัวอย่างที่ฝ่ายหนึ่งทำงานประจำที่ แต่อีกฝ่ายหนึ่งต้องไปประกอบอาชีพทางไกลหรือเดินทางไปมาอยู่เสมอ หรือการที่ภรรยาไม่อาชีพดีกว่าสามี จะสร้างความหวาดระแวงและเกิดปมด้อยขึ้นแก่สามี

1.5 เชื้อชาติ ศาสนา และประเพณีแตกต่างกัน เมื่อมีความแตกต่างด้านความเชื่อ ความคิด ปรัชญา ค่านิยม และการปฏิบัติตน

1.6 ความบกพร่องหรือความไม่เข้าใจกันหรือความไม่สอดคล้องตรงกันด้านเพศสัมพันธ์ เกิดจากคู่สามีภรรยาขาดการเรียนรู้และขาดความเข้าใจดีเรื่องเพศสัมพันธ์ หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบกพร่องและหรือคู่สามีภรรยาที่มีความแตกต่างด้านระดับความต้องการทางเพศ จึงทำให้มองข้ามความสุขในชีวิตสมรส

1.7 อุปนิสัยใจคอหรือบุคลิกภาพที่แตกต่างกันมาก เช่น ฝ่ายหนึ่งสะอาด เจ้าระเบียบ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งสกปรกและไม่เรียบร้อย เป็นต้น อุปนิสัยที่แตกต่างกันดูประหนึ่งว่าปรับได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปไม่อาจปรับและไม่อาจยอมรับกันได้มักเป็นเหตุสับสนให้เรื่องราวบานปลายแตกหักได้ เมื่อประกอบกับสาเหตุอื่น ๆ ด้วย

2. ความไม่เป็นระเบียบทางสังคม (social disorganization) เนื่องจาก

2.1 ความไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว คู่สมรสที่ปราศจากความรับผิดชอบต่อครอบครัว อาจจะมีด้วยเหตุผลของนิสัยส่วนตัวที่ไม่ดี หมกมุ่นการพนัน ติดสารเสพติด หรือประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ฯลฯ จนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งทนไม่ได้

2.2 ความขัดแย้งมาจากญาติพี่น้อง การขัดแย้งและบาดหมางใจต่อญาติพี่น้องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คนกลางยอมอยู่ในฐานะลำบากใจ ถ้าหากเกิดความรู้สึกด้านไม่ธรรมขึ้นในครอบครัว จะเกิดความแตกแยกภายในครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3. ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การที่เศรษฐกิจเกิดการขยายตัว สังคมเปลี่ยนไปเป็นเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวยากจนลง ภรรยาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จนสร้างความขัดแย้งด้านภาระหน้าที่ภายในบ้านขึ้น เกิดเป็นความเครียดทางอารมณ์ สตรีมีความคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศมากขึ้น ปัญหาบาดหมางและการไม่ลงรอยต่อกันก็เกิดได้ง่ายขึ้น

3.1 ภาวะเศรษฐกิจภายในครอบครัวฝืดเคืองและไม่เอื้อให้เกิดความสุขทางกายแก่สมาชิก เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวมีรายได้ไม่มากพอ ภาวะการว่างงานของหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกบางคนบ่อยครั้ง ฯลฯ เมื่อสมาชิกของครอบครัวไม่ได้รับความสุขสบายทางกายอาจนำความผิดหวัง เบื่อหน่าย ความยากลำบาก และขาดความอดทนอดกลั้นต่อกันจนเกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวบ่อยครั้งขึ้น

3.2 ภาวะการทำงานนอกบ้านของแม่บ้าน มีผลเกิดขึ้น 2 ประการคือ การไม่อาจทำหน้าที่แม่บ้านให้สมบูรณ์หรือละเลยหน้าที่แม่บ้าน อีกทั้งสมาชิกอื่น ๆ มิได้ปรับตัวร่วมรับภาระนี้ และยังสร้างความคาดหวังบทบาทดังกล่าวเหมือนเดิม จึงมักเกิดความไม่พอใจและขัดแย้งต่อกัน ส่วนผลอีกประการหนึ่งก็คือ การสร้างความเชื่อมั่นในตนและกำหนดความเท่าเทียมของสถานภาพทางเพศและทางครอบครัวของภรรยาที่นำไปสู่สภาวะการแยกทางหรือหย่าร้างได้ง่าย เมื่อมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นก็เพราะภรรยามีการยอมรับนับถือสามีไม่มากพอ

3.3 หน่วยสังคมอื่น ๆ เข้ามาแทนที่หน้าที่การงานของครอบครัวแต่เดิม เช่น งานบ้าน งานครัว และงานเลี้ยงเด็ก ซึ่งครอบครัวรุ่นใหม่มอบหมายให้หน่วยสังคมอื่นที่ทำหน้าที่เหล่านี้มาลดภาระดังกล่าว ดังนั้นเกี่ยวข้องและการพึ่งพาต่อกันของสมาชิกค่อย ๆ ลดลง จนกลายเป็นความห่างเหินและหมดความสำคัญต่อกัน จึงขาดความเกี่ยวพันกันได้ง่ายขึ้น

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัว มาตรา 1516 ได้กำหนดเหตุหย่าที่คู่สมรสจะอ้างเพื่อฟ้องคดีหย่ากันได้ 10 ประการ คือ (ปัทมดา เผือกพันธ์. 2535 : 50)

1. สามีอุปการะเลี้ยงดูยกย่องหญิงอื่นชั้นภริยา หรือภริยามีชู้
2. สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

- 2.1 ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

- 2.2 ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยา ของฝ่ายประพฤติชั่วอยู่ต่อไป

- 2.3 ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ

3. สามีหรือภริยาทำร้ายหรือทรมานร่างกายหรือจิตใจหรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง อันเป็นการร้ายแรง

4. สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายไปเกินหนึ่งปี

- 4.1 สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิด หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจในการ

กระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นสามีภริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร

4.2 สามีหรือภริยาสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลเป็นเวลาเกินสามปี

5. สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปี โดยไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร

6. สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู อีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ

7. สามีหรือภริยามีวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้

8. สามีหรือภริยาทำผิดทณฑ์บนที่ท้าวเป็นหนังสือเรื่องความประพฤติ

9. สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง อันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรคมีลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้

10. สามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล

ดร. วัลลภ ปิยะมโนธรรม (ปนัดดา เฟือกพันธ์. 2535 : 47 ; อ้างอิงจาก วัลลภ ปิยะมโนธรรม) นักจิตวิทยาได้วิเคราะห์สาเหตุที่คนไทยหย่าร้างกันมากขึ้นทุกปี โดยเรียงลำดับความสำคัญไว้ดังนี้

1. เกิดจากอีกฝ่ายหนึ่งมีชู้
2. ความไม่เข้าใจกัน สื่อสารพูดคุยกันไม่รู้เรื่อง
3. ความหลงตัวเองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
4. ปัญหาเรื่องเพศไม่สมดุลงัน
5. หมดพันระความผูกพันกันโดยเฉพาะความรู้สึกเห็นใจและความสงสารที่มีต่อกันมาก่อน
6. ปัญหาบุคลิกภาพของอีกฝ่ายที่มีปมด้อยและอ่อนแอเกินไป จนเกิดความรู้สึกหึงหวงและหวาดระแวงต่อกัน
7. คอยตอกย้ำซ้ำเติมจุดอ่อนของอีกฝ่ายเป็นประจำ
8. ไม่รับผิดชอบต่อการดำรงชีวิตคู่อยู่ร่วมกัน
9. จิตใจอ่อนไหว ทุเบา ชอบเชื่องฟัง คำพูด ของคนอื่นมากกว่าคู่ของตน เรียกได้ว่าชอบ ดึงมือที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง
10. พยายามเปลี่ยนนิสัยของอีกฝ่ายให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ
11. ทนอยู่กันไปวัน ๆ อย่างจำเจ

12. ใช้อารมณ์เป็นใหญ่เพียงชั่วขณะ ในการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งส่วนตัว

สำหรับนักวิชาการปัญหาสังคม สุพัตรา สุภาพ (2529 : 31) กล่าวถึงสาเหตุการหย่าร้างในสังคมว่า ส่วนมากเกิดจากหลายสาเหตุเช่น ผิดประเวณี ยาอกจน เสพสุราเป็นประจำ วิกลจริต ทารุณกรรม ไม่เลี้ยงดูกัน ฯลฯ จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า สาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การหย่าร้างของคู่สมรสไทยก็คือ ปัญหาการคบชู้ ประพฤติล่วงประเวณีคู่สมรสของคนอื่น รองลงมามักจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของสามีหรือภรรยา

สาเหตุของการหย่าร้างเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน ส่วนใหญ่มักเกิดจาก (การหย่าร้าง. 2547 : ออนไลน์)

1. สังคมยอมรับการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น

แนวโน้มในสังคมปัจจุบันยอมรับในเรื่องของการหย่าร้างมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะแนวคิดว่าการจากกันไปหรือการหย่าร้างจะทำให้ชีวิตเป็นสุขเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ แต่ก็ยังดีกว่าทนทุกข์ทรมานอยู่ด้วยกัน

2. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัญหาการจับจ่ายเงินภายในครอบครัว ถ้าหากมิได้ตกลงกันว่าใช้จ่ายอย่างไร อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งภายในครอบครัว และสิ้นสุดลงด้วยการหย่าร้าง

3. สภาพสังคม

คนในปัจจุบันต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้มีเวลาอยู่กับครอบครัวลดน้อยลงไป การมีความสัมพันธ์ต่อครอบครัวจึงลดน้อยลงไปด้วย การหย่าร้างจึงเกิดได้ง่าย

4. การเปลี่ยนสถานภาพของสตรี

การที่หญิงมีเสรีภาพทัดเทียมเพศชาย ทำให้มีอิสระในการตัดสินใจปัญหาชีวิตได้ด้วยตนเอง ดังนั้นเมื่อหญิงไม่พอใจจึงขอหย่าร้างกับชายได้เมื่อต้องการ

5. ความแตกต่างในด้านฐานะและวงศ์ตระกูล

ถึงคู่สมรสมีความแตกต่างกันมากในเรื่องฐานะและวงศ์ตระกูล อาจก่อให้เกิดการดูถูกเหยียดหยามกันได้ ดังนั้นคู่สมรสจึงควรพิจารณาองค์ประกอบในด้านนี้ก่อนการสมรส

6. การมีกฎหมายให้ความยินยอมในการหย่าร้าง

ในปัจจุบันการหย่าร้างตามกฎหมายเป็นสิ่งที่ยอมรับในแทบทุกสังคม ตัวอย่างเช่น ในกลุ่มยุโรปตอนเหนือ การหย่าร้างอาจกระทำได้ เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอม และในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ได้กำหนดลักษณะการหย่าไว้ 2 ลักษณะคือ การหย่าโดยความยินยอม และการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล เป็นต้น

7. การทะเลาะวิวาทระหว่างสามีและภรรยา

การกระทบกระทั่งในครอบครัว เป็นเรื่องธรรมดาเปรียบเสมือนดินกับหิน ทั้งนี้เพราะ การศึกษาตลอดจนสภาพแวดล้อมของคู่สมรสไม่เหมือนกัน ซึ่งส่งผลทำให้มีทัศนคติไม่ตรงกัน การ ทะเลาะกันมักจะเริ่มอย่างไม่รุนแรง แต่ถ้ามีการทะเลาะบ่อยครั้ง ความรุนแรงจะเพิ่มมากขึ้น จนในที่สุดก็จะแยกทางกัน

8. การมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามอื่น

ในแทบทุกสังคม เมื่อการสมรสเนิ่นนามออกไป คู่สมรสก็มักมีความเบื่อหน่ายเพศตรงข้าม และอาจไปคบเพื่อนต่างเพศ จนเกิดความไม่เข้าใจกันและอาจนำมาซึ่งการหย่าร้างในที่สุด

9. อื่น ๆ

เช่น ญาติพี่น้องของแต่ละฝ่าย เช่น แม่ยาย แม่ผัว อาจเข้าไปก้าวก่ายในชีวิตสมรสทำให้ทั้งคู่ ต้องหย่าร้างกันในที่สุดหรือการอบรมเลี้ยงดูบุตร บิดามารดาควรปรึกษากันว่าจะเลี้ยงดูบุตรในแนวทาง ร่วมกันอย่างไรไม่ขัดกัน เพราะจะทำให้เด็กมีปัญหาในการปรับตัว และพ่อ – แม่เองก็มีความขัดแย้งกัน จนต้องถกเถียงหรือทะเลาะวิวาทในที่สุด

วันทนา กลิ่นงาม (2525 : 26 - 28) ได้เสนอถึงสาเหตุที่ทำให้อัตราการหย่าร้างมีสูงขึ้น เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ประชากรไทยสามารถหย่าร้างได้โดยไม่ต้องมีสาเหตุ
2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงแบบประเพณีโบราณที่ผู้หญิงมักมีหน้าที่อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ปัจจุบันผู้หญิงมีโอกาสเข้าร่วมแรงงานในกิจกรรมต่าง ๆ นอกบ้านมากขึ้น อาจทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของภรรยาและแม่ของลูกได้ดีดังเช่นที่เคยเป็นมา ประกอบกับผู้หญิงมีอิสระเสรีภาพทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ไม่ต้องพึ่งผู้ชายเหมือนแต่ก่อน สามารถทำงานหาเลี้ยงตนเองและลูกได้ ตลอดจนมีความตื่นตัวในเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมผู้ชาย จึงปรากฏความไม่มั่นคงของครอบครัวขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่สามียังไม่ยอมรับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้หญิงและยังมีค่านิยมแบบเก่าอยู่
3. ค่านิยมของสังคมไทยที่เคยมีต่อการหย่าร้างเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะในระยะหลัง ๆ คู่สมรสหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตัดสินใจหย่าร้างได้ง่ายขึ้น ยอมรับกับความเจ็บปวดชั่วคราวที่เกิดจากการหย่าร้างดีกว่าจะอดทนอยู่ด้วยกันต่อไปทั้งที่อาจไม่มีอะไรดีขึ้น ปัจจุบันการหย่าร้างเกิดขึ้นบ่อยครั้งและค่อนข้างมากขึ้นเรื่อย ๆ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องธรรมดา เพราะเมื่อหย่าแล้วก็แต่งงานใหม่ได้
4. สถาบันครอบครัวลดความสำคัญลง เกิดสถาบันอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่แทนสถาบันครอบครัว มีสถานที่รับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน นอกจากนี้ยังมีสถาบันที่ช่วยเหลือเด็กที่ไม่มีบิดาหรือมารดามากขึ้น
5. ความมีอิสระทางการร่วมเพศก่อนการแต่งงาน น่าจะมีผลทำให้เกิดการหย่าร้างได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมที่มีต่อความบริสุทธิ์ของผู้หญิงมีความสำคัญน้อยลง ตลอดจนความเจริญ

ก้าวหน้าด้านการคุมกำเนิด

กุสุมา พลแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยพบว่า สาเหตุที่ผู้หญิงใช้เป็นข้ออ้างเพื่อหย่าร้างกับสามีนั้นสาเหตุที่พบมากที่สุด คือ สาเหตุเกี่ยวกับทัศนคติหรือความคิดเห็นไม่ตรงกันและรองลงมาคือการนอกใจ ทั้งหญิงและชายมีอิสระในการเลือกคู่ครองและการแต่งงานค่อนข้างสูงระบบความสัมพันธ์ที่แนบแน่นมากที่สุดคือความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก แต่ขณะเดียวกันครอบครัวและเครือญาติของคู่สมรสก็มีได้เข้ามามีบทบาทต่อการตัดสินใจหย่าร้าง ด้วยลักษณะของโครงสร้างทางสังคมเช่นนี้ทำให้มีส่วนอย่างมากที่ก่อให้เกิดการหย่าร้าง

จากเอกสารข้างต้นจะเห็นได้ว่าได้ว่า สาเหตุของการหย่าร้างเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน และเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมมากขึ้น ได้พบสาเหตุที่เด่นชัด ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาเหตุที่ค้นพบและสังเคราะห์เป็นกลุ่ม ๆ ปรากฏว่ามี 7 กลุ่ม หรือสาเหตุ 7 ประการ คือ 1) ภูมิหลัง 2) เศรษฐกิจ 3) สังคมและความประพฤติ 4) สุขภาพอนามัย 5) อารมณ์และจิตใจ 6) ทัศนคติ และ 7) ความสัมพันธ์ในครอบครัว

5.1 สาเหตุด้านชีวิตสังคม

กูด (สุดา ภิรมย์แก้ว. 2529 : 5 ; อ้างอิงจาก Goode. W. J. 1962 : 314) กล่าวว่าความแตกต่างระหว่างคู่สมรสในเรื่องภูมิหลังต่าง ๆ เช่น บุคลิกภาพ การดำเนินชีวิต ทัศนคติ ค่านิยม การอบรมสั่งสอน การศึกษา การนับถือศาสนา ฯลฯ ทำให้เกิดการขัดแย้งกันจนไม่สามารถจะปรับตัวเข้าหากันได้และต้องหย่ากันในที่สุด

สตินเนต (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 14 ; อ้างอิงจาก Stinnet. 1984) กล่าวสรุปจากการศึกษา เกี่ยวกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่ผ่านมาว่า การที่คู่สมรสมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น ในด้านการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ และสัญชาติ จะเป็นผลดีต่อความสำเร็จในชีวิตสมรส การมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องดังกล่าวมักจะทำให้ชีวิตคู่พบกับความล้มเหลวและหย่าร้างได้

5.1.1 แต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย

ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า อายุแรกสมรสซึ่งเป็นปัจจัยก่อนสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส และคุณภาพชีวิตสมรสมีผลโดยตรงต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวคือ หากอายุแรกสมรสต่ำความมั่นคงในชีวิตสมรสจะต่ำด้วย แต่หากอายุแรกสมรสเพิ่มขึ้นระดับความมั่นคงในชีวิตสมรสก็จะสูงและดีขึ้น (อรุณรุ่ง บุญรัตน์พงศ์. 2535 : 9 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier, 1979 : 268 - 289)

อายุแรกสมรสเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของชีวิตสมรส จากการศึกษาจำนวนมาก พบว่า การสมรสเมื่อวัยหนุ่มสาวมีแนวโน้มของอัตราการหย่าร้างสูง (วันทนา กลิ่นงาม.

2525 : 14 ; อ้างอิงจาก Rossenwaik. 1969 : 155) งานวิจัยที่ช่วยสนับสนุนแนวความคิดเหล่านี้ คือ White (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 14 ; อ้างอิงจาก White. 1990) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหย่าร้างในช่วงทศวรรษที่ 80 พบว่าการสมรสเร็วเป็นการเพิ่มโอกาสในการหย่าร้าง โดยมีบางงานวิจัยพบว่า อายุเมื่อสมรสเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการทำนายการหย่าร้างในช่วง 5 ปีแรกของการสมรส

ฮาเวอร์แมน และ เลเทียน (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 26 ; อ้างอิงจาก Havermann; & Lehtinen. 1990) กล่าวว่า การสมรสเร็วมีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างสูงมาก โดยหญิงที่สมรสในช่วงวัยรุ่นจะมีอัตราการหย่าร้างสูงที่สุด โดยมีอัตราการหย่าร้างประมาณสองเท่าของหญิงที่สมรสเมื่ออายุอย่างน้อย 25 ปี และหญิงที่สมรสเมื่ออายุมากกว่า 30 ปี มีอัตราการหย่าร้างต่ำที่สุด สาเหตุที่การสมรสในช่วงวัยรุ่นมีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างสูงเป็นเพราะ เด็กวัยรุ่นมักสมรสด้วยความรู้สึกที่อยากหนีข้อจำกัดต่าง ๆ ในครอบครัว โดยผู้ที่สมรสในช่วงวัยรุ่น ส่วนมากมาจากครอบครัวที่แตกแยก หย่าร้าง ติดสุรา หรือมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการรบกวนจิตใจสูง เด็กวัยรุ่นเหล่านี้ส่วนมากไม่มีงานทำหรือไม่มี ความชำนาญ และความรู้ในการทำงานจึงต้องทำงานที่มีรายได้ต่ำเป็นผลให้มีรายได้ในการดูแลครอบครัวไม่เพียงพอ นอกจากนี้เด็กวัยรุ่นยังไม่รู้จักวิธีการจัดการกับรายได้ที่ดีพอ และการที่วัยรุ่นเหล่านี้ต้องการสมรสเพื่อหนีสังคมเดิม ๆ ทำให้ไม่สามารถหาผู้ที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้วัยรุ่นมักมีทัศนคติในการเลือกคู่มือ เช่น การเลือกคู่ที่มีหน้าตาน่ารัก มีลักษณะเหมือนดารา หรือนักร้อง เป็นต้น ลักษณะเหล่านี้ไม่สามารถเป็นตัวบอกถึงการเป็นสามีหรือภรรยาที่ดีได้ เมื่อพวกเขาอายุมากขึ้นคุณสมบัติเหล่านี้จะไม่สามารถสร้างความพึงพอใจแก่กันและกันได้

ฮิลตัน (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 25 ; อ้างอิงจาก Heaton. 1991) ศึกษาเวลาที่ เกี่ยวข้องกับการหย่าร้าง โดยมีแนวความคิดเกี่ยวกับอายุเมื่อสมรสว่า ชายหรือหญิงที่สมรสในช่วงวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีเวลาในการเลือกคู่ครองน้อยเกินไป นอกจากนี้ยังมีเวลาในการเตรียมตัวด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับความรับผิดชอบในวัยผู้ใหญ่้น้อยมาก โดยเฉพาะ ความพร้อมในด้านการทำงาน การสมรส ในช่วงวัยรุ่นยังส่งผลให้ความแตกต่างของอายุระหว่างพ่อแม่ และบุตรไม่มาก ทำให้มีผลต่อคุณภาพของชีวิตสมรส โดยเฉพาะความมั่นคงในด้านการเงินแก่บุตร เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจประวัติ การสมรสและการมีบุตรด้วยเทคนิคสมการถดถอย พบว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรสจะลดลงเมื่อสมรส อายุ้อย ดั้งนั้นอายุเมื่อสมรสไม่ได้แสดงถึงประสบการณ์ก่อนการสมรสเท่านั้นแต่ยังส่งอิทธิพลถึงชีวิต หลังการสมรสด้วย แต่เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ แล้ว อายุเมื่อสมรสมีอิทธิพลต่อความมั่นคงในชีวิต สมรสน้อย

และจากการศึกษาของ เบอร์ชินอล (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 87 ; อ้างอิงจาก Burchinal.1965) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้คนแต่งงานเมื่ออายุยังน้อย ได้แก่ การมีการศึกษาต่ำ ตั้งครรภ์

ก่อนการสมรส รู้จักกันก่อนแต่งงานด้วยระยะเวลาสั้น พื้นฐานทางเศรษฐกิจต่ำและปัจจัยข้างต้นมีความสัมพันธ์ แบบตรงข้ามกับความมั่นคงในชีวิตสมรส การศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บาร์ตและไนย์ ซึ่งอธิบายว่าผู้แต่งงานมีอายุน้อยจะเป็นผู้ไม่พร้อมทางด้านอารมณ์ จิตวิทยา การเลือกคู่ครอง และการเตรียมบทบาทในฐานะผู้สมรส สิ่งเหล่านี้จะทำให้ระดับความพึงพอใจในชีวิตต่ำ และผลสืบเนื่องคือ มีความน่าจะเป็นในการสิ้นสุดชีวิตสมรสเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาของ กลิค และ นอร์ตัน (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 88 ; อ้างอิงจาก Glick; & Norton. 1971 : 307) พบว่าการเพิ่มขึ้นของความเสี่ยงที่จะมีการหย่าร้างของผู้สมรสมีความสัมพันธ์กับการสมรสในขณะอายุน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bumpas และ Sweet (มาฆะ ขิตตะสฤษดิ์. 2546 : ออนไลน์ ; อ้างอิงจาก Bumpas; & Sweet.1989) เขามั่นใจว่าอายุแรกสมรสเป็นตัวพยากรณ์ตัวเดียวที่มีผลมากที่สุดในการศึกษาความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ถึงขนาดย้ำว่า อายุแรกสมรสเป็นตัวพยากรณ์ตัวเดียวที่มีผลมากที่สุดต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส

กรีน (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 16 ; อ้างอิงจาก Green. 1978 : 375 - 376) พบว่า คนที่สมรสในขณะอายุน้อยกว่า 20 ปี จะมีโอกาสหย่าร้างมากกว่าคนที่สมรสหลังจากอายุ 20 ปีแล้ว ถึง 2 เท่า ทั้งนี้ Green ให้เหตุผลว่า การแต่งงานเมื่ออายุน้อยนั้นอาจมีเหตุผลที่ตัดสินใจแต่งงานที่ไม่เหมาะสมนัก เช่น ต้องการหนีจากครอบครัว ที่ไม่มีความสุข ต้องการความเป็นอิสระ การสมรสเช่นนี้จากการศึกษามากพบว่า คู่สมรสที่ยังไม่จบการศึกษาทำให้โอกาสที่จะได้งานที่ดีสำหรับตนเองมีน้อย และด้วยความด้อยประสบการณ์ ในการดำเนินชีวิตของทั้งสองฝ่าย อาจทำให้ไม่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้ในเวลาต่อมาเมื่อต้องพบกับอุปสรรคในชีวิตสมรส และก่อให้เกิดการหย่าร้างในที่สุด

จากการศึกษาของ ฮาร์ท และ ชิลด์ ในปี ค.ศ 1926 .พบว่า การสมรสโดยที่คู่สมรสคนใดคนหนึ่งมีอายุ 19 ปี หรือต่ำกว่า 19 ปี จะมีการเสี่ยงต่อการหย่าร้าง 1-10 เท่ากับการสมรสในอายุอุดมคติ ซึ่งเขากำหนดว่าอายุอุดมคตินี้เจ้าสาวควรมีอายุ 24 ปี และเจ้าบ่าวควรมีอายุ 29 ปี (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 14 ; อ้างอิงจาก Hart; & Shields. 1926 : 82) และจากการศึกษาของ Leslie ในปี ค.ศ. 1967 พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาการสมรสของพวกหนุ่มสาว โดยเฉพาะวัยรุ่นปัจจุบันหลายอย่างที่เป็นสาเหตุให้เสี่ยงต่อการหย่าร้างสูง และอัตราการหย่าร้างของผู้สมรสในวัยหนุ่มสาวสูงกว่าอัตราการหย่าร้างของผู้ที่สมรสเมื่อมีอายุมากขึ้น (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 14 ; อ้างอิงจาก Leslie. 1967 : 364 – 365)

วอคเกอร์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 ; อ้างอิงจาก Walker. 1963) พบว่า การหย่าร้างจะมีอัตราสูงในหมู่คู่สมรสที่มีอายุน้อยเมื่อแรกแต่งงาน คือ 15 – 19 ปี โดยประมาณ โดยผ่านกระบวนการมีนัดกับเพื่อนต่างเพศหรือการออกเดท (Dating) เขากล่าวว่า การหย่าร้างของคนอเมริกันจำนวนครึ่งหนึ่งเกี่ยวกับการแต่งงานขณะมีอายุต่ำกว่า 20 ปี การแต่งงานในกลุ่มเด็กวัยรุ่น

ดังกล่าวไม่ได้รับความเห็นชอบทั้งจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้ใหญ่ ก็พยายามทำทุกทางที่จะไม่ให้เกิดการมีการแตกแยกในชีวิตสมรสแต่ก็มีอำนาจในขอบเขตจำกัด คนหนุ่มสาวมีความรับผิดชอบในตนเอง โดยถือความรักเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เทอร์แมน (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 ; อ้างอิงจาก Terman) ผู้ทำงานให้บริการแนะแนวปัญหาครอบครัว ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลบางประการจากชีวิตสมรสที่มีปัญหาบ้านแตกหรือการหย่าร้างไว้ได้ 5 ประการ อายุแรกสมรสก็เป็นปัญหาประการหนึ่ง เขากล่าวว่า ชีวิตสมรสที่เริ่มต้นเมื่ออายุต่ำกว่า 19 ปี มักมีการหย่าร้างสูง

มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอายุแรกสมรสมากมาย ซึ่งทำการศึกษาทั้งแบบรวมชายหญิงและการศึกษาเฉพาะเจาะจงโดยแยกชายและหญิง

ด้านการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอายุแรกสมรสรวมชายหญิง สเปนเนียร์ และ กลิค (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 16 ; อ้างอิงจาก Spanier; & Glick. 1981 ; citing Havemann; & Lehtinen. 1986 : 302) พบว่า การสมรสเร็วเกินไป เป็นอันตรายต่อชีวิตสมรส โดยที่หญิงสมรสเมื่ออายุต่ำกว่า 18 ปี มีโอกาสที่จะหย่าร้างมากกว่าหญิงที่สมรสเมื่ออายุ 20 ปีขึ้นไปถึง 3 เท่า ทั้งนี้สตรีที่สมรสเมื่ออายุ 18 หรือ 19 ปี ประสบความล้มเหลวในชีวิตสมรสสูงถึงร้อยละ 50 สำหรับชายแล้วหากสมรสเมื่ออายุน้อยกว่า 20 ปี พบว่า มีการหย่าร้างเกิดขึ้นมากกว่าผู้ที่สมรสในช่วงอายุ 24 – 20 ปีถึง 2 เท่า สเปนเนียร์ และ กลิค (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 16 ; อ้างอิงจาก Spanier; & Glick. 1981 ; citing Havemann; & Lehtinen. 1986 : 302) อธิบายเสริมว่า เป็นเพราะการสมรสเมื่ออายุน้อยนั้นคู่สมรสอาจยังมีวุฒิภาวะที่ไม่สมบูรณ์พอ

เกลน และ ซูแปนซิค (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 16 ; อ้างอิงจาก Glenn; & Supancic. 1984 : 563-573). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านประชากรและสังคมกับการหย่าร้างและการแยกกันในประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1980 โดยใช้ข้อมูล General Social Surveys กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าอายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์กับการแตกแยกของชีวิตสมรสสูงที่สุด โดยที่กลุ่มของหญิงและชายที่ผ่านการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่มาแล้วนั้น ส่วนใหญ่ของทั้งสองฝ่ายสมรสเมื่ออายุต่ำกว่า 17 ปี

มาแชล และ เมย์ (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 13 ; อ้างอิงจาก Marshall; & May. 1933) ศึกษาอายุแรกสมรสของผู้หย่าร้างในรัฐโอไฮโอ จำนวน 8,773 ราย จำแนกตามเพศ พบว่าหญิงร้อยละ 54.5 สมรสเมื่ออายุน้อย (81 คน อายุต่ำกว่า 15 ปี) โดย 3 ใน 4 ของสตรีทั้งหมดสมรสเมื่ออายุต่ำกว่า 25 ปี และเพียง 1 ใน 7 เท่านั้นที่มีอายุสมรส 30 ปีขึ้นไป ซึ่งอายุสมรสมัธยฐานของฝ่ายหญิงเท่ากับ 20.5 ปี ในขณะที่ฝ่ายชายนั้นเพียงร้อยละ 20 ที่สมรสเมื่ออายุน้อย ร้อยละ 50 สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า 25 ปี และประมาณหนึ่งในสี่ที่สมรสเมื่ออายุ 30 ปีขึ้นไป โดยมีอายุมัธยฐานเมื่อสมรสเท่ากับ 24.7 ปี

เบอร์เกส และ คอทเทร์ พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 13 ; อ้างอิงจาก Bergess; & Cottrel 1939) ชายที่สมรสก่อนอายุ 22 ปี และหญิงที่สมรสก่อนอายุ 19 ปี จะมีการปรับตัวในชีวิตสมรสได้น้อยกว่ากลุ่มที่สมรสเมื่ออายุมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Burchinal และChancellor ในปี ค.ศ. 1962 ซึ่งศึกษาในรัฐไอโอวา จากคู่สมรสผัวสาวในกลุ่มอายุเดียวกันที่สมรสครั้งแรกและอยู่ในรัฐไอโอวาในช่วงปี ค.ศ. 1953 – 1959 พบว่าในกลุ่มคู่สมรสที่มีอายุแรกสมรสต่ำ มีอัตราการหย่าร้างค่อนข้างสูง แม้ว่าจะมีการควบคุมตัวแปรอื่นก็ตาม

ดิกคินสัน และ เลมมิง (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 25 ; อ้างอิงจาก Dickinson; & Leming. 1990) กล่าวว่า ชายหรือหญิงที่สมรสเมื่ออายุน้อยมีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างสูงกว่าชายหรือหญิงที่สมรสเมื่อมีอายุมาก โดยพบว่าหญิงที่สมรสเมื่ออายุน้อยกว่า 17 ปี มีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างเป็น 3 เท่าของหญิงที่สมรสเมื่ออายุ 20 ปีขึ้นไป และหญิงที่สมรสเมื่ออายุ 18-19 ปี มีความเสี่ยงในการหย่าร้างเป็น 2 เท่าของหญิงที่สมรสเมื่ออายุ 20 ปีขึ้นไป สำหรับชายที่สมรสในช่วงวัยรุ่นมีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างเป็นสองเท่าของชายที่สมรสเมื่ออายุ 20 ปีขึ้นไป

อูร์ดี (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 14 ; อ้างอิงจาก Urdy.1971) ได้สรุปเกี่ยวกับอายุแรกสมรสจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาว่า ชายที่สมรสในขณะอายุต่ำกว่า 20 ปี และหญิงที่อายุต่ำกว่า 18 ปี การปรับตัวในชีวิตสมรสจะเป็นไปได้ไม่ดีนัก และนั่นหมายความว่าโอกาสของการมีชีวิตครอบครัวที่แตกต่างย่อมมีมากในกลุ่มที่แต่งงานเร็วเกินไป ขณะที่คู่สมรสที่ชะลอเวลาแต่งงานออกไปมีโอกาสที่จะมีชีวิตสมรสที่มีความสุขมากกว่า

ส่วนในการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอายุแรกสมรสเฉพาะในเพศหญิง เดอะ สปิริท อัพ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 27 ; อ้างอิงจาก The split-up. 1999) เป็นบริษัทที่ให้คำปรึกษาด้านการหย่าร้างทาง Internet พบว่า หญิงที่สมรสครั้งแรกก่อนอายุ 20 ปี ประมาณครึ่งหนึ่งจะจบชีวิตสมรสด้วยการหย่าร้าง หญิงที่สมรสครั้งแรกเมื่ออายุระหว่าง 20-24 ปี ประมาณ 1 ใน 3 จบการสมรสด้วยการหย่าร้าง หญิงที่สมรสครั้งแรกเมื่ออายุ 25-29 ปี ประมาณ 1 ใน 4 จบชีวิตสมรสด้วยการหย่าร้าง หญิงที่สมรสครั้งแรกเมื่ออายุ 30 ปีขึ้นไปประมาณ 1 ใน 7 จบชีวิตสมรสด้วยการหย่าร้าง นอกจากนี้พบว่า หญิงที่หย่าร้างในช่วงอายุ 20-29 ปี นั้นสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากฝ่ายชายไม่เป็นผู้นำเพียงพอสำหรับการสมรส

ฮิลตัน และคณะ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 25 ; อ้างอิงจาก Heaton. 1985) ศึกษาข้อมูลจากการศึกษาการหย่าร้างในบางรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 1975 ถึงปี ค.ศ. 1976 พบว่า หญิงที่สมรสเมื่ออายุ 13-17 ปี มีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างเป็น 2.0 เท่าของหญิงที่สมรสเมื่ออายุ 21-24 ปี, หญิงที่สมรสเมื่ออายุ 18-20 ปี มีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างเป็น 1.4 เท่าของหญิงที่สมรสเมื่ออายุ 21-24 ปี และหญิงที่สมรสเมื่ออายุ 25 ปีขึ้นไป มีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างเป็น 1.6 เท่า

ของหญิงที่สมรสเมื่ออายุ 21-24 ปี

โซเอน (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 88 ; อ้างอิงจาก โซเอน. 1975) ได้ทำการศึกษาอัตราการหย่าร้างในแคลิฟอร์เนียพบว่า อัตราการหย่าร้างของสตรีที่แต่งงานเมื่ออายุ 16 ปี จะมีอัตราสูงเป็น 2.4 เท่าของสตรีที่แต่งงานเมื่ออายุ 27 ปี

จากการศึกษาของ Bunpass และ Sweet (มาพะ ชิตตะสิคะ. 2546 : ออนไลน์ ; อ้างอิงจาก Bumpas; & Sweet.1989) โดยใช้ข้อมูลจาก National Fertility Study ของสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1970 ซึ่งมีสตรีที่สมรสแล้วอายุต่ำกว่า 45 ปี เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่าสตรีที่สมรสเมื่ออยู่ต่ำกว่า 20 ปี มีอัตราของการหย่าร้างสูงกว่าสตรีที่สมรสเมื่ออายุมากขึ้น แม้จะมีการควบคุมตัวแปรอื่น ๆ เช่น การศึกษาของสามีภรรยา สภาพครอบครัวเมื่ออายุ 14 ปีที่อยู่อาศัยเมื่อโตขึ้น ระยะเวลาการสมรส ประวัติชีวิตสมรสของสามี ผลของการศึกษาก็ยังคงเช่นเดิม

ในการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอายุแรกสมรสเฉพาะในเพศชาย กลิค (นิตยา พิริยะธรรม วงศ์. 2533 : 14 ; อ้างอิงจาก Glick.1970) ศึกษาพบว่าในกลุ่มของชายที่สมรสในช่วงอายุ 14 – 21 ปี มีอัตราการหย่าร้างสูงสุด กล่าวคือร้อยละ 20 ในชายผิวขาวและในชายผิวดำ สูงถึงเกือบร้อยละ 50 ในขณะที่ชายที่สมรสเมื่ออายุ 25 ปีขึ้นไป มีอัตราการหย่าร้างต่ำที่สุด คือเพียงร้อยละ 10 ในชายผิวขาว และร้อยละ 25 ในชายผิวดำ

กลิค และ นอร์ตัน (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 40 ; อ้างอิงจาก Glick; & Norton. 1971) ศึกษาข้อมูลจาก Survey of economic opportunity ในปี ค.ศ. 1967 พบว่า ชายผิวขาวที่สมรสเมื่ออายุ 25-29 ปี มีค่ามัธยฐานของระยะเวลาสมรสมากที่สุด คือ 10.9 ปี รองลงมา คือ ชายผิวขาวที่สมรสเมื่ออายุ 14-19 ปี มีค่ามัธยฐานของระยะเวลาการสมรสเท่ากับ 8.3 ปี ขณะที่ชายผิวขาวที่สมรสเมื่ออายุ 30 ปี ขึ้นไป มีค่ามัธยฐานของการสมรส 8 ปี โดยชายผิวขาวที่สมรสเมื่ออายุ 20-24 ปี มีค่ามัธยฐานของระยะเวลาการสมรสน้อยที่สุด คือ 6.9 ปี สำหรับกลุ่มชายผิวขาวที่มีระยะเวลาการสมรสน้อยกว่า 5 ปีนั้น ผู้ที่สมรสครั้งแรกเมื่ออายุ 14-19 ปี มีอัตราการหย่าร้างร้อยละ 1.6 ชายที่สมรสเมื่ออายุ 20-24 ปี มีอัตราการหย่าร้างร้อยละ 1.4 ชายที่สมรสเมื่ออายุ 25-29 ปี มีอัตราการหย่าร้างร้อยละ 0.5 และผู้ที่สมรสเมื่ออายุ 30 ปีขึ้นไปมีอัตราการหย่าร้างร้อยละ 1.1

ในประเทศไทย สุดา ภิรมย์แก้ว (2529) กล่าวว่า การแต่งงานเมื่ออายุน้อย เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการหย่าร้างได้ ทั้งนี้เพราะบางคนอาจจะอายุน้อยเกินไปสำหรับการรับผิดชอบครอบครัว ทำให้ขาดความคิดที่รอบคอบ

แต่อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยบางการศึกษาที่ผลการศึกษากล่าวว่าอายุแรกสมรสไม่มีความสัมพันธ์ หรือมีความสัมพันธ์น้อยกับการหย่าร้าง ได้แก่ Lee (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 88 ; อ้างอิงจาก Lee. 1977 : 493 – 504) ได้ทำการศึกษาจากคู่สมรสในรัฐมินิโซต้า พบว่า อายุแรก

สมรสมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิต แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีน้ำหนักไม่มากพอที่จะอธิบายอัตราการหย่าร้าง กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ อายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์น้อยกับการหย่าร้าง

และงานวิจัยในประเทศไทยนั้น บุญประคอง ภาณุรัตน์ (2531 : 78 - 81) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในกลุ่มสตรีที่สมรสแล้ว ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ผลการศึกษาพบว่า อายุแรกสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส

แต่จากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นงานวิจัยส่วนใหญ่ได้ชี้ชัดว่าอายุแรกสมรส นั้นมีผลต่อการหย่าร้าง โดยผู้ที่สมรสขณะที่อายุน้อย ชีวิตสมรสมีโอกาสพบความล้มเหลวสูงกว่าบุคคลที่สมรสเมื่ออายุมากขึ้น รวมทั้งมีการปรับตัว ความพึงพอใจและความสุขในชีวิตสมรสอยู่ในระดับต่ำกว่าอีกด้วยซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อว่าอายุแรกสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง

5.1.2 ความแตกต่างของอายุสมรสระหว่างชายและหญิง

โดยทั่วไปชายมักเลือกคู่ครองที่มีอายุน้อยกว่าตนเอง และหญิงมักเลือกคู่ครองที่มีอายุมากกว่าตนเอง ด้วยเหตุที่ชายต้องการความรู้สึกว่าตนเหนือกว่าหญิง เป็นผู้ปกป้องดูแลหญิง ดังนั้นชายควรมีอายุมากกว่า นอกจากนี้การที่หญิงเป็นผู้ให้กำเนิดบุตรเลี้ยงดูบุตร ทำงานตรากตรำมากกว่า ทำให้ร่างกายทรุดโทรม หญิงมักแก่เร็วกว่าชาย หญิงจึงควรมีอายุน้อยกว่าชาย แต่ความมากมายของอายุที่แตกต่างกันนั้นยังไม่มีบทสรุปที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม ชายที่มีอายุมากกว่าภรรยามาก ๆ เป็นที่ยอมรับในสังคมมากกว่าหญิงที่มีสามีอายุน้อยกว่ามาก ๆ

เคปฮาร์ท และ เจดลิชา (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 29 ; อ้างอิงจาก Kaphart; & Jedlich. 1991) กล่าวว่า การที่ผู้หญิงชอบผู้ชายที่อายุมากกว่าและผู้ชายชอบผู้หญิงอายุน้อยกว่า เป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในธรรมชาติของทุกคน โดยที่อายุมีความสัมพันธ์กับความดึงดูดใจของหญิงที่มีอายุน้อย และชายที่มีอายุมากส่วนมากมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าชายอายุน้อย ดังนั้นหญิงที่อายุน้อยและ ชายที่มีอายุมากจึงเป็นที่ต้องการมากกว่าหญิงที่อายุมากและผู้ชายอายุน้อย นอกจากนี้การที่หญิงอายุน้อยกว่าชายยังเป็นที่ยอมรับในสังคมอีกด้วย

ดายเออร์ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 28 ; อ้างอิงจาก Dyer) กล่าวว่า เป็นธรรมดาที่ชายมักเลือกทำความรู้จัก กับหญิงที่มีอายุน้อยกว่าเล็กน้อย แต่อายุที่น้อยกว่าเล็กน้อยนี้ไม่เป็นปัจจัยที่จำกัดในการเลือกคู่ครอง

แฮสเลย์ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 29 ; อ้างอิงจาก Hasley. 1996) ได้วิเคราะห์การหย่าร้างโดยใช้เทคนิคตารางชีพ พบว่า ปัจจัยที่สร้างความเสี่ยงต่อการหย่าร้าง คือ การที่หญิงหรือชายสูงอายุสมรสกับเด็กวัยรุ่น

บายเดอะเวย์ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 28 ; อ้างอิงจาก Bytheway) วิเคราะห์การ

สมรสในประเทศอังกฤษและ เวลส์ ใน ค.ศ. 1976 พบว่า การสมรสในช่วงอายุประมาณ 20 ปี คู่สมรส มักมีความแตกต่างของอายุใกล้เคียงกัน แต่ในคู่สมรสที่อายุมากขึ้นพบว่า ร้อยละของฝ่ายชายสมรสกับหญิงที่มีอายุน้อยกว่าและร้อยละของหญิงที่สมรสกับชายที่มีอายุมากกว่าเพิ่มมากขึ้น แต่แนวโน้มนี้จะลดลงเมื่อชายหรือหญิงเข้าสู่ช่วงอายุ 50 ปี ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสมรสกับผู้ที่อายุมากกว่า

บัมพ์พาส และ สวีท (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 ; อ้างอิงจาก Bumpass; & Sweet. 1991) กล่าวว่า ความแตกต่างของอายุระหว่างสามีภรรยาอาจก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการมีอำนาจในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภรรยาอายุมากกว่าสามี จากการศึกษาของทั้งสอง พบว่า ยิ่งคู่สมรสมีความแตกต่างกันทางอายุมากเท่าใด ย่อมทำให้ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งในเรื่องนี้ Monahan ได้ให้ความเห็นว่า สามีไม่ควรมีอายุมากกว่าภรรยาเกิน 10 ปี และภรรยาไม่ควรมีอายุมากกว่าสามีเกิน 5 ปี

เจนเทิลแมน และ พาร์ค (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 29 ; อ้างอิงจาก Gentleman;s & park) ได้ทำการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นของการหย่าร้างสำหรับคู่สมรสในประเทศแคนาดา โดยใช้ตัวแปรความแตกต่างของอายุระหว่างสามีและภรรยา ซึ่งการศึกษาข้อมูลจากสำมะโนประชากร พบว่า อัตราการหย่าร้างมีค่าน้อยที่สุดในกลุ่มที่สามีมีอายุมากกว่าภรรยาไม่มากนัก โดยอัตราการหย่าร้างจะมีค่ามากขึ้นเมื่อความแตกต่างของอายุมากขึ้น โดยโอกาสในการหย่าร้างจะยิ่งมีมากขึ้นเมื่อหญิงมีอายุมากกว่าชาย

จากการศึกษาในไอโอวา พบว่า อัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างจำแนกตามความแตกต่างของอายุระหว่างสามีกับภรรยา คือ สามีที่มีอายุมากกว่าภรรยา 1 – 3 ปี มีอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างต่ำที่สุด รองลงมาคือสามีอายุเท่าภรรยา และที่มีอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างสูงสุดคือ เมื่อภรรยาแก่กว่าสามี 5 ปี หรือมากกว่า 5 ปี และสามีอายุมากกว่าภรรยา 10 ปี หรือมากกว่า 10 ปี (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 1 ; อ้างอิงจาก Monahan. 1953 : 86)

ในประเทศไทยจากการศึกษาการหย่าร้างในกรุงเทพมหานครของ สุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 58 - 59) โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากคู่สมรสที่มาจากการจดทะเบียนหย่าตามเขตต่าง ๆ 9 เขต จำนวน 200 ราย ในเรื่องความแตกต่างของอายุระหว่างสามีภรณานั้น สามีภรรยาที่มีอายุแตกต่างกันมากมีการหย่าร้างกันน้อยกว่าคู่สมรสที่อายุแตกต่างกันน้อย

นอกจากนั้น พัฒน์ สุจำนงค์ (2526) กล่าวว่า สามีภรรยารุ่นราวคราวเดียวกันย่อมมีเพื่อนฝูงรุ่นราวคราวเดียวกันมาก และจะพบว่าความเหมาะสมในการแต่งงานมีมาก รวมทั้งปัญหามีน้อยกว่าสามีภรรยาที่มีความแตกต่างทางวัยมาก ถ้าอายุของสามีและภรรยาแตกต่างกันมากกว่า 15 ปี โอกาสที่จะมีความสุขจะลดลง เพราะปัจจัยหลายอย่างต้องประกอบกันมาก และส่วนมากพบว่า หญิงที่มีอายุน้อยได้สามีที่มีวัยแตกต่างกับตนมาก มักประสบปัญหาทางเพศสัมพันธ์

ทางที่ดีสิ่งสำคัญก่อนที่จะเลือกคู่ครองควรดูวัยที่เหมาะสม ความแตกต่างของอายุในสังคมปัจจุบัน คือ หญิงควรมีอายุน้อยกว่าชาย

5.1.2.1 ฝ่ายชายมีอายุมากกว่าฝ่ายหญิง

ความแตกต่างของอายุเมื่อฝ่ายชายมีอายุมากกว่า สุดา แก้วภิรมย์ (2529) กล่าวว่า ถ้าฝ่ายชายอายุมากกว่าฝ่ายหญิงมาก ๆ ทำให้ขาดความเข้าใจและความต้องการซึ่งกันและกัน เกิดช่องว่างระหว่างวัย ต่างฝ่ายต่างก็มีความเข้าใจและความต้องการที่แตกต่างกันตามวัยของตน

นิตยา พิริยธรรมวงศ์ (2533) ศึกษาข้อมูลการหย่าร้างจากทะเบียนการหย่าร้าง เปรียบเทียบกับข้อมูลของผู้ที่ยังคงสมรสพบว่าในด้านความแตกต่างของอายุระหว่างสามีและภรรยา นั้นผู้ที่หย่าร้าง และผู้ที่ไม่หย่าร้างมีแบบแผนการสมรสเหมือนกัน คือ ส่วนใหญ่ฝ่ายชายมีอายุมากกว่าฝ่ายหญิง

วันทนา กลิ่นงาม (2523 : 113) พบว่าการหย่าร้างส่วนใหญ่มักเป็นลักษณะของคู่สมรสที่สามีอายุมากกว่าภรรยา 2 ปีขึ้นไป ในขณะที่คู่สมรสที่ยังอยู่กันด้วยกันส่วนใหญ่ สามีอายุเท่ากันกับภรรยาหรือมากกว่า 1 ปี ซึ่งสอดคล้องกับ ทีเซง (วันทนา กลิ่นงาม. 2523 : 113 ; อ้างอิงจาก Tzeng. 1992 : 609) พบว่า ความแตกต่างด้านอายุของคู่สมรส มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส การสมรสที่มีสามีอายุมากกว่าภรรยา 3 ปีขึ้นไป การสิ้นสุดของชีวิตสมรสจะมากกว่าคู่สมรสที่มีอายุเหมือนกันและคู่สมรสที่ภรรยาอายุมากกว่าสามี

ฮิลตัน (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 29 ; อ้างอิงจาก Heaton. 1985) และคณะ พบว่ากลุ่มที่สามีอายุมากกว่าภรรยาเกิน 4 ปี มีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างเป็น 1.4 เท่าของกลุ่มที่สามีอายุมากกว่าภรรยาไม่มากกว่า 4 ปี

แต่การศึกษาของ เทอร์แมน (นิตยา พิริยธรรมวงศ์. 2533 : 17 ; อ้างอิงจาก Terman. 1938) ได้ผลการศึกษาแตกต่างไป กล่าวคือ จากศึกษาถึงความสุขในชีวิตสมรสของคู่สมรส พบว่า ในกลุ่มที่สามีอายุมากกว่าภรรยา 5 – 3 ปี มีความสุขในชีวิตสมรสมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

และจากการศึกษาของ เบอร์เกส และ คอทเทร่ (นิตยา พิริยธรรมวงศ์. 2533 ; อ้างอิงจาก Burgess; & Cottrel. 1939) ได้ผลการศึกษาว่า ในตัวอย่าง 30 ราย ซึ่งสามีที่มีอายุมากกว่าภรรยา 7 – 4 ปี และ 45 รายที่สามีอายุมากกว่าภรรยา 8 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่ม ที่มีการปรับตัวในชีวิตสมรสได้สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่อาจสรุปจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยว่าสามีภรรยาที่อายุแตกต่างกันมากจะทำให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จ เพราะทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมด้วยก็อาจเป็นได้

จากแนวคิดทฤษฎีและการศึกษาวิจัยข้างต้นแม้ยังไม่สามารถระบุอย่างชัดเจนได้ แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าการที่สามีมีอายุมากกว่าภรรยาอาจนำไปสู่การหย่าร้างได้

5.1.2.2 ฝ่ายหญิงอายุมากกว่าฝ่ายชาย

อีลตัน และ คณะ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 29 ; อ้างอิงจาก Heulton. 1985) พบว่า การที่สามีอายุน้อยกว่าภรรยามีโอกาสเสี่ยงต่อการหย่าร้างเป็น 1.5 เท่าของกลุ่มที่มีสามีอายุมากกว่าภรรยาไม่มากกว่า 4 ปี

5.1.2.3 อายุเท่ากันหรือไม่แตกต่างกัน

สุดา ภิรมย์แก้ว (2522) กล่าวว่า ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายมีอายุไล่เลี่ยกันหรือเท่า ๆ กัน ก็อาจเกิดปัญหาขึ้นได้เช่นกัน กล่าวคือ ขาดความเกรงอกเกรงใจ ยึดความคิดของตนเองเป็นหลัก ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายหนึ่งเพราะถือว่าอายุเท่า ๆ กัน ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้น และในที่สุดชีวิตสมรสก็ต้องจบลงด้วยการหย่าร้าง

อุตุรี (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 17 ; อ้างอิงจาก Urdy.1971 : 230-281) กล่าวว่าชายหรือหญิงมักจะเลือกคู่ครองที่มีอายุเท่ากับตนหรือฝ่ายชายมักจะมีอายุมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า หากคู่สมรสมีอายุใกล้เคียงกันหรือเท่ากันจะทำให้มีลักษณะของความเป็นเพื่อนชีวิตได้ใกล้ชิดมากกว่า

จากการศึกษาวิจัยข้างต้นเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างอายุของคู่สมรส ไม่ว่าฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายจะมีอายุมากกว่ากัน หรืออายุเท่ากัน ยังไม่สามารถกำหนดรูปแบบอย่างชัดเจนได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการหย่าร้างนั้นอาจมีผลมาจากตัวแปรอื่น ๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าการแตกต่างระหว่างอายุของคู่สมรสมีผลกับการหย่าร้าง และจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าความแตกต่างของอายุสมรสระหว่างชายและหญิงส่งผลให้เกิดการหย่าร้าง

5.1.3 ระยะเวลาสมรสหรือจำนวนปีการสมรส

ไวท์ และ บูท (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 21 ; อ้างอิงจาก White; & Boot. 1991) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการสมรสกับความสุขในชีวิตสมรส พบว่า การที่คู่สมรสมีระยะเวลาการสมรสยาวนานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ทำให้เกิดข้อจำกัดในการหย่าร้างมากกว่าคู่สมรสที่มีระยะเวลาการสมรสสั้น ข้อจำกัดในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การมีบุตร ฝ่ายหญิงไม่มีงานทำ การรักษาพยาบาลทางสังคม ความผูกพันทางการเงิน ขนาดครอบครัว การมีบ้านเป็นของตนเองและความคิดเห็นด้านลบต่อการหย่าร้าง นอกจากนี้ผู้ที่ระยะเวลาการสมรสยาวนานยังลดโอกาสในการสมรสใหม่ ทำให้ผู้ที่ชีวิตสมรสยาวนานรู้สึกว่ถ้าไม่มีความสุขในชีวิตสมรสมาก ๆ จึงทำการหย่าร้าง แต่สำหรับผู้ที่มีชีวิตสมรสสั้นนั้นเพียงรู้สึกว่ไม่มีความสุขในชีวิตสมรสจะขอหย่าทันที ซึ่งอาจเป็นเพราะมีข้อจำกัดในการหย่าร้างน้อย และมีโอกาสในการสมรสใหม่มากกว่านั่นเอง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับระยะเวลาการสมรสนั้น แต่ละงานวิจัยจะให้ผลที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่ทำการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่นำมาประมาณระยะเวลาการสมรสและสถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ ดังนี้

จากการศึกษาของ คาร์เตอร์ และ พาร์ท (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 19 ; อ้างอิงจาก Carter; & Pratt. 1958) ถึงจำนวนปีการสมรสก่อนการหย่าร้างของผู้สมรสครั้งแรก และผู้ที่สมรสใหม่หลังจากการหย่าร้างทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงในโคลัมเบีย ปี ค.ศ. 1957.พบว่า การหย่าร้างจากการสมรสครั้งแรกของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ระยะเวลาที่คู่สมรสใช้ชีวิตร่วมกันโดยเฉลี่ยเท่ากับ 10.5 ปี แต่หากเป็นการหย่าร้างซึ่งเป็นการสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ 9.6 ปี และถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือ เป็นการสมรสครั้งแรกของฝ่ายชาย แต่เป็นการสมรสครั้งใหม่ของฝ่ายหญิง ระยะเวลาการสมรสโดยเฉลี่ยเพียง 6.6 ปี ยิ่งไปกว่านั้นหากการหย่าร้างเกิดจากคู่สมรสที่เคยผ่านการหย่าร้างมาแล้ว ในกลุ่มนี้จำนวนปีสมรสโดยเฉลี่ยมีเพียง 5.1 ปีเท่านั้น

ไซเฮน และ คณะ (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 19 ; อ้างอิงจาก Schoen. 1975 : 223 – 224)ศึกษาถึงลักษณะของผู้หย่าร้างในรัฐแคลิฟอร์เนียระหว่างปี ค.ศ. 1966 - 1971 สำหรับจำนวนปีการสมรสของคู่หย่าร้างพบว่าในปี ค.ศ. 1966 จำนวนปีสมรสมัธยฐานเท่ากับ 5.9 ปี และลดลงเหลือ 4.8 ปีในปี ค.ศ. 1971

จากข้อมูลของ หน่วยงานสถิติแห่งชาติด้านสุขภาพอนามัยกลางสหรัฐอเมริกา (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 20 ; อ้างอิงจาก U.S. National Center for Health Statistics. 1971) ซึ่งได้จากการศึกษากลุ่มอายุสมรสรุ่นเดียวกัน ระหว่างปี ค.ศ. 1952 – 1963 พบว่า ไม่ว่าจะทำการสมรสในปีใด อัตราการหย่าร้างมักจะสูงสุดในระยะ 1 - 3 ปีแรกหลังจากสมรสแล้วและจากนั้นอัตราจะเริ่มลดลงตามระยะเวลาการสมรสที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ Jones และคณะศึกษาพบว่าอัตราการหย่าร้างสูงที่สุดในช่วงระยะเวลา 5 ปีแรกของการสมรส

ดิกสัน และ เลมมิ่ง (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 21 ; อ้างอิงจาก Dickson; & Leming. 1990) ได้วิเคราะห์ข้อมูลจาก Nation Center for health statistics ค.ศ. 1974 .พบว่าค่ามัธยฐานของระยะเวลาดั้งแต่สมรสจนกระทั่งหย่าร้าง คือ 6.5 ปี โดยการสมรสในปีแรกเกิดการแยกทางกันมากที่สุด และในปีที่สามของการสมรสเกิดการหย่าร้างสูงที่สุด นอกจากนี้พบว่า ร้อยละ 33.7 ของผู้ที่หย่าร้างมีระยะเวลาการสมรส 1 ถึง 4 ปี ร้อยละ 27.8 ของผู้ที่หย่าร้างมีระยะเวลาการสมรส 5 ปี ถึง 9 ปี ร้อยละ 15 ของผู้ที่หย่าร้างมีระยะเวลาการสมรส 10 ปี ถึง 40 ปี และประมาณร้อยละ 19 ของผู้ที่หย่าร้างมีระยะเวลาการสมรส 50 ปีขึ้นไป

โรเซ่ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 20 ; อ้างอิงจาก Rose. 1994) ได้ศึกษาข้อมูลจาก Nation Center for health statistics ค.ศ. 1988 .พบว่า การหย่าร้างเกิดมากในช่วง 4 ปีแรกของการสมรส และจำนวนการหย่าร้างจะลดลงตามระยะเวลาการสมรสที่เพิ่มขึ้น โดยคู่สมสร้อยละ 3.4 มีระยะเวลาการสมรสน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 32.7 มีระยะเวลาการสมรส 1 ปี ถึง 4 ปี ร้อยละ 28 มี

ระยะเวลาในการสมรส 5 ถึง 9 ปี และประมาณร้อยละ 35 มีระยะเวลาในการสมรสมากกว่า 10 ปี Ross ได้ให้ข้อเสนอว่าการหย่าร้างของคู่สมรสที่มีระยะเวลาการสมรสยาวนานนั้นน่าจะเป็นการหย่าร้าง เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นแต่คู่สมรสเหล่านี้ได้แยกทางกันก่อนหน้านี้แล้ว

โนมิเนียน (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 20 ; อ้างอิงจาก Nominian. 1968) ได้รวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับระยะเวลาก่อนการหย่าร้าง โดยงานวิจัยที่รวบรวมเป็นงานวิจัยในช่วงศตวรรษที่ 60 และก่อนหน้านี้พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา จากการศึกษาในรัฐ Wisconsin การหย่าร้างเกิดขึ้นมากที่สุดในปีที่ 4 ของการสมรส และการศึกษาประชาชนในประเทศอังกฤษ และ เวลส์ พบว่าการหย่าร้างเกิดมากที่สุดในช่วง 7 – 6 ปีหลังการสมรส นอกจากนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ศึกษาระยะเวลาการแยกทางกันก่อนการหย่าร้าง ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการหย่าร้างเพราะยังไม่มีผลทางกฎหมาย พบว่าในช่วงปีแรกของการสมรสเกิดการแยกทางกันสูงที่สุดและรองลงมาคือปีที่สองของการสมรส

น็อค และ ซาท์ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 19 ; อ้างอิงจาก Nok; & Schacht. 1991) กล่าวว่า ลักษณะของคู่สมรสที่มีระยะเวลาการสมรสน้อยกว่า 5 ปี มีแนวโน้มในการหย่าร้างสูงกว่าคู่สมรสที่สามารถผ่านช่วงเวลานี้ไปได้

เดอะ สปริต อัฟ (ณัฐนารี เอมยงค์. 2544 : 22 ; อ้างอิงจาก The Split - up. 1999) มีข้อมูลว่าร้อยละ 20 ของผู้ที่หย่าร้างมีระยะเวลาการสมรสน้อยกว่า 3 ปี ร้อยละ 16 ของผู้ที่หย่าร้างมีระยะเวลาในการสมรส 4 ปีถึง 5 ปี ร้อยละ 27 ของผู้ที่หย่าร้างมีระยะเวลาการสมรส 6 ปี ถึง 10 ปี และร้อยละ 25 ของผู้ที่หย่าร้างมีระยะเวลาการสมรส 11 ปี ถึง 20 ปี

นอกจากในประเทศอเมริกาแล้ว ยังมีข้อมูลจากประเทศอื่น ๆ ที่ได้จากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ เกี่ยวกับจำนวนปีสมรสของคู่หย่าร้างในประเทศต่าง ๆ พบว่า ในประเทศอียิปต์ ในปีค.ศ.1978 จำนวนปีสมรสของผู้หย่าร้างซึ่งต่ำกว่า 4 ปี มีถึงร้อยละ 45.1 ในจำนวนนี้ร้อยละ 33.8 หย่าร้างโดยมีจำนวนปีสมรสต่ำกว่า 4 ปี ส่วนในประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ.1981. ผู้หย่าร้างร้อยละ 34.8 ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันก่อนการหย่าร้างต่ำกว่า 5 ปี เช่นเดียวกับในประเทศออสเตรเลียในปี ค.ศ. 1980 ผู้หย่าร้างซึ่งมีระยะเวลาการสมรสต่ำกว่า 5 ปีมีถึงร้อยละ 34 และเพียงร้อยละ 23 เท่านั้นที่หย่าร้างเมื่อมีจำนวนปีสมรส 15 ปีขึ้นไป

ในประเทศไทยได้มีการศึกษาเกี่ยวกับระยะเวลาการสมรส ไว้ดังนี้

อภิชาติ จำรัสฤทธิ์วงศ์ (1984) ศึกษาสัดส่วนของการสิ้นสุดชีวิตสมรสในการแต่งงานครั้งแรกของผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 24 ปีถึง 49 ปี โดยการสำรวจในปี 1975 การวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคตารางชีพ พบว่าโอกาสของการหย่าร้างหรือแยกทางใน 2.5 ปีแรกของการสมรสมีค่าเท่ากับ 0.033 โอกาสของการหย่าร้างหรือแยกทางใน 5 ปีแรกของการสมรสของการสมรสมีค่าเท่ากับ 0.048

โอกาสของการหย่าร้างหรือแยกทางใน 10 ปีแรกของการสมรสมีค่าเท่ากับ 0.032 โอกาสของการหย่าร้างหรือแยกทางใน 15 ปีแรกของการสมรสมีค่าเท่ากับ 0.022 และโอกาสของการหย่าร้างหรือแยกทางใน 20 ปีแรกของการสมรสมีค่าเท่ากับ 0.008 ดังนั้นในช่วง 5 ปีแรกของการสมรสมีความน่าจะเป็นในการหย่าร้างสูงที่สุด

สุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 52) ศึกษาการหย่าร้างที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร พบว่าส่วนใหญ่จะมีการหย่าร้างในช่วง 1 – 3 ปีแรกของการสมรส

วันทนา กลิ่นงาม (2525 : 38 - 39) ศึกษาภาวะการหย่าร้างของประชากรไทย พบว่าสตรีที่หย่าร้างส่วนใหญ่ หย่าร้างในขณะที่มีจำนวนปีสมรสไม่ถึง 5 ปี กล่าวคือ ร้อยละ 58.1 สำหรับกรุงเทพมหานคร และถึงร้อยละ 72.6 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออัตราส่วนของผู้หย่าร้างเริ่มลดลงเรื่อย ๆ เมื่อจำนวนปีของการสมรสเพิ่มขึ้น โดยจำนวนปีสมรสเฉลี่ยเท่ากับ 4.3 ปีและ 3.4 ปีตามลำดับ

นิตยา พิริยธรรมวงศ์ (2533) ได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้ที่หย่าร้างและผู้ที่ไม่หย่าร้างในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ที่หย่าร้างมีจำนวนปีสมรสต่ำกว่าผู้ที่ไม่หย่าร้าง โดยครึ่งหนึ่งของผู้ที่หย่าร้างมีจำนวนปีสมรสน้อยกว่า 5 ปี

อย่างไรก็ตาม อาจยังไม่สามารถสรุปได้ว่ายิ่งจำนวนปีสมรสมากขึ้นหรือนานขึ้นจะทำให้การหย่าร้างมีร้อยละ แต่ย่อมขึ้นกับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น การมีบุตร การทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ

จะเห็นว่าจากการศึกษาวิจัยและข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ การหย่าร้างมักจะเกิดขึ้นในช่วง 5 ปีแรกของการสมรสเป็นส่วนใหญ่ แต่ทั้งนี้ก็ควรนำเอาปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาศึกษาร่วมด้วย เช่น จำนวนบุตร อายุแรกสมรส เป็นต้น

5.1.4 จำนวนบุตร

สุดสวาท ดิศโรจน์ และ มาลินี วงษ์สิทธิ์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 18 ; อ้างอิงจาก สุดสวาท ดิศโรจน์; และ มาลินี วงษ์สิทธิ์. 2531 : 28) กล่าวว่า การมีบุตรเป็นการเพิ่มภาระให้กับสามีภรรยา กล่าวคือ ภรรยาจะต้องทำหน้าที่ภายในครัวเรือน อันได้แก่ การทำงานบ้าน การจัดหาอาหาร ตลอดจนการจัดการอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่สามีจะต้องทำหน้าที่ในการหารายได้มาสู่ครัวเรือนมากขึ้น อันเนื่องมาจากการมีสมาชิกในครัวเรือนมากขึ้น

จากทฤษฎีตัวแบบการสิ้นสลายตัวของชีวิตสมรส (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 18 ; อ้างอิงจาก Edwards; & Saunders.1981) กล่าวว่า จำนวนบุตรเป็นปัจจัยหนึ่งที่คู่สมรสต้องนำมาพิจารณาในการประเมินทางเลือก ระหว่างการคงอยู่ในชีวิตสมรสหรือการสิ้นสลายตัวของชีวิตสมรส

นอกจากนั้นทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส (อรุณรุ่ง บุญรัตน์ตพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis & Spanier. 1979 : 268 – 289) กล่าวว่า จำนวน

บุตรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส

ฮาลีย์ และ พาโลเนน (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 22 ; อ้างอิงจาก Hurley; & Palonen.1967) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสจากบิดามารดาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดามารดามีลดลงเมื่อจำนวนบุตรที่พวกเขาให้กำเนิดมีมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคู่สมรสต้องมีการะในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันมีน้อยลง และสอดคล้องกับ รอนทรี และ คาเรียร์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 91 ; อ้างอิงจาก Rowntree; & Carrier. 1958) พบว่า ในการศึกษาอัตราการหย่าร้างเมื่อทำการควบคุมตัวแปรระยะเวลาการสมรสแล้วอัตราการหย่าร้างจะพบสูงในคู่สมรสที่มีบุตร 2 - 3 คน

ซึ่งข้อมูลจากงานวิจัยของ ฮาลีย์ และ พาโลเนน กับ รอนทรี และ คาเรียร์ แตกต่างจาก ข้อมูลจากสถิติขององค์การสหประชาชาติ ปี ค.ศ 1978 .แสดงจำนวนการหย่าร้างจำแนกตามจำนวนบุตรที่มีในบางประเทศ ซึ่งสามารถคำนวณเป็นอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างตามจำนวนบุตร โดยกล่าวว่า อัตราส่วนของการหย่าร้างที่เกิดขึ้นนั้น คู่สมรสที่ไม่มีบุตรมีอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างสูงที่สุด และเมื่อจำนวนบุตรมากขึ้น อัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างจะลดลงตามลำดับ

และสอดคล้องกับการศึกษาของ วิลล์คอกซ์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 90 ; อ้างอิงจาก Willcox. 1977 : 531) ซึ่งได้ทำการศึกษ้อัตราการหย่าร้างในครอบครัว กล่าวคือ คู่สมรสที่ไม่มีบุตรมีอัตราการหย่าร้างสูงเป็น 3 – 4 เท่าของคู่สมรสที่มีบุตร

แต่อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดที่ว่า การมีบุตรช่วยป้องกันการแตกแยกของชีวิตสมรสได้มีจำนวนมา ข้อสรุปจากข้อค้นพบในเหตุผลว่าคู่สมรสที่จะหย่าร้างกันมักจะทนอยู่ร่วมกันต่อไปแม้ชีวิตสมรสจะไม่เป็นสุขก็ตาม เพราะเขาเชื่อว่าการหย่าร้างเป็นอันตรายต่อเด็ก การทนอยู่ด้วยกันต่อไปจึงเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเด็ก

สำหรับการศึกษาในประเทศจากการศึกษาของ จันท์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526) พบว่า จำนวนบุตร ความห่างของการมีบุตรมีผลกระทบโดยตรงกับระดับความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต และความเป็นเพื่อคู่ชีวิตมีผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุบลรัตน์ พิษณุชยะนันท์ (2531) ที่พบว่าการมีบุตรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

5.1.5 ปัจจัยทางการศึกษา

ทฤษฎีตัวแบบการสิ้นสลายตัวของชีวิตสมรสของ เอ็ดเวอร์ด และ ซาอันเดอร์ส (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 18 ; อ้างอิงจาก Edwards; & Saunders.1981) กล่าวว่า การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่คู่สมรสจะนำมาพิจารณา ร่วมในการประเมินทางเลือก คุณค่าของการประเมินมีผลต่อการตัดสินใจสิ้นสลายตัวของชีวิตสมรส ส่วนทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรส และความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส (อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. 1975 :

268 -289) กล่าวว่าคู่สมรสที่มีการศึกษาสูง คุณภาพชีวิตสมรสก็จะสูงตามไปด้วย สำหรับทฤษฎีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรสของแมคโดนอลด์ (วันทนา กลิ่นงาม. 2523 : 17 ; อ้างอิงจาก Mcdonald. 1978 : 2-3) กล่าวว่าระดับการศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรความทันสมัยตัวแปรหนึ่งมีผลต่อการกระทำตามบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของสังคม อันจะนำไปสู่การตัดสินใจหย่าร้าง

กู๊ด (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 13 ; อ้างอิงจาก Goode. 1962 : 291) กล่าวว่า การหย่าร้างมักจะพบมากในกลุ่มคนชั้นต่ำมากกว่าชนชั้นกลางและชนชั้นสูง โดยชนชั้นแบ่งจาก อาชีพระดับการศึกษา และรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์ . (2535 : 58 – 63) ที่พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความต้องการการหย่าร้าง

นอกจากนี้ กลิค และ นอร์ตัน (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 94 ; อ้างอิงจาก Glick; & Norton. 1971 : 307) ศึกษาพบว่า ชายที่จบการศึกษาระดับมัธยมปลายและไม่ได้เข้าศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ความน่าจะเป็นของการหย่าร้างในช่วง 5 ปีแรกของการสมรสจะมีต่ำกว่าชายที่ไม่จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย ชายที่เรียน จบระดับวิทยาลัยความน่าจะเป็นของการหย่าร้างจะต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กลลิแกน และ บาร์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 94 ; อ้างอิงจาก Gulliggan; & Bar. 1978 : 283) ที่พบว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำความน่าจะเป็นของการหย่าร้างจะสูงขึ้น

จากการศึกษาของ อ็อกเบิร์น (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 27 ; อ้างอิงจาก Ogburn. 1948) โดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรอเมริกันปี ค.ศ 1947 .พบว่าอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างในชายผิวขาวอายุ 30 - 34 ปี สูงขึ้นตามการศึกษาที่สูงขึ้นและลดลงเมื่อถึงระดับปริญญาตรี กล่าวคือในกลุ่มที่มีระดับการศึกษา 0 – 4 ปี มีอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้าง 1.7 และในกลุ่มที่มีการศึกษา 5 - 8 ปี ส่วนกลุ่มที่มีการศึกษาถึงระดับมัธยมปลาย และลดลงเหลือ 1.3 ในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อุตรี (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 14 ; อ้างอิงจาก Urdy.1971 : 290) ที่กล่าวว่า ยิ่งบุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงเท่าใด จะทำให้เขามีการปรับตัวในชีวิตสมรสได้ดีมากขึ้นเท่านั้น

จากการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า พวกที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าประถมศึกษาจะมีแนวโน้มของการหย่าร้างสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือระดับวิทยาลัย และอัตราการหย่าร้างต่ำสุดสำหรับพวกที่มีการศึกษาระดับวิทยาลัย (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 13 ; อ้างอิงจาก Goode. 1971 : 493)

จากการศึกษาของ โอไบรอน (อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์. 2535 : 22 ; อ้างอิงจาก Blood. 1978: 143-144) ซึ่งได้ทำการศึกษากับคู่สมรสจำนวน 150 คู่ พบว่า ร้อยละ 45 ในกลุ่มของคู่สมรสที่

ภรรยาที่มีการศึกษาสูงกว่าสามี มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว (Family violence) ในขณะที่กลุ่มของ คู่สมรสที่สามีรู้สึกขมขื่นกับความด้อยของตน จึงทำให้เกิดปฏิกิริยาสะท้อนกลับอย่างรุนแรง เมื่อชีวิตสมรสเริ่มมีปัญหา

และจากการศึกษาในงานวิจัยในประเทศไทยของ จำรัสฤทธิ์รังค์ ก็ได้ผลเดียวกันคือ ผู้ที่มีการศึกษาดำหยา่มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 13 ; อ้างอิงจาก Chamrathirithong. 1970 : 72) ซึ่งมีผลที่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดา แก้วภิรมย์ ที่ศึกษาโดยการ สัมภาษณ์คู่สมรสที่หย่าร้างและจดทะเบียนการหย่าในอำเภอต่าง ๆ 9 อำเภอในเขตกรุงเทพมหานคร (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 13 ; อ้างอิงจาก สุดา ภิรมย์แก้ว. 2529 : 59)

นอกจากนี้ สุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 17) กล่าวว่า การศึกษาของคู่สมรสมีผลต่อการ หย่าร้างด้วยเช่นกัน กล่าวคือบุคคลที่มีการศึกษาในชั้นประถมหรือต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษา มักจะมี แนวโน้มของการหย่าร้างสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาในชั้นมัธยมหรือชั้นวิทยาลัย มหาวิทยาลัย อัตราการ หย่าร้างที่ต่ำมากพบในบุคคลที่มีการศึกษาจนจบชั้นวิทยาลัย กล่าวได้ว่าผู้ที่มีการศึกษาดำหยา มีการหย่า ร้างสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง

จากแนวคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความเชื่อวาระดับการศึกษา น่าจะมีความสัมพันธ์กับการหย่าร้าง

5.1.6 ความแตกต่างด้านการศึกษา

ทฤษฎีคุณภาพชีวิตของคู่สมรสและความไม่มั่นคงของชีวิตสมรสเลวิส และ สเปนเนียร์ (อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier.1979 : 268 – 289) กล่าวว่า ความเหมือนกันด้านการศึกษาของคู่สมรส มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตชีวิตสมรสที่ดีกว่าคู่สมรสที่ มีความคล้ายคลึงกันน้อยกว่า

การศึกษาของ แบมพาส และ สวีท (มาชะ ขิตตะสะคะ. 2546 : ออนไลน์ ; อ้างอิงจาก Bumpas; & Sweet.1989) พบว่า ความแตกต่างด้านการศึกษาของคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับ คุณภาพชีวิตสมรส หมายความว่า หากการศึกษาของคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันมากคุณภาพชีวิต สมรสจะสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากการศึกษาของคู่สมรสมีความแตกต่างกันมากคุณภาพชีวิตก็จะ ต่ำลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tzeng ที่พบว่า ผู้สมรสที่มีความแตกต่างด้านการศึกษามี ประสิทธิภาพในการสิ้นสุดชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกัน

5.1.6.1 หญิงมีการศึกษาสูงกว่าชาย

สแกนโซนี (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 27 ; อ้างอิงจาก Scanzoni. citing Urdy. 1971 : 288) สรุปผลการศึกษาของเขาว่าการสมรสของคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน มีแนวโน้มจะมีชีวิตครอบครัวที่ล้มสลาย เช่น การมีระดับการศึกษาแตกต่างกันของคู่สมรส โดยผลการศึกษาค้าง

หนึ่งพบว่า ในกลุ่มที่สามมีระดับการศึกษาต่ำกว่าภรรยา กว่าร้อยละ 50 มีชีวิตที่ล้มเหลว

จากการศึกษาคู่สมรส 150 คู่ ของ โอโบรเอน (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 27 ; อ้างอิงจาก Blood. 1978 : 143 – 144) พบว่า ถึงร้อยละ 45 ในกลุ่มของคู่สมรสที่ภรรยามีการศึกษาสูงกว่าสามี มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว ในขณะที่กลุ่มของคู่สมรสที่สามีมีการศึกษาสูงกว่าหรือเท่ากับภรณานั้นเกิดขึ้นเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสามีรู้สึกขมขื่นกับความด้อยของตน จึงทำให้เกิดปฏิกิริยาสะท้อนกลับอย่างรุนแรงเมื่อชีวิตสมรสเริ่มมีปัญหา

จากการศึกษาของ แบมพาส และ สวิท (มาฆะ ชิตตะสัคะ. 2546 : ออนไลน์ ; อ้างอิงจาก Bumpas; & Sweet.1989) พบว่า ยิ่งคู่สมรสมีการศึกษาแตกต่างกันมากเท่าใด ย่อมทำให้ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีมากเท่านั้น โดยเฉพาะคู่สมรสที่ภรรยา มีระดับการศึกษาสูงกว่าสามี มีอัตราการหย่าร้างสูงมากกว่าในกลุ่มของคู่สมรสที่สามีมีระดับการศึกษาสูงกว่าภรรยาหรือกลุ่มที่สามีภรรยา มีระดับการศึกษาเท่ากัน

5.1.6.2 การศึกษาเท่ากัน

สแกนโซนิ (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 : 27 ; อ้างอิงจาก Scanzoni. citing Urdy. 1971 : 288) โดยผลการศึกษาคั้งหนึ่งในกลุ่มที่สามีภรรยา มีการศึกษาระดับเดียวกันประมาณ ร้อยละ 50 มีชีวิตสมรสที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้จากการศึกษาของ Wolfe ที่เมือง Detroit โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีที่สมรสแล้ว พบว่า สตรีเหล่านี้มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด เมื่อสามีภรรยา มีการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน

แต่จากการศึกษาของ นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ (2533 : 57) ให้ผลการศึกษาที่ต่างออกไปโดยคือพบว่า ในกลุ่มที่ระดับการศึกษาเท่าเทียมกันมีการหย่าร้างสูงกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหญิงและชายถือว่าตนมีคุณวุฒิเท่าเทียมกัน การโอนอ่อนผ่อนตามกันอาจมีน้อยกว่า เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นอาจทำให้มีความรุนแรงมากกว่า เนื่องจากการไม่ปรับตัวของทั้งสองฝ่าย

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยข้างต้นในเรื่องการศึกษา ผู้วิจัยเชื่อว่าตัวแปรการศึกษาทั้งที่คู่สมรสมีการศึกษาแตกต่างกัน ไม่ว่าภรรยาจะมีการศึกษาสูงกว่าสามี หรือสามีจะมีการศึกษาสูงกว่าภรรยา น่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างได้

5.1.7 ศาสนา

เอ็ดเวอร์ด และ ซาอันเดอร์ส ได้กล่าวถึงศาสนาไว้ในทฤษฎีตัวแบบการสิ้นสุดชีวิตสมรส (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 18 ; อ้างอิงจาก Edwards; & Saunders.1981) ระบุว่า ศาสนาเป็นตัวแปรที่เป็นอุปสรรคในการหย่าร้างของคู่สมรส และ เลวิสกับสเปนเนียร์ (อรุณรุ่ง บุญอนันตพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. 1979 : 268) กล่าวว่า ศาสนาเป็นปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันจากภายนอกอย่างหนึ่งที่เข้าไปควบคุมความสัมพันธ์ ระหว่างคุณภาพชีวิตสมรสกับความ

มั่นคงในชีวิตสมรส นอกจากนี้แมคโดนัลด์ (วันทนา กลิ่นงาม. 2523 : 17 ; อ้างอิงจาก Mcdonald. 1978 : 2-3) ผู้เสนอทฤษฎีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรส ได้กล่าวถึงศาสนาไว้ว่าข้อบังคับทางศาสนาจะเป็นแหล่งอ้างอิงอย่างหนึ่งในการกระทำของบุคคล การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรสของบุคคลย่อมเป็นไปตามบรรทัดฐานและวัฒนธรรมในสังคม

โดยจากการศึกษาของ กู๊ด (สุดา ภิรมย์แก้ว. 2529 : 17 ; อ้างอิงจาก Goode. W. J. 1961 : 499) กล่าวว่า ศาสนามีผลต่อชีวิตสมรสเช่นกัน ศาสนาใดที่มีคำสอนต่อต้านการหย่าร้าง ประชาชนก็จะมีอัตราการหย่าร้างต่ำ เช่น ศาสนาแคธอลิก ปฏิเสธการหย่าร้างและการแต่งงานใหม่ พวกที่นับถือศาสนาแคธอลิกจึงมีอัตราการหย่าร้างต่ำ ในสหรัฐอเมริกาการแต่งงานระหว่างคนในศาสนาเดียวกันจะมีอัตราการหย่าร้างต่ำ เนื่องจากมีความเคร่งครัดในศาสนามาก แต่ถ้าการแต่งงานระหว่างคนนับถือแคธอลิกและโปรเตสแตนต์ ความขัดแย้งในชีวิตสมรสเกี่ยวเนื่องมาจากการเรียนรู้ระเบียบทางสังคมตั้งแต่ในวัยเด็ก พ่อที่เป็นแคธอลิก ในขณะที่แม่นับถือโปรเตสแตนต์มีแนวโน้มที่จะให้ลูกของตนนับถือแคธอลิก แต่ถ้าพ่อนับถือโปรเตสแตนต์และแม่เป็นแคธอลิก จะไม่มีการบังคับให้เด็กต้องนับถือโปรเตสแตนต์ จากการศึกษาพบว่าอัตราการหย่าร้างเนื่องมาจากพ่อเป็นคาธอลิกและแม่เป็นโปรเตสแตนต์มีอยู่ในอัตราสูง

5.1.8 ความแตกต่างระหว่างการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542) กล่าวว่า การแต่งงานคือการที่คนสองคน ซึ่งมาจากพื้นภูมิครอบครัว สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันมาอยู่ด้วยกัน พื้นภูมิที่แตกต่างกันได้หล่อหลอมให้แต่ละคนต่างก็มีความคิดค่านิยมและนิสัยต่างกัน เมื่อต้องมาใช้ชีวิตร่วมกันจึงกลายเป็นนิสัย " ขั้วตรงข้าม " ที่สามารถสร้างความไม่พอใจความรู้สึก ไม่ยอมรับให้กับอีกฝ่ายหนึ่งส่วนหนึ่งของการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นจึงมาจากความไม่สามารรถ จัดการ "กับนิสัยที่ขัดแย้งกันนี้อย่างถูกวิธีนั่นเอง

สามีอาจจะมาจากครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบตามใจจึงติดนิสัยของความไม่มีระเบียบวินัย ทำให้ภรรยาผู้มีระเบียบวินัยไม่ได้กับพฤติกรรมหลายอย่างของสามีหรือหากภรรยามาจากครอบครัวที่มีมัยยัสต์ รักความประหยัดเวลาทานข้าวก็ต้องทานให้หมดไม่ให้เหลือไว้ แต่สามีมาจากครอบครัวที่มีค่านิยมว่าต้องทานข้าวเหลือไว้บ้างเพื่อแสดงถึงฐานะก็อาจเกิดความไม่เข้าใจกัน

นอกจากนั้น กนกวลี ได้กล่าวถึงความแตกต่างของคู่สมรสว่า คนสองคนที่มาใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ล้วนมีที่มาต่างกันไปแทบทั้งสิ้น ตั้งแต่การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา การคบหาสมาคมกับเพื่อน แต่ละคนต่างมีที่มาต่างกัน เพราะฉะนั้นเมื่อมาอยู่ด้วยกัน ย่อมมีความแตกต่างกันในการใช้ชีวิตประจำวันอย่างแน่นอน เช่นเรื่อง "อุปนิสัยส่วนตัว"

การอบรมเลี้ยงดูนั้นสามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะและปริมาณการปฏิบัติต่อดีด นักจิตวิทยาแต่ละท่านก็มีการแบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันออกไปตาม

วิธีการและจุดประสงค์ของแต่ละงานวิจัย ในที่นี้ผู้วิจัยได้เสนอการแบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูของนักจิตวิทยา แต่ละท่านเท่าที่รวบรวมมาได้ทั้งของไทยและต่างประเทศ ดังนี้

ในประเทศไทย ดวงเดือน พันธุมนาวิน , อรพินทร์ ชุชม และงามตา วณิชทานนท์ (2528) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 แบบ ได้แก่

- แบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยความรักใคร่เอาใจใส่ทุกซอกซอกของบุตรมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้เป็นการให้ในสิ่งที่เด็กต้องการ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะให้ความสำคัญต่อบิดามารดา ยอมรับการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ
- แบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาอธิบายเหตุผลแก่เด็กในขณะที่ยส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร ลงโทษบุตร มีการให้รางวัลหรือลงโทษอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตรมากกว่าปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์
- แบบลงโทษทางจิตหรือทางกาย หมายถึง การที่บิดามารดาใช้วิธีลงโทษทางกายหรือทางจิตกับเด็ก การลงโทษทางกายจะเป็นวิธีปรับพฤติกรรมที่บิดามารดาใช้อย่างจริงจังใช้มากหรือบ่อยกว่าการให้รางวัล การลงโทษทางกายมีประโยชน์น้อย ยับยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราวทำให้เด็กก้าวร้าว รังแก ช่มเหิงผู้อ่อนแอ ส่วนการลงโทษทางจิตจะช่วยส่งเสริมจริยธรรมของเด็ก
- แบบควบคุม หมายถึง การที่บิดามารดาออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติ แล้วคอยตรวจตราอย่างใกล้ชิดว่าทำตามที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ทำตามจะลงโทษเด็ก ถ้าควบคุมน้อยลงจะปล่อยให้เด็กคิดและตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ เปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง
- แบบพึ่งตนเองเร็ว หมายถึงการที่บิดามารดาเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันภายใต้การแนะนำและฝึกฝนจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ช่วยให้เด็กช่วยตนเองเร็วและไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป

วรภรณ์ รัทวิชัย (2529) กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูในสังคมไทยว่า นักจิตวิทยาได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบดังนี้

- แบบให้ความรักความอบอุ่นแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูโดยให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้เหตุผลกับบุตร ทำให้บุตรรู้สึกที่ได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ให้อิสระกับบุตรในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ยอมรับความสามารถและให้สิทธิบุตรในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยบิดามารดาคอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาแนะนำตามความเหมาะสม
- แบบคาดหวังเอาากับเด็ก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาเรียกร้องเอาจากบุตร โดยจะเคี่ยวเข็ญให้บุตรทำตามที่บิดามารดาหวังไว้ บิดามารดาจะกำหนดวิถีชีวิตให้กับบุตร บุตรจะต้องทำตามความต้องการของบิดามารดาทุกอย่างแม้ว่าจะชอบหรือไม่ก็ตาม

- แบบปล่อยปละละเลย เป็นการเลี้ยงดูที่บิดามารดาไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนบุตร ปล่อยใ้บุตรทำตามอำเภอใจ โดยไม่แนะนำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมให้ ไม่สนใจความเป็นอยู่ของบุตร ไม่ดูแลยามเจ็บป่วย ให้ความรักแบบลำเอียง หรือดูด่าลงโทษแรงเกินเหตุ บางครั้งปล่อยหน้าที่เลี้ยงดูให้เป็นของคนอื่น

- แบบรักถนอมมากเกินไป เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาคอยปกป้องบุตรมากเกินไป คอยให้ความช่วยเหลือทุกอย่างจนบุตรไม่รู้จักรับมือช่วยเหลือตัวเองหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

สำหรับในต่างประเทศ ได้มีการแบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดู ออกเป็นแบบต่าง ๆ มากมาย ซึ่งจะพอสรุปได้ดังนี้

โรเจอร์ (นงนุช โรจนเลิศ. 2533 : 45 – 46 อ้างอิงมาจาก Roger.1972 : 117) แบ่งแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็น 3 แบบ คือ

- แบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่ทำใ้บุตรของตนรู้สึกว่ตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควร

- แบบคุ้มครองมากเกินไป (Overprotection) หมายถึง วิธีปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่ตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่บิดามารดากำหนดไว้ ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเองและมีความรู้สึกว่ตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

- แบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หรือทอดทิ้ง หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่ตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรงและปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

จากแบบต่าง ๆ ของการอบรมเลี้ยงดูที่กล่าวมา ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยพอจะสรุปเป็นการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบใหญ่ ๆ ดังนี้

- การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควร เมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ บิดา

มารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ การลงโทษจะใช้ก็ต่อเมื่อเด็กตั้งใจที่จะปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และจะใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง เป็นการอบรมเลี้ยงดูโดยให้เหตุผลกับบุตร ทำให้บุตรรู้สึกว่าการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ให้อิสระกับบุตรในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ยอมรับความสามารถ และให้สิทธิบุตรในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยบิดามารดาคอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา และแนะนำตามความเหมาะสม

- การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูใช้กฎหรือระเบียบที่เข้มงวดเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการโดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบสมัยเก่าที่บิดามารดาเข้มงวดกวดขัน บุตรจะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามสิ่งที่บิดามารดาต้องการโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามก็จะลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าเด็กปฏิบัติตามที่ต้องการจะไม่มีกรให้คำชมเชยหรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

- การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเองถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

- การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกกว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรงและปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่ และยังรวมถึงการที่บิดามารดาไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนบุตร ปล่อยให้บุตรทำตามอำเภอใจ โดยไม่แนะนำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมให้ ไม่สนใจความเป็นอยู่ของบุตร ไม่ดูแลยามเจ็บป่วย ให้ความรักแบบลำเอียง หรือดูด่าลงโทษแรงเกินเหตุ บางครั้งปล่อยหน้าที่เลี้ยงดูให้เป็นของคนอื่น

5.1.9 พ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหย่าร้าง

บุท และ ไวท์ (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 19 ; อ้างอิงจาก Booth; & White. 1980) ศึกษาพบว่า การหย่าร้างอาจจะเป็นผลมาจากการขยายออกมาจากการแยกกันอยู่มาาก่อน หรือมีความสัมพันธ์กับความคิดเกี่ยวกับการหย่าร้าง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมาก่อน และสิ้นสุดลงด้วยการหย่าร้าง

ชีวิตสมรสของแต่ละคนจะตกอยู่ภายใต้บริบททางสังคม และบริบททางสังคมก็จะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะสิ้นสุดชีวิตสมรส การขัดเกลาทางสังคมที่หญิงและชายได้รับจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการคาดหวังในชีวิตสมรส (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 17 – 20 ; อ้างอิงจาก Edwards; & Saunders, 1981 citing Cox. 1990 : 555–557) เลวีส์ และ สเปนเนียร์ (อรุณรุ่ง

บุญธนนิตพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. 1979 : 268 – 289) กล่าวไว้ในทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสว่า แบบอย่างจากบิดามารดาที่คู่สมรสแต่ละฝ่ายได้รับจากครอบครัวก่อนสมรส เช่นคุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสกับบิดามารดา หากทิศทางจากแบบอย่างข้างต้นเป็นไปในทิศทางบวก คุณภาพชีวิตระหว่างของคู่สมรสจะมีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดีด้วย

จากแนวคิดทฤษฎีข้างต้นมีงานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว เช่น จากการศึกษาของมูอัลเลอร์ และ โป๊ป (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 18 ; อ้างอิงจาก Muller; & Pope. 1977 : 83) ได้ศึกษาเรื่องความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสที่มาจากครอบครัวที่มี การหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยกจะเป็นคู่สมรสที่มีความรู้สึกไวมากต่อการมีชีวิตสมรสที่แตกแยกหรือชีวิตสมรสของคนกลุ่มนี้จะสิ้นสุดในสัดส่วนที่มากกว่าคู่สมรสที่มีจากครอบครัวสมบูรณ์ นอกจากนี้เมื่อควบคุมตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจ-สังคมและถิ่นที่กำเนิดชนบทและเมืองพบว่า คู่สมรสที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก จะมีการหย่าร้างสูงกว่าคู่สมรสที่มาจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีชีวิตที่สมบูรณ์

ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยสุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 6) พบว่า คู่สมรสที่มาจากครอบครัว ที่ไม่มีความสุข มีแต่การทะเลาะเบาะแว้ง พ่อแม่แยกกันอยู่หรือหย่าร้างกัน ย่อมจะมีแนวโน้มที่จะประสบความล้มเหลวในชีวิตสมรส และเมื่อควบคุมตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและ ถิ่นกำเนิดชนบทและเมืองแล้ว พบว่า คู่สมรสที่มาจากครอบครัวที่แตกแยกจะมีการหย่าร้างสูงกว่าคู่สมรสที่มาจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีชีวิตสมรสที่สมบูรณ์

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าชีวิตสมรสของบิดามารดาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้เกิดการหย่าร้างได้

5.1.10 การสนับสนุนทางสังคม

ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสของ เลวีส์ และ สเปนเนียร์ (อรุณรุ่ง บุญธนนิตพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. 1979 : 268 – 289) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีบทบาทต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างหนึ่ง คือ ความสำคัญของสังคมรอบตัวคู่สมรส ได้แก่ ความเห็นด้วยของเพื่อนและญาติพี่น้องในการสมรส การติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนของคู่สมรสและสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ผู้สมรสที่มีชีวิตสมรสอยู่ในบรรยากาศที่คนรอบข้างหรือบุคคลอื่น ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย ซึ่งให้ความรู้สึกถึงการได้รับการตอบสนองด้านความรัก ความเอาใจใส่ ความยกย่อง และมองเห็นคุณค่า รู้สึกตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และการได้รับหรือให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น ข่าวสารข้อมูลสิ่งของ หรือให้บริการต่าง ๆ จากการที่คู่สมรสได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลในกลุ่มสังคม ความพึงพอใจในชีวิตสมรสก็จะดีขึ้นด้วยนั่นย่อมหมายความว่าความมั่นคงในชีวิตสมรสย่อมดีขึ้นเช่นกัน

อิทธิพลของครอบครัวเดิมมิได้ตั้งการเริ่มต้นจนถึงการสิ้นสุดของชีวิตคู่ เช่น ตั้งแต่การเลือกคู่ การมีลูกไปจนถึงการตัดสินใจหย่าร้าง ชัชชนันท์ สุวินทรากร (2536) กล่าวว่า จากข้อมูลสัมภาษณ์ทางลึกสาเหตุของความขัดแย้งเบื้องต้นที่นำไปสู่การหย่าร้าง มักเป็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ สาเหตุที่มาเป็นอันดับที่ 3 รองมาจาก ความประพฤติดของคู่สมรส และปัญหาค่าใช้ ในครอบครัว คือ สาเหตุที่มาจากบิดามารดาและญาติพี่น้อง โดยเฉพาะในส่วนของครอบครัวที่ยังพักรวมอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็มักจะมีปัญหาที่มีพฤติกรรมต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน การที่เสียมมาแย่งชิงความรักของพี่น้องหรือครอบครัวไป ก็ทำให้เกิดปัญหากระทบกระทั่งกันได้ง่ายโดยเฉพาะคู่สมรสปัจจุบันมีรายได้เป็นของตัวเอง จึงมักจะไม่นิยมลงให้กับญาติของคู่สมรสอย่างที่ตั้งใจจะให้

ครอบครัวเดิมอาจจะมีอิทธิพลทั้งทางบวกและทางลบต่อครอบครัวใหม่ หากครอบครัวเดิมให้การสนับสนุนและการประคับประคองแก่คู่สมรส ครอบครัวใหม่ก็จะทำหน้าที่ได้ดี เช่น พ่อแม่อาจให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ลูกชายและลูกสะใภ้ที่กำลังก่อร่างสร้างตัว หรือแม่ของสามีอาจเป็นผู้ประคับประคองทางอารมณ์แก่ลูกสะใภ้ที่กำลังโศกเศร้า เพราะรู้ว่าสามีไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามครอบครัวเดิมอาจกลายเป็นสิ่งที่บั่นทอนครอบครัวให้แตกสลายได้

ในคู่สมรสหลายคู่ครอบครัวเดิมเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้ง ปัญหาแม่ผัว-ลูกสะใภ้ เป็นสิ่งพบมากในสังคมไทย บ่อยครั้งที่พ่อแม่ญาติพี่น้องเข้ามายุ่งเกี่ยวแทรกแซงการตัดสินใจของคู่สมรสมากเกินไป นอกจากนั้นบางวัฒนธรรม บุคคลจะมีความจงรักภักดีต่อวงศ์ตระกูลมากและอาจส่งผลถึงการดำเนินชีวิตของคู่สมรส เพราะความผูกพันที่มีกับครอบครัวเดิมอย่างแน่นแฟ้นมากจนบางทีคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งกลายเป็นคนนอก ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางจิตใจความรู้สึกนี้กลายเป็นสิ่งที่กีดกร่อนความสัมพันธ์ของคู่สมรสในที่สุด

นอกจากนั้นเมื่อสามีภรรยามีความตึงเครียดระหว่างกัน ก็จะมีการดึงเอาบุคคลที่สามเข้ามา ครอบครัวเดิมมักถูกดึงเข้ามาบ่อยทั้งนี้เพราะครอบครัวเดิมเป็นระบบที่อยู่ใกล้ชิดและบุคคลมีความผูกพันด้วยค่อนข้างมาก เมื่อมีปัญหาสามีหรือภรรยาก็มักจะเรียกพ่อแม่หรือพี่น้องของตนเข้ามาช่วยเหลือ ในคู่สมรสหลายคู่การดึงเอาครอบครัวเดิมเข้ามาในความขัดแย้งนี้ความตึงเครียดไม่ได้ลดลง แต่กลับทวีความรุนแรงขึ้นและขยายวงกว้างมากขึ้น

5.1.11 ปัจจัยทางอาชีพ

เลวิส และ สเปนเนียร์ (อรุณรุ่ง บุญอนันตพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. 1979 : 268 – 289) ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสว่า สถานภาพทางอาชีพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส หมายความว่า คู่สมรสที่สถานภาพทางอาชีพที่ดีมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน คุณภาพชีวิตสมรสก็จะดีไปด้วย

จากการศึกษาของ วีค (อรุณรุ่ง บุญอนันตพงศ์. 2535 ; อ้างอิงจาก Weeks. 1943)

โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมในเมือง สโปเคน รัฐวอชิงตัน ปรากฏว่าบิดามารดาของนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มอาชีพเสมียน แรงงานฝีมือและกึ่งฝีมือ มีอัตราการหย่าร้างสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ กล่าวคือ ร้อยละ 10.4 , 11.6 และ 13.4 ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มผู้ใช้วิชาชีพและกลุ่มผู้มีกิจการเป็นของตนเองมีอัตราการหย่าร้างต่ำกว่า คือ ร้อยละ 6.8 และ 8.4 ตามลำดับ

ทรูซอล และ เมอร์ริลล์ (สุดา ภิมย์แก้ว. 2522 : 8 ; อ้างอิงจาก Truxal; & Merrill.1951 : 691) พบว่า ลักษณะงานอาชีพบางอย่างอาจนำไปสู่การหย่าร้างได้ เขากล่าวว่า งานอาชีพบางอย่างมีโครงสร้างหรือลักษณะที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือตึงเครียดในครอบครัวได้ เช่น อาชีพธุรกิจ อาชีพค้าขายที่ต้องเดินทางจากบ้านบ่อย ๆ อาชีพนักแสดง นักดนตรี นักวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ทำให้คู่สมรสต้องแยกกันอยู่เป็นเวลานาน ๆ และงานอาชีพบางอย่างก็เปิดโอกาสให้สามีได้พบกับหญิงอื่นที่มี ความสวยงามหรือดึงดูดใจมากกว่าภรรยา เช่น อาชีพแพทย์ หรือทนายความ และในที่สุดชีวิตสมรสก็จบลงด้วยการหย่าร้าง

เคปฮาร์ท (นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. 2533 ; อ้างอิงจาก Kephart) วิเคราะห์เกี่ยวกับอาชีพของผู้หย่าร้าง โดยศึกษาที่ฟิลาเดลเฟีย ใช้ข้อมูลด้านอาชีพของผู้หย่าร้างตั้งแต่ปี ค.ศ. 1937 – 1950 โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 4 จากทั้งหมด ซึ่งการศึกษาก็ได้ผลเช่นเดียวกับ Weeks คือ ในกลุ่มอาชีพแรงงานที่ให้บริการมีอัตราการหย่าร้างสูงที่สุด ส่วนในกลุ่มผู้ใช้วิชาชีพและผู้เป็นเจ้าของธุรกิจมีอัตราการหย่าร้างต่ำที่สุด

นอกจากนี้ โมนาฮาน (วันทนา กลิ่นงาม. 2523 : 41 ; อ้างอิงจาก Monahan. 1955) ศึกษาจากผู้หย่าร้างในรัฐโอไฮโอ พบว่าอัตราการหย่าร้างต่อคู่สมรสพันคนสูงที่สุดในบุคคลที่ประกอบอาชีพกรรมกร รองลงมาได้แก่ อาชีพแรงงานฝีมือ ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีอัตราการหย่าร้างต่ำที่สุดได้แก่ กลุ่มประกอบธุรกิจส่วนตัว

ในประเทศไทย อภิชาติ จำรัสฤทธิ์วงศ์ และจินตนา เพชรานนท์ (2528 : 25) ได้วิเคราะห์ภาวะสมรสของประชากรไทย โดยใช้ข้อมูลจากสำมะโนประชากรไทยปี พ.ศ.2523 ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปในทางเดียวกันกับการศึกษาที่ผ่านมา กล่าวคือ สตรีที่ประกอบอาชีพพนักงานขายยานพาหนะ มีสัดส่วนการหย่ามากที่สุด และผู้ที่มีสัดส่วนการหย่าร้างต่ำที่สุด คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานบริหาร

และจากการศึกษาของ นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ (2533 : 58 – 60) ผลการศึกษาพบว่าการหย่าร้างในกรุงเทพมหานคร เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีสถานภาพทางอาชีพสูง โดยพบว่าฝ่ายหญิงหย่าร้างสูงมาก ในกลุ่มผู้หญิงที่มีอาชีพพนักงานบริษัทและรัฐวิสาหกิจ และผู้ประกอบอาชีพชั้นสูง ข้าราชการอื่น ๆ ส่วนฝ่ายชายก็พบผลในทำนองเดียวกัน คือ กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง ข้าราชการอื่น ๆ เป็นกลุ่มที่มีการหย่าร้างสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ

5.1.12 หญิงมีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงกว่าชาย

จากการศึกษาของ สแกนโซนี (อรุณรุ่ง บุญธนนตพงศ์. 2535 : 21 ; อ้างอิงจาก Scanzoni. 1968 อ้างถึงใน Udry.1971 : 288) ได้กล่าวว่าสถานภาพทางอาชีพของสามีภรรยา ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีสามีมีสถานภาพทางอาชีพต่ำกว่าภรรยาจะประสบความล้มเหลว สูงสุด (ร้อยละ 60) ในขณะที่กว่าร้อยละ 50 ของคู่สามีภรรยาที่อยู่ในอาชีพเดียวกันมีชีวิตคู่ที่สุขสมบูรณ์

5.1.13 เวลาว่างไม่ตรงกัน

ผลพวงของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขึ้นในสังคมไทย การเชื่อมโยงภายใต้ความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวทำให้สังคมและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเปลี่ยนไป ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นผลทำให้เกิดปัญหาสังคมหลายประการรวมทั้งปัญหาการหย่าร้างด้วย นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2542 : 15) กล่าวว่า ปัญหาการหย่าร้างมีมากขึ้นเนื่องจากการที่สามีและภรรยาออกไปทำงานนอกบ้านทั้งสองคนมากขึ้น

นอกจากนั้น กาลัมบอส และ ซิลเบเรเซน (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 100 ; อ้างอิงจาก Galambos; & Silbereisen. 1989 : 385) พบว่าชั่วโมงการทำงานของภรรยามีความสัมพันธ์กับระดับการมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตสมรส หมายความว่าเมื่อชั่วโมงการทำงานมากขึ้น ระดับปฏิสัมพันธ์ในชีวิตสมรสจะต่ำลงและระดับความขัดแย้งจะสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วอยดานอฟฟ์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 100 ; อ้างอิงจาก Voydanoff. 1988 : 749) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของชั่วโมงการทำงานจะทำให้ระดับความขัดแย้งในครอบครัวสูงขึ้น

และจากการศึกษาของ ทีเซง (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 102 ; อ้างอิงจาก Tzeng. 1992 : 690) คู่สมรสที่ภรรยาทำงานเต็มเวลาหรือคู่สมรสที่ทั้งคู่ทำงานเต็มเวลา หรือคู่สมรสคนใดคนหนึ่งทำงานเต็มเวลา โอกาสในการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่จะสูงกว่าคู่สมรสที่มีสมรสชายเพียงคนเดียวทำงานเต็มเวลา คู่สมรสที่มีภรรยาที่ทำงานเต็มเวลาเพียงคนเดียว มีความน่าจะเป็นในการแยกกันอยู่หรือหย่าร้างมากที่สุด

5.1.14 ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส

จากการศึกษาของ รัสเซล (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536:19 ; อ้างอิงจาก Russell. 1974) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการหย่าร้างพบว่า ต้นเหตุที่แท้จริงของการหย่าร้าง คือ สามีภรรยาที่หย่าร้างกันนั้น มักรู้จักกันไม่ดีก่อนแต่งงาน เมื่อเป็นคู่รักกันอยู่นั้นก็มักปกปิดลักษณะที่ไม่น่าชื่นชมของตนเองไว้ แม้คูที่ไม่พอใจก็ยังไม่รู้จักอีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริงได้ เพราะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกันเหมือนตอนที่แต่งงานอยู่ด้วยกันแล้ว ซึ่งเมื่อถึงตอนนั้นจึงค่อยพบว่าเข้ากันไม่ได้จริง ๆ ซึ่งอาจจะเข้ากันไม่ได้ทางด้านอุปนิสัย ทัศนคติ หรือเรื่องทางเพศ จึงต้องหย่าร้างกัน

สุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 16) กล่าวว่า คู่สมรสที่ใช้เวลาดูใจกันและน้อย มีโอกาสที่จะหย่าร้างง่ายกว่าผู้ที่มีเวลาดูใจกันเป็นเวลานาน ทั้งนี้เพราะไม่มีโอกาสที่จะใช้นิสัยใจคอ ทัศนคติ

ค่านิยมของกันและกันได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน จากการสำรวจหญิงที่หย่าจากสามีจำนวน 425 คน มีอายุระหว่าง 20 – 35 ปี จากเมืองดีทรอยต์ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้เวลาดูใจกันเพียง 1 – 2 ปีเท่านั้นก่อนแต่งงาน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) พบว่าสตรีที่หย่าร้าง โดยส่วนใหญ่มีจำนวน 52% ที่มีเวลาศึกษาทำความรู้จักกันกับอดีตคู่สมรสไม่เกิน 1 ปี และจำนวน 42% ที่มีเวลาศึกษาทำความรู้จักและเข้าใจกันเป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี

5.1.15 ไม่ได้รักกันก่อนสมรส

บัญญัติ สุขศรีงาม (2542) กล่าวว่า มีผู้สงสัยกันมากกว่าทำไมต้องหย่าร้างกันและเหตุผล ที่มักจะได้รับทราบจากผู้หย่าร้างก็คือความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน เหตุผลดังกล่าวนี้ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะการที่คู่สมรสจะมาอยู่ร่วมกันนั้น ก็ต้องมีความรู้และศึกษาดูใจกันมานานพอสมควร มิฉะนั้นคงไม่ยอมตกลงปลงใจให้แกกันอย่างแน่นอน ยกเว้นรายที่สมรสด้วยเหตุผลอื่น ๆ ที่มีใ้เกิดจากความรัก เช่น การคลุมถุงชน เป็นต้น อย่างไรก็ตามได้มีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความเห็นว่าการที่สามีภรรยาต้องหย่าร้างนั้น มักจะมีปัญหามาจากความขัดแย้งที่เป็นผลมาจากเรื่องเพศเป็นสำคัญ เพราะปัจจุบันผู้หญิงต้องการความเสมอภาคทัดเทียมผู้ชายทุก ๆ ด้าน และเป็นไปในทิศทางที่ไม่สร้างสรรค์สังคม เช่น เสพเครื่องดื่มีแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ เทียบสถานเริงรมย์หรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส ฯลฯ จากสภาพความรุนแรงดังกล่าวนี้ ถ้าหากไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจกันได้อีกแล้วก็จะต้องมีการหย่าร้างเกิดขึ้น ซึ่งมีมากถึง 50 เปอร์เซ็นต์ทีเดียว ด้วยเหตุนี้นักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านได้ให้เหตุผลชี้แนะว่า การหย่าร้างน่าจะเป็นผลมาจากการที่สามีภรรยาขาดความอดทนซึ่งกันและกัน ไม่มีการเสียสละและไม่รู้จักการให้อภัยกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะการที่มีคนมาอยู่ร่วมกันมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป ย่อมต้องมีเรื่องกระทบกระทั่งกันเกิดขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) พบว่าสตรีที่หย่าร้างอันเกิดมาจากสาเหตุของการไม่ได้รักกันมาก่อน หรือสมรสตามความต้องการของผู้ใหญ่นั้นคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 17.04% ส่วนสตรีหย่าร้างที่แต่งงานจากความสมัครใจของทั้ง 2 ฝ่ายคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 82.96%

5.1.16 ไม่สมัครใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ วันทนา กลิ่นงาม (2523) ที่ทำการศึกษาถึงสาเหตุของการหย่าร้างในกรุงเทพมหานคร พบว่า สาเหตุของการหย่าร้างมาจากการที่คู่สมรสไม่สมัครใจที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยพบว่าอัตราการไม่สมัครใจอยู่ด้วยกันเท่ากับ 22.2%

5.1.17 เคยผ่านการหย่าร้างมาก่อน

โมนาฮาน (สุดา ภิรมย์แก้ว. 2529 : 8 ; อ้างอิงจาก Monahan. 1952 : 280) พบว่าชายหญิงที่ผ่านการสมรสและหย่ามาแล้ว เมื่อสมรสใหม่จะมีแนวโน้มในการหย่าร้างง่ายและเร็วขึ้น

5.1.18 เลือกคู่ครองโดยใช้ความรักเป็นหลักอย่างเดียว

สุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 16) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองโดยใช้ความรักเป็นหลักอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะคติ ค่านิยม ระดับการศึกษา ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ มีแนวโน้มที่จะหย่าร้างได้ง่าย

5.1.19 การสมรสไม่ได้รับการยอมรับ

สุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 6) กล่าวว่า การสมรสที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากพ่อแม่ญาติและเพื่อน ย่อมมีโอกาสที่จะหย่าร้างได้ง่าย

5.2 สาเหตุด้านเศรษฐกิจ

ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับระดับความมั่นคงของชีวิตสมรส กล่าวคือ คู่สมรสที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากกว่าระดับความมั่นคงในชีวิตสมรสและคุณภาพชีวิตสมรสก็จะสูงกว่าคู่สมรสที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่ำ (อรุณรุ่ง บุญรัตน์ตพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. 1979 : 268 – 289)

จากการศึกษาของ มอทท์ และ มัวร์ (สมเกียรติ เบจศาสตร์. 2541 : 109 ; อ้างอิงจาก Mott; & Moore. 1979 : 355) พบว่า ความมั่นคงของสถาบันการเงินของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับ ความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวคือ หากสถานการณ์ทางการเงินมีความมั่นคง ชีวิตสมรสก็มั่นคงด้วย

คองเกอร์ และ คณะ (สมเกียรติ เบจศาสตร์. 2541 : 109 ; อ้างอิงจาก Conger; et al. 1990 : 643 - 646) กล่าวว่า การขาดแคลนทางเศรษฐกิจมีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส อันส่งผลกระทบต่อการลดลงของระดับแห่งพฤติกรรมในเชิงบวกที่คู่สมรสจะพึงมีต่อกัน การขาดแคลนทางเศรษฐกิจมีตัวชี้วัดดังนี้ คือ รายได้สัมพัทธ์ การเปลี่ยนแปลงของรายได้ตลอดเวลาและความไม่มั่นคงในการทำงาน ความขาดแคลนทางเศรษฐกิจมีผลต่อความตึงเครียดและความอบอุ่นของคู่สมรส ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างคู่สมรส และความอบอุ่นและการทะเลาะเบาะแว้งกันของคู่สมรสจะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสและความสุขในชีวิตสมรสอันเป็นมิติหนึ่งของคุณภาพชีวิต คุณภาพชีวิตสมรสจะส่งผลโดยตรงต่อความไม่มั่นคงของชีวิตสมรส

ผู้วิจัยเชื่อว่าในสาเหตุด้านเศรษฐกิจที่นำไปสู่การหย่าร้าง มีตัวแปรซึ่งสามารถจำแนกได้อีก เช่น จำนวนการทำงานของสามีหรือภรรยา การมั่นคงในการทำงาน การว่างงาน รายได้ของครอบครัว การที่สามีหรือภรรยามีรายได้เป็นของตนเองหรือไม่พึ่งพากันและกัน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การชอบทำลายแผนผลาญทรัพย์สิน การหลีกเลี่ยงเกี่ยวกับหนี้สิน การไม่ทำมาหากินของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมถึงการที่เศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น

5.2.1 ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคู่หย่าร้าง

วันทนา กลิ่นงาม (2525) ได้กล่าวถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคู่หย่าร้างไว้ว่ามีแนวคิดที่กล่าวถึงกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของสังคม กับชนชั้นของอัตราการหย่าร้างไว้ดังนี้คือ ในยุคแรกที่มีระบบอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในกลุ่มประเทศตะวันตก ชนชั้นสูงจะอัตราการหย่าร้างสูงและเกือบจะไม่มีการหย่าร้างเกิดขึ้นในกลุ่มชนชั้นต่ำเลย เมื่อประเทศตะวันตกเหล่านี้กลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม การหย่าร้างได้เพิ่มขึ้นและเกิดขึ้นในทุกชนชั้นของสังคม ทั้งนี้เพราะเกิดความตึงเครียดมากขึ้นในครอบครัวของชนชั้นต่ำ สัดส่วนการหย่าร้างในกลุ่มชนชั้นต่ำได้เพิ่มสูงขึ้นและในที่สุดได้กลายเป็นความสัมพันธ์ส่วนกลับระหว่างชนชั้นกับอัตราการหย่าร้าง ตัวอย่างเช่น ในประเทศอเมริกา สำหรับประเทศที่อำนาจในการหย่าเป็นของครอบครัวฝ่ายสามีจะไม่มีลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น เช่น ในประเทศจีน อินเดีย ญี่ปุ่น อิสลาม อาหรับ (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 12 ; อ้างอิงจาก Goode. 1970 : 167)

สำหรับในประเทศไทยจากการศึกษาของ จำรัสฤทธิ์รังค์ โดยใช้ข้อมูลจากสำมะโนประชากรไทยปี 2513 พบว่า สตรีที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง จะมีสัดส่วนของการหย่าร้างและการแยกกันอยู่ต่ำกว่าสตรีที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่ำกว่า และได้กล่าวว่อาจเป็นเพราะประการแรก สตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าอาจมีแนวโน้มในการปกปิดการสมรสที่ล้มเหลวของตนโดยการรายงานหรือแจ้งว่า สถานภาพสมรสของตนคือโสด หรือสมรสและยังคงอยู่ด้วยกัน ประการที่สอง สตรีที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมักมีอายุแรกสมรสต่ำกว่าสตรีที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่า ดังนั้น สตรีเหล่านี้น้อยอมมีระยะเวลาของการเลี้ยงต่อการหย่าร้างและการแยกกันอยู่ที่ยาวนานกว่า ประการที่สามสตรีที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าอาจมีแนวโน้มของการสมรสใหม่อีกครั้งสูงกว่า และประการที่สี่ความมั่นคงของชีวิตสมรสอาจเกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางการเงินด้วย (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 13 ; อ้างอิงจาก Chamratrithirong. 1970 : 37) และสำหรับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แสดงโดยอาชีพและรายได้นั้น กล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์ส่วนกลับกับอัตราการหย่าร้าง (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 13 ; อ้างอิงจาก Goode. 1970 : 164-167)

5.2.2 การไม่มีงานทำของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

เลวีส์ และ สเปนเนียร์ (อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & spanier, 1978 : 2-3) ได้กล่าวว่าในทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงของชีวิตสมรสว่า สถานภาพทางอาชีพและความมั่นคงของเศรษฐกิจในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส หมายความว่า คู่สมรสที่สถานภาพทางอาชีพดี มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน คุณภาพชีวิตสมรสก็จะดีไปด้วย

ไซมอน (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 102 ; อ้างอิงจาก Simon. 1990 ; citing

Blair. 1992 : 193) พบว่าการเปลี่ยนแปลงงานก่อให้เกิดความเครียดหลากหลายรูปแบบในสัมพันธภาพของคู่สมรส ความเครียดดังกล่าวไม่เพียง มีผลต่อตัวบุคคลเท่านั้นแต่ยังมีผลต่อชีวิตสมรสด้วย นอกจากนั้นเขายังกล่าวอีกว่า การเปลี่ยนแปลงงานน่าจะทำให้เกิดการหย่าร้างสูงขึ้น

5.2.3 สามีหรือภรรยาต่างมีรายได้เป็นของตนเอง (ไม่พึ่งพากัน)

กู๊ด (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536:18 ; อ้างอิงจาก Goode. 1956) ได้ศึกษาเรื่องของการหย่าร้างพบว่า ภรรยาที่มั่งงานทำและมีรายได้เป็นของตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาสามี มักจะไม่เดือดร้อนหรือพยายามรักษาชีวิตสมรสเอาไว้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นภายในครอบครัว ฝ่ายหญิงจะพร้อมเสมอที่จะหย่าขาดจากสามี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่สามีมีรายได้ต่ำกว่าภรรยา

กรีนสไตน์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 100 ; อ้างอิงจาก Greenstien. 1990) พบว่า การมีงานทำของภรรยา เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการสิ้นสุดชีวิตสมรส เขาให้เหตุผลว่าอาจเป็นเพราะว่าการมีงานทำเป็นการเปิดโอกาสให้ภรรยาที่ไม่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสทำการหย่าร้าง เพราะการมีงานทำเป็นการยืนยันถึงการเป็น ผู้ช่วยเหลือตนเองได้ ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจจากครอบครัวของภรรยามีผลต่อความเป็นไปได้ในการสิ้นสุดชีวิตสมรส การที่ภรรยามีรายได้ใกล้เคียงหรือสูงกว่าสามี จะทำให้สามีรู้สึกที่ตนเองสูญเสียอำนาจในครอบครัวไป โดยเฉพาะในกลุ่มสามีที่มีทัศนคติแบบเก่า นอกจากนี้การศึกษายังพบอีกว่าผู้หญิงที่มีรายได้ต่ำสุดจะมีความเสี่ยงสูงสุดต่อการสิ้นสุดชีวิตสมรส

บูท และ คณะ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 107 ; อ้างอิงจาก Booth; et al. 1984 : 567) พบว่ารายได้ของภรรยามีผลโดยตรงต่อการเกิดปัญหาความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส หมายความว่าเมื่อภรรยามีรายได้สูงขึ้น จะนำไปสู่ความน่าจะเป็นในการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อะมาโต (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 107 ; อ้างอิงจาก Amato. 1996 : 628) ที่พบว่ารายได้ของภรรยามีนัยสำคัญที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง

และจากการศึกษาของ มอท์ และ มัวร์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 108 ; อ้างอิงจาก Mott; & Moore) พบว่าคู่สมรสที่สามีมีรายได้สูงกว่าภรรยา ความน่าจะเป็นของการสิ้นสุดชีวิตสมรสจะต่ำ

5.2.4 ภรรยามีรายได้สูงกว่าสามี

กรีนสไตน์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 108 ; อ้างอิงจาก Greenstein 1990 : 657) กล่าวว่า การมีงานทำของสตรีเป็นการยืนยันถึงความเป็นผู้ช่วยเหลือตนเองได้ ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจจากครอบครัวของภรรยามีผลต่อความเป็นไปได้ในการสิ้นสุดชีวิตสมรส การที่สตรีมีรายได้ใกล้เคียงหรือสูงกว่าสามี จะทำให้สามีมีความรู้สึกที่ตนเองสูญเสียอำนาจในครอบครัวไป โดยเฉพาะกลุ่มสามีที่มีทัศนคติแบบเก่า

จากแนวคิดข้างต้นได้มีงานวิจัยในต่างประเทศได้ยืนยันแนวคิดดังกล่าว เช่น การศึกษาของ อัลบริช (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 108 ; อ้างอิงจาก Ulbrich 1988 :127) พบว่า รายได้ของสามีและรายได้จากการทำงานของภรรยามีความสัมพันธ์กับความรู้สึกกดดันของสามี หมายความว่า หากรายได้ของสามีต่ำกว่ารายได้ของภรรยาหาได้ ความรู้สึกกดดันของสามีก็จะเพิ่มมากขึ้น แต่หากรายได้ของสามีได้รับสูงกว่าภรรยา ความรู้สึกกดดันของสามีก็จะต่ำลง

เบคเกอร์ และ คนะ (สมเกียรติ เบจศาสตร์. 2541 : 108 อ้างอิงจาก Becker; et al. 1979 ; citing Edwards; et al. 1992 : 60) พบว่าภรรยาซึ่งมีเงินที่หาได้สูงกว่ารายได้ของสามีจะมีความสัมพันธ์กับการนำไปสู่การสิ้นสุดชีวิตสมรสของพวกเขา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กรีนสไตร์น (1990 : 657) พบว่า คู่สมรสที่มีรายได้สูงกว่าภรรยา ความน่าจะเป็นของการสิ้นสุดการสมรสจะต่ำ

แต่จากการศึกษาของ ฮูเบอร์ และ สปริช (สมเกียรติ เบจศาสตร์. 2541 : 108 อ้างอิงจาก Huber; & Spitze. 1980 citing Edwards; et al. 1992 : 60) พบว่ารายได้สัมพัทธ์ไม่มีความสัมพันธ์กับการนำไปสู่การหย่าร้าง

อย่างไรก็ตาม จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีความเชื่อว่ารายได้ของภรรยามีความสัมพันธ์กับการนำไปสู่การหย่าร้าง

5.2.5 รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

ล๊อค (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 17 ; อ้างอิงจาก Locke. 1951) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างคู่สมรสที่มีความสุขและคู่สมรสที่หย่าร้างพบว่า ถ้ารายได้ของคู่สมรสเพียงพอต่อความต้องการของครอบครัวแล้ว จะช่วยลดจำนวนการหย่าร้างให้น้อยลง

กู๊ด (สุดา ภิรมย์แก้ว. 2529 : 5 ; อ้างอิงจาก Goode. W. J. 1971 : 485) พบปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจทั้งหลายที่นำไปสู่การหย่าร้าง ดังนี้คือ คู่สมรสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ จะมีโอกาสหย่าร้างได้ง่ายกว่าคู่สมรสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ดังนั้นความตึงเครียดในชีวิตสมรสมักจะพบมากในกลุ่มชนชั้นแรงงาน ซึ่งมีความกดดันทางเศรษฐกิจ เมื่อความกดดันมีมากขึ้นก็จะออกมาในรูปของการทะเลาะ ขัดแย้ง และในที่สุดก็ต้องแยกทางกันไป

สุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 16) กล่าวว่า คู่สมรสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีโอกาสในการหย่าร้างมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ทั้งนี้เพราะสภาพการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มนี้ เช่น ใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม การศึกษาดำ เป็นเหตุทำให้ชีวิตสมรสไม่เป็นสุขและนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นส่วนมากเกิดจากสาเหตุด้านเศรษฐกิจ อันได้แก่ การมี

รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 43.53% ซึ่งจัดอันดับอยู่ในอันดับที่สองรองจากการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

5.2.6 ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย

สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นส่วนมากเกิดจากสาเหตุด้านเศรษฐกิจ อันได้แก่ อดีตคู่สมรสใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ถึง 52.94 ซึ่งถือว่าเป็นอันดับที่สูงสุดกว่าสาเหตุด้านเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ

5.2.7 ขอบทำลายหรือผลาญทรัพย์สิน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นจากสาเหตุด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของการขอบทำลายหรือผลาญทรัพย์สิน โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 32.94%

5.2.8 หลีกเลี้ยงเกี่ยวกับหนี้สิน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของการหลีกเลี้ยงเกี่ยวกับหนี้สินนั้น โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 28.24%

5.2.9 การไม่ทำมาหากิน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของการไม่ทำมาหากินนั้น โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 15.29%

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจสรุปได้ว่ากลุ่มตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ จำนวนการทำงานของสามีหรือภรรยา การมั่นคงในการทำงาน การว่างงาน รายได้ของครอบครัว การที่สามีหรือภรรยามีรายได้เป็นของตนเองหรือไม่พึ่งพากันและกัน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การขอบทำลายเผาผลาญทรัพย์สิน การหลีกเลี้ยงเกี่ยวกับหนี้สิน การไม่ทำมาหากินของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมถึงการที่เศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น มีความสัมพันธ์หรือเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การหย่าร้างของคู่สมรส

5.3 สาเหตุด้านสังคมและความประพฤติ

5.3.1 ความประพฤติของคู่สมรส

ชัชชนันท์ สุวินทรากร (2536) กล่าวว่า จากข้อมูลสัมภาษณ์ทางลึกสาเหตุของความขัดแย้งเบื้องต้นที่นำไปสู่การหย่าร้างมักเป็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งสาเหตุที่มาเป็นอันดับที่ 1 คือ ความประพฤติของคู่สมรส เป็นความขัดแย้งที่พบมาก เช่น ฝ่ายชายยังคงเที่ยวสนุกไม่รับผิดชอบครอบครัว มีผู้หญิงอื่น ดื่มสุราจัด เล่นการพนัน เหล่านี้จะเป็นสิ่งที่สตรีมักจะทนไม่ได้

และ นำไปสู่การหย่าร้าง

5.3.2 ไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส

จากการศึกษางานวิจัยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นส่วนมากเกิดจากสาเหตุด้านความประพฤติ และสาเหตุด้านความประพฤติที่สำคัญได้แก่ การที่อดีตคู่สมรสไม่รับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่าย โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 64.29% ซึ่งจัดได้ว่าเป็นอันดับสูงสุดของสาเหตุด้านความประพฤติ

5.3.3 การดื่มเหล้า การพนัน

จากการศึกษาของ อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์ (2533 : 66) ซึ่งทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่ต้องการหย่าร้าง พบว่า ในด้านของการที่คู่สมรสดื่มเหล้าหรือเล่นการพนัน พบว่า ในกลุ่มเคยเสนอขอหย่าต่ำกว่าร้อยละ 30 เล็กน้อย คู่สมรสมีพฤติกรรมน้อย ในขณะที่กลุ่มไม่เคยเสนอขอหย่ามีเพียงร้อยละ 11

สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุในเรื่องการติดยาเสพติดนั้นพบว่ามีจำนวนร้อยละ 84.21 ที่อดีตคู่สมรสติดยาเสพติดซึ่งส่งผลให้ฝ่ายหญิงต้องการที่จะหย่าขาดจากอดีตคู่สมรส

5.3.4 พุดจាក้าวร้าวผู้ใหญ่มากฝ่ายคู่สมรส

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านความประพฤติ ในเรื่องของการพุดจាក้าวร้าวผู้ใหญ่มากฝ่ายคู่สมรสนั้น โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 42.86% ซึ่งอดีตคู่สมรสจะชอบพุดจาว่าว่าลามปามไปถึงผู้ใหญ่ของฝ่ายสตรี อันเป็นเหตุทำให้เกิดความคับข้องใจซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจหย่าของสตรี

5.3.5 ชอบพุดดูหมิ่นเหยียดหยาม

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านความประพฤติ ในเรื่องของการไม่ให้เกียรติชอบพุดดูหมิ่นเหยียดหยามนั้น โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 48.81% ซึ่งจัดได้ว่าการไม่ให้เกียรติ ชอบพุดดูหมิ่นเหยียดหยาม จะมีอิทธิพลต่อการหย่าร้างอยู่ในอันดับต้นของสาเหตุทางด้านความประพฤติ

5.3.6 การทอดทิ้งคู่สมรส

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544) กล่าวว่า ภรรยาทุ่มเทเวลาให้กับบุตรมากเกินไปจนไม่มีเวลาให้กับสามี การดูแลเอาใจใส่ที่ภรรยาเคยมีให้สามีจะลดลง ทำให้สามีเกิดความรู้สึกถูกทอดทิ้งได้

5.3.7 การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร

นาย (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 :18 ; อ้างอิงจาก Nye. 1961) ศึกษาพบว่า ความขัดแย้ง

ในชีวิตสมรสนั้นเกิดขึ้นจากการที่ภรรยาออกไปทำงานนอกบ้าน ก่อให้เกิดความบกพร่องในครอบครัว เช่น การมีเวลาให้ครอบครัวน้อยลง และเกิดการให้ความสำคัญในตัวคู่สมรสน้อยลง หรือก่อให้เกิดการใช้อำนาจน้อยลง ซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้อาจจะก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสขึ้นได้

5.3.8 การนอกใจ

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544) กล่าวว่า การนอกใจทำให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อระบบคู่สมรส เป็นการทำลายขอบเขตของระบบทำให้บุคคลอื่นเข้ามาล่วงล้ำความสัมพันธ์ที่เป็นสิ่งพิเศษเฉพาะคนสองคน กฎระเบียบ ลำดับอำนาจและความสัมพันธ์ภายในระบบจะมีการเปลี่ยนแปลงไปผลสุดท้ายของการนอกใจ คือ การสิ้นสุดชีวิตสมรสและการแตกสลายของครอบครัว

สุรพงศ์ อำพันวงษ์ (2547) การนอกใจกัน เป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในชีวิตคู่ที่อาจนำไปสู่การแตกแยกหย่าร้างในที่สุด เมื่อหญิงชายตกลงใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกันต่างก็หวังว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะซื่อสัตย์ต่อตน การนอกใจเป็นการทำลายความไว้วางใจที่คู่สมรสเคยมีต่อกันและกันและทำให้เกิดผลกระทบทางจิตใจหลายประการ เช่น ความโกรธ ความรู้สึกเจ็บปวดและความรู้สึกถูกทรยศ หลอกลวง รวมทั้งความรู้สึกสูญเสียต่าง ๆ เช่น สูญเสียความนับถือตนเอง และสูญเสียครอบครัวที่เคยเป็นปึกแผ่น

5.3.9 หึงหวงมากเกินไป

จากการศึกษาของ อรุณรุ่ง บุญธนนตพงศ์ (2535 : 66) ซึ่งทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่ต้องการหย่าร้าง พบว่า ในเรื่องของคู่สมรสพูดคุยกับเพศตรงข้ามบ่อยเกินไป มากกว่าร้อยละ 80 ในกลุ่มไม่เคยเสนอขอหย่า ไม่เคยมีข้อขัดแย้งในประเด็นนี้เลย ในขณะที่กลุ่มเคยเสนอขอหย่า มีเพียงร้อยละ 64 ที่ไม่เคยมีข้อขัดแย้งในประเด็นนี้

สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นจากการที่อดีตคู่สมรสมีลักษณะนิสัยที่หึงหวงมากเกินไป จนเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องหย่าร้าง คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 1.08% ซึ่งถือได้ว่าเป็นสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างน้อยมาก

กำแหง ชีรนาค (2526 : 57) ชายหญิงบางคนระแวง ไม่ว่าคู่สมรสตัวจะไปพูดคุยกับใคร ไปธุระที่ไหน ก็มีแต่ความหึงหวงระแวงสงสัยไม่ไว้ใจกัน ก็จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเบื่อหน่ายหย่าร้างได้

5.3.10 ก้าวร้าวหยาบคาย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542) กล่าวว่า ครอบครัวล่มสลายได้เพราะคำพูดที่ไม่เหมาะสม คำหยาบคายที่ออกมาจากปากที่ครั้งหนึ่งเคยโปรยดอกไม้มอบให้แก่กัน เป็นกระสุนที่ทำให้ความรักในชีวิตสมรสถูกทำลาย ยิ่งพูดคำหยาบคายมากเท่าไร การตอบโต้กันก็จะรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น อาจถึงขั้นลงไม้ลงมือทำร้ายร่างกายกันเรียกได้ว่า การต่อยต่อาทอนนี้เป็นตัวบ่อนทำลายความมั่นคงของครอบครัวที่น่ากลัวมากที่สุดอันหนึ่ง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านความประพฤติ ในเรื่องของก้าวร้าวหยาดคาย นั้น โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 53.57%

5.3.11 การทำร้ายร่างกาย

สทริส และ เกลเลส (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544 : 213 ; อ้างอิงจาก Straus; & Gelles.) กล่าวว่าความรุนแรงระหว่างคู่สมรสมีหลายแบบทั้งทางวาจา(verbal violence) เช่น การใช้วาจา หยาดคายก้าวร้าวต่อกัน และทางร่างกาย (Physical violence) เช่น การใช้กำลังหรืออาวุธ เพื่อประทุษร้ายทางกายหรือทางเพศ การสำรวจในสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1985.พบว่าคู่สมรสร้อยละ 6.3 หรือ 3.4 ล้านคู่มีการทำร้ายร่างกายกันอย่างรุนแรงจนบาดเจ็บ สามี 1 ใน 8 คนจะทำร้ายร่างกายภรรยาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในระยะเวลาหนึ่งปีที่ทำการศึกษาและภรรยา 3 ใน 100 คนจะถูกสามีตีตบตีอย่างรุนแรง

การวิจัยพบว่าสามีจะเป็นฝ่ายทำร้ายภรรยา ก่อน เมื่อเขาเริ่มต้นทำร้ายเธอแล้ว เป็นการยากที่จะหยุดพฤติกรรมดังกล่าว และการตอบโต้ของภรรยาจะกระตุ้นให้สามีทำร้ายภรรยามากขึ้น ส่วนภรณาก็มักจะทำร้ายสามีเพื่อเป็นการตอบโต้หรือแก้แค้นการที่เขาทำร้ายก่อน

นอกจากนั้นความรุนแรงในวัยเด็กมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิถีปฏิบัติในชีวิตคู่ เด็กที่เห็นพ่อแม่ทำร้ายกันจะเรียนรู้ว่า ความรุนแรงเป็นวิธีแก้ปัญหาที่ดี ทั้งคิดว่าการตบตีคนที่ตนรักนั้นเป็นของธรรมดา การศึกษาพบว่าคู่สมรสที่ทำร้ายร่างกายกันนั้นมักเคยเห็นพ่อแม่ตบตีกันในช่วงวัยเด็ก

การทำร้ายร่างกายหรือการใช้ความรุนแรงระหว่างคู่สมรสเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อยและทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจหลายอย่าง และการทำร้ายร่างกายมักจะเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก และรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังและนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านความประพฤติ ในเรื่องของชอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส นั้น โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 40.48% โดยอดีตคู่สมรสจะชอบทำร้ายร่างกายโดยการตบตี และชกต่อยคู่สมรสของตนเองให้ได้รับความเจ็บปวด

การทำร้าย ทุบตีเยียนตีภรรยา เกิดขึ้นได้ทุกชนชั้นในสังคม (วันทนา กลิ่นงาม. 2523 ; อ้างอิงจาก Lenore E. Walker) สาเหตุเกิดจากความผิดปกติของสมาชิกครอบครัว (วันทนา กลิ่นงาม. 2523 ; อ้างอิงจาก Steinmetz. 1977) ทำให้เกิดข้อขัดแย้งและ การพิพาทในครอบครัว ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะเป็นความขัดแย้งที่เรื้อรังไม่ได้ขจัดแก้ไข ผลสุดท้ายจะเกิดภาวะที่ไม่สามารถควบคุมได้ นักวิชาการหลายท่านแสดงความคิดเห็นว่า ความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากการใช้อำนาจอาวุโสระหว่างเพศ เช่น กู๊ด (วันทนา กลิ่นงาม. 2523 ; อ้างอิงจาก Goode. 1971) และ โอไบร์เอน (วันทนา

กลืนงาม. 2523 ; อ้างอิงจาก O,brien. 1971) ได้เสนอว่าสามีที่ไม่ประสบความสำเร็จทางสังคมในหน้าที่การงานมักจะแสดงความวิตกกังวลหงุดหงิดไปสู่ภรรยา

กู๊ด (วันทนา กลืนงาม. 2523 อ้างอิงจาก Goode. 1971) ได้สรุปว่า ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นเมื่อสามีไม่สามารถมีสถานภาพทางสังคม ประสบความล้มเหลวต่อการมีอำนาจนอกบ้าน ไม่สามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อนำมาสนับสนุนการมีอำนาจในบ้าน ประเด็นเหล่านี้ต้องทำการศึกษาต่อไปอีก โดยจะต้องนำปัจจัยอื่นมาทำการศึกษา เช่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคม ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยความกดดันทางสังคม เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาด้านการเงิน และปัญหาด้านสุขภาพ

5.3.12 เพิกเฉยต่อการอุปการะบุตร

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544) การร่วมกันแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูลูก ในหลายครอบครัวภรรยาต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกเป็นส่วนใหญ่ โดยสามีให้ความช่วยเหลือน้อยมากหรือไม่ได้ช่วยเลย แต่ปล่อยให้เป็นความรับผิดชอบของภรรยาเพียงผู้เดียว ผู้หญิงส่วนมากมีความคาดหวังว่าสามีจะช่วยแบ่งเบาภาระอย่างเท่าเทียมกัน เพราะลูกเป็นของทั้งสองคน ความผิดหวังจากการที่สามีไม่ได้ช่วยเหลือมากเท่าที่ควรจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคู่สมรสแย่ลงได้

5.3.13 การติดเพื่อน การเที่ยวกลางคืน

จากการศึกษาของอรุณรุ่ง บุญธนนตพงศ์ (2535 : 66) ซึ่งทำการศึกษาดังพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่ต้องการหย่าร้าง พบว่า การที่คู่สมรสอยู่ไม่ติดบ้าน กลุ่มเคยเสนอขอหย่าคู่สมรสมีพฤติกรรมนี้บ่อยสูงถึงร้อยละ 27 ในขณะที่กลุ่มไม่เคยเสนอขอหย่า ประมาณร้อยละ 66 ไม่เคยมีข้อขัดแย้งเลย

5.3.14 ให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าคู่สมรส

จากงานวิจัยของสุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า สาเหตุที่เกิดจากการที่อดีตคู่สมรสให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าคู่สมรส โดยอดีตคู่สมรสจะมีพฤติกรรมที่เป็นคนเชื่อเพื่อนมากเกินไป คิดเป็นร้อยละ 2.15

บุญเสริม หุตะแพทย์ (2545 : 85) ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนฝูงและการสมาคม การดำเนินชีวิตของแต่ละคนในครอบครัวจำเป็นต้องมีเวลาให้สมาชิกในครอบครัวตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น สามีและภรรยาควรมีเวลาให้กันและกัน พ่อและแม่ต้องมีเวลาให้ลูกเหมาะสมกับความต้องการของลูก คนในครอบครัวต้องมีการปฏิสัมพันธ์กัน ดังนั้น การคบหาสมาคมกับเพื่อนฝูงและการใช้เวลากับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น สามีทุ่มเทให้กับการทำงานจนแทบไม่มีเวลาให้ครอบครัว กลับมาบ้านพร้อมกับความเครียดและเหนื่อยอ่อน ถ้าไม่แบ่งเวลาให้กับลูกและภรรยาบ้างอาจมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวได้

5.3.15 เข้ากับเพื่อนไม่ได้

สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (2518 :158–159) การปรับตัวในเรื่องเพื่อน ก่อนการแต่งงานชายหญิงส่วนใหญ่สนใจกันและกันเท่านั้น ไม่ใคร่คบเพื่อนใหม่ซึ่งทั้งสองพึงพอใจ เมื่อแต่งงานแล้วการคบเพื่อนกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้บรรยากาศในครอบครัวเครียดบ่อยครั้ง เพราะคู่สมรสยังคบแต่เพื่อนของตนเหมือนครั้งยังเป็นโสด ไม่ซ้าก็อาจจะพบว่าคู่สมรส ไม่สามารถ เข้ากับเพื่อนของตนได้ การที่ตีตนออกไปเที่ยวกับเพื่อนตามลำพังบ่อยครั้งนั้น อีกฝ่ายหนึ่งจะทนได้ หากหมกมุ่นอยู่กับงาน แต่ถ้าหากอีกฝ่ายหนึ่งต้องถูกปล่อยให้เหงาอยู่เดี๋ยวเดียว ก็จะกลายเป็น สาเหตุให้สามีภรรยาเกิดขัดแย้งกันได้

5.3.16 บ้านที่อยู่อาศัย

สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (2518 : 168 – 169) หลังการสมรสแล้ว ครอบครัวใหม่ควรพยายามแยกไปอยู่ต่างหาก ไม่ควรจะต้องอยู่กับครอบครัวเดิมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะการปรับตัวของสามีภรรยาในตอนแรกมีมากมายหลายเรื่องอยู่แล้ว

ข้อเสียของการอยู่กับครอบครัวเดิม

- ชีวิตสมรสในระยะแรก การปรับตัวระหว่างสามีภรรยาในหลาย ๆ เรื่องก็มากพอ อยู่แล้ว ถ้ามีปัญหาความสัมพันธ์กับครอบครัวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเข้ามาเพิ่ม ก็จะทำให้ยากยิ่งขึ้น
- ถึงแม้จะไม่มีปัญหาเขย – สะใภ้ แต่คู่สมรสใหม่ก็ขาดความเป็นสัดส่วนตามลำพัง เท่าที่ควรได้ ต้องระมัดระวังตัวมาก เพราะเป็นที่เพ่งเล็งอยู่แล้ว แม้ผู้มองจะไม่ได้มีเจตนาจับผิดอะไรก็ตาม
- กระบวนการดำเนินชีวิตของครอบครัว แทนที่จะเป็นไปตามที่ปรารถนาจะให้ เป็นก็จะต้องผ่อนตามครอบครัวเดิม
- เมื่อมีอะไรเกิดขึ้น แทนที่จะได้ปรึกษาหารือกันเอง มักจะไปหารือกับบุคคลที่ สามอาจทำให้เกิดเรื่องขึ้นมาได้
- ในกรณีที่สามีภรรยามีภูมิหลังต่างกัน ทางสัญชาติ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม หรืออย่างใดอย่างหนึ่งที่กล่าว ถ้าครอบครัวเดิมไม่พอใจอยู่แล้วยังยิ่งผิดใจกันมากขึ้น
- สามีภรรยาไม่อาจรับผิดชอบในการกระทำของตนได้เต็มที่ เรื่องที่ควรจะต้องตัดสินใจได้เองก็อาจตัดสินใจไม่ได้ เมื่อมีอะไรไม่ดีเกิดขึ้นก็อาจโทษผู้อื่นได้

ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า การมีบุคคลอื่น นอกจากคู่สมรสอาศัยอยู่ร่วมในครัวเรือน และหากบุคคลเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ ของคู่สมรส ย่อมส่งผลเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรส เลวิส และ สเปนเนียร์ (อรุณรุ่ง บุญรัตน์ตพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & Spanier. 1979 : 268 – 289) จากแนวคิดเชิง ทฤษฎีข้างต้นจะเห็นว่า การที่คู่สมรสอาศัยอยู่ในบ้านที่มีลักษณะแตกต่างกัน ย่อมส่งผลถึงคุณภาพ

ชีวิตสมรสของคู่สมรสด้วย กล่าวคือในกรณีที่คู่สมรสแยกตัวเองออกมาอยู่ตามลำพังเฉพาะกับคู่สมรสและบุตรเท่านั้น ในลักษณะของการเป็นครอบครัวเดี่ยวความอิสระในการตัดสินใจต่าง ๆ ย่อมมีมากกว่าผู้สมรสที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น หรือต้องอาศัยอยู่ร่วมกับญาติของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การขาดเสรีภาพในการตัดสินใจอันเนื่องมาจากการที่ผู้สมรสต้องอาศัยอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ มีปรากฏให้เห็นได้จากกรณีของความขัดแย้งระหว่างคู่สมรสกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว เช่น กรณีแม่ผัวลูกสะใภ้ ลูกเขยกับพ่อตา เหล่านี้เป็นต้น

5.3.17 คนรอบข้างยุให้เลิกกัน

กำแหง ธีรนาถ (2526 : 57) ตามหลักปรัชญาของการแต่งงานดูเหมือนว่าชีวิตการแต่งงานนั้น เป็นชีวิตโดดเดี่ยวอิสระของคู่สมรสต่างหาก แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงของสังคมที่เราอยู่โดยเฉพาะสังคมไทย ชีวิตสมรสของแต่ละคู่มีส่วนเกี่ยวข้องกับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงเป็นอันมาก ญาติสนิทบางคน เช่น พ่อแม่ของคู่สมรสบางฝ่ายมาทราบข้อมูลของผู้ที่เป็นชายหรือสะใภ้ภายหลังว่าผิดพลาดไปจากความคาดหมายครั้งแรก เช่น ไม่ร่ารวยจริงตามที่คาดหมาย หรือการประกอบอาชีพบางอย่างประสบความสำเร็จล้มเหลว หรือคู่สมรสแต่งงานกันโดยสถานการณ์บีบบังคับก็จะทำให้พ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ของคู่สมรสฝ่ายนั้น ยุแหย่ให้คู่สมรสแตกสามัคคีกันได้ง่าย สร้างสถานการณ์เพื่อให้เกิดการหย่าร้างขึ้นได้ ถ้าถึงพ่อแม่บางคนอ้างถึงพระคุณที่เลี้ยงดูมาแก่ลูกของตนเองแล้วก็จะทำให้ลูกหย่าร้างจากคู่สมรสของตัวเองได้เร็วขึ้น หากลูกคนนั้นเชื่อแต่เรื่องพระคุณโดยไม่ใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ

เพื่อนบางคนก็เป็นโรคริษยา เห็นคู่สมรสเขามีความสุขทนอยู่ไม่ได้ ก็พยายามปล่อยข่าวลือต่าง ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับข่าวลือที่ไม่ซื่อสัตย์เกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ เพื่อให้เกิดการแตกแยก

ชัยโรจน์ แสงอุดม (2526 : 93) การที่มีญาติผู้ใหญ่หรือเพื่อนฝูงเข้ามายุ่งเกี่ยวในชีวิตสมรสอยู่ไม่มาก ประมาณ 2 – 3 เปอร์เซ็นต์ คือในชีวิตสมรสของเขาไม่มีปัญหา เขาอยู่กันอย่างมีความสุขทีเดียว แต่ถ้าทางฝ่ายพ่อของฝ่ายหญิงหรือชายเกิดไม่ชอบลูกเขยลูกสะใภ้จะบังคับขู่เข็ญให้หย่ากันหรือบางที่ถูกเพื่อนฝูงยุแหย่มีประมาณ 1 – 2 เปอร์เซ็นต์

5.4 สาเหตุด้านสุขภาพอนามัย

5.4.1 การไม่มีบุตร

เป็นที่เชื่อกันว่า บุตรเป็นสายใยที่ยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา คู่สมรสที่จะอยู่กันยาวนานต้องมีบุตรร่วมกันไว้เป็นที่พึ่งแก่พ่อแม่ยามแก่เฒ่า คู่สมรสที่ปราศจากบุตรจึงเปรียบเหมือนไม่มีสายใยยึดชีวิตสมรส (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 16 ; อ้างอิงจาก สุพัตรา สุภาพ. 2529 : 59) จากสถิติขององค์การสหประชาชาติ ปี 2499 - 2500 แสดงอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างที่เกิดขึ้นพบว่า คู่สมรสที่ไม่มีบุตรมีอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างที่เกิดขึ้นพบว่า คู่สมรสที่ไม่มีบุตรมีอัตราส่วนร้อยละ

ของการหย่าร้างสูงสุด และยังมีบุตรมากขึ้นอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างก็ยิ่งลดลงตามลำดับ (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 16 ; อ้างอิงจาก อุทัย หิรัญโต. 2519 : 277)

ลักษณะของการมีอัตราส่วนร้อยละของการหย่าร้างสูงสุดในกลุ่มผู้ไม่มีบุตรนั้นอาจเกิดจากความต้องการของผู้สมรสเอง ทั้งนี้อาจเพื่อให้ตนเองมีเวลาเต็มที่ในช่วงระยะแรก ๆ ของการสมรส หรือเพื่อให้ชีวิตสมรสมั่นคงกว่านี้ หรืออาจมีปัญหาไม่มีผู้เลี้ยงดู นอกจากนี้อาจเป็นเพราะผู้สมรสเป็นหมันโดยธรรมชาติ

จากการศึกษาของ รัสเซลล์ (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 19 ; อ้างอิงจาก Russell. 1974) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการหย่าร้างพบว่า นอกจากปัจจัยที่คู่สมรสไม่รู้จักรันทึ่ก่อนการสมรสที่เป็นสาเหตุให้คู่สมรสหย่าร้างแล้ว ยังมีปัจจัยการไม่มีบุตรอีกด้วย โดยจากการศึกษาพบว่า การไม่มีบุตรอาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดการหย่าร้างได้ประการหนึ่ง เนื่องจากบุตรจะเป็นที่มาของความสมหวังหรือความพึงพอใจในชีวิตสมรส

จาคอบสัน (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 17 ; อ้างอิงจาก Jacobson. 1952) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการหย่าร้างพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการหย่าร้างขึ้นก็คือ การไม่มีบุตรไว้สืบตระกูล ซึ่งตรงกันข้ามกับคู่สมรสที่มีบุตร มักจะมีแนวโน้มของการหย่าร้างน้อย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การมีบุตรจะช่วยป้องกันการหย่าร้างได้ แต่เพราะบุตรเป็นตัวกลางของความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสนั่นเอง

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นจากการไม่มีบุตร คิดเป็นร้อยละ 27.41

5.4.2 บุตรและจำนวนบุตร

ทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่า จำนวนบุตรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรส ทฤษฎีการจำแนกแตกต่างระหว่างบทบาท กล่าวว่า การจำแนกแตกต่างระหว่างบทบาทของคู่สมรสโดยแบ่งบทบาทเป็น 2 บทบาท คือ บทบาทประเภทการแสดงออก เช่น การทำมาหากินการประกอบอาชีพเป็นบทบาทของเพศชาย บทบาทประเภทการแสดงออกด้านอารมณ์ เช่น การอบรมเลี้ยงดูบุตร การให้ความรักความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัวเป็นบทบาทของเพศหญิง

ในสังคมปัจจุบันความก้าวหน้าเรื่องการวางแผนครอบครัวทำให้คู่สมรสสามารถวางแผนชีวิตสมรสได้ว่าเขาควรมีบุตรเมื่อไร ตลอดจนจัดช่วงระยะเวลาของการมีบุตรแต่ละคนได้ ในกรณีที่บุตรเกิดจากความปรารถนาของพ่อแม่ บุตรน่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยยึดความสัมพันธ์ของคู่สมรสเข้าด้วยกัน แต่ปัจจุบันความคิดดังกล่าวเปลี่ยนไปจากประสบการณ์ในประเทศอิสราเอลและประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าบุตรกลายเป็นสิ่งขัดขวางต่อการหย่าร้างน้อยลงมากกว่าความเชื่อที่มีในสมัยก่อน คือจากข้อมูล ในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงปี ค.ศ. 1954 - 1967 พบว่าจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยของผู้ที่

ศาลตัดสิน ให้หย่าร้างโดยถูกต้องตามกฎหมายได้เพิ่มจาก 0.90 คน ในปี ค.ศ 1954 .เป็น 1.34 คน ในปี ค.ศ 1967 .ส่วนในประเทศอิสราเอลพบว่าในช่วงปี ค.ศ 1966 .การหย่าร้างที่เกิดขึ้นกับคู่สมรสที่มีบุตร 2 คนหรือมากกว่า 2 คน มีสัดส่วนสูงมากขึ้นกว่าในปี ค.ศ 1955. (วันทนา กลิ่นงาม. 2525 : 16 ; อ้างอิงจาก Shryock; & Siegel, 1971 : 569)

สุดสวาท ดิศโรจน์ และมาลินี วงษ์ลิทธิ (2531) กล่าวว่า การมีบุตรเป็นการเพิ่มภาระให้สามีภรรยา กล่าวคือภรรยาจะต้องทำหน้าที่ภายในครัวเรือน อันได้แก่ การทำงานบ้าน การจัดการอาหาร ตลอดจนการจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆเพิ่มขึ้น ในขณะที่สามีจะต้องทำหน้าที่ในการหารายได้มาสู่ครัวเรือนมากขึ้น อันเนื่องมาจากการมีสมาชิกในครัวเรือนมากขึ้น อันเนื่องมาจากการมีสมาชิกในครัวเรือนมากขึ้น จากทฤษฎีตัวแบบการเปลี่ยนแปลงตัวของชีวิตสมรสกล่าวว่าจำนวนบุตร เป็นปัจจัยหนึ่งที่คู่สมรสจะต้องนำมาร่วมพิจารณาในการประเมินทางเลือกระหว่างการคงอยู่ใน ชีวิต

วิลส์คอกซ์ (สมเกียรติ เบญจศาสตร์. 2541 : 90 ; อ้างอิงจาก Willcox. 1891 ; citing Thornton. 1977 : 531) ได้ทำการศึกษาอัตราการหย่าร้างจาก 4 รัฐ ในสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 พบว่า บุตรจะช่วยลดความเสี่ยงของการหย่าร้างในครอบครัว กล่าวคือ คู่สมรสที่ไม่มีบุตรมีอัตราการหย่าร้างสูงเป็น 3 – 4 เท่าของ คู่สมรสที่มีบุตร ในปี 1940 วิลส์คอกซ์ได้ศึกษาประเด็นดังกล่าวอีกและข้อค้นพบยังคงยืนยันคำตอบเดิม คือ คู่สมรสที่ไม่มีบุตรมีอัตราการหย่าร้างสูงกว่าคู่สมรสที่มีบุตร

สำหรับการศึกษาในประเทศไทย จากการศึกษาของจันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526) พบว่า จำนวนบุตร ความห่างของการมีบุตรมีผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนันท์ (2531) ที่พบว่าการมีบุตรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

5.4.3 การมีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านสุขภาพอนามัย ในเรื่องของ การมีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำนั้น โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 15.79%

5.4.4 ไม่สะอาด

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านสุขภาพอนามัย ในเรื่องของ การไม่รักษาความสะอาดของคู่สมรสอันเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 5.26%

5.4.5 การนำโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มาให้

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ

สตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านสุขภาพอนามัย ในเรื่องของการนำโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มาให้นั้น โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 2.63% ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วโรคที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่อดีตคู่สมรสนำมาให้จะเป็นโรคกามโรค

5.5 สาเหตุด้านอารมณ์และจิตใจ

5.5.1 เป็นคนเจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตนเอง

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นจากการที่อดีตคู่สมรสมีลักษณะนิสัยเจ้าอารมณ์และเอาแต่ใจตนเอง พบว่ามีจำนวนถึงร้อยละ 94.62 ซึ่งถือได้ว่าเป็นสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างมากที่สุด

5.5.2 มีนิสัยใจคอโหดร้ายทารุณ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นที่เกิดจากสาเหตุด้านความประพฤติ ในเรื่องของการที่อดีตคู่สมรสมีนิสัยใจคอโหดร้ายทารุณ พบว่า สาเหตุดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการหย่าร้างโดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 13.98%

5.5.3 ไม่อดทน

บัญญัติ สุขศรีงาม (2542) กล่าวว่า การหย่าร้างเป็นผลมาจากการที่สามีภรรยาขาดความอดทนซึ่งกันและกัน ไม่มีการเสียสละและไม่รู้จักการให้อภัยกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การที่มีคนมาอยู่ร่วมกันมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป ย่อมต้องมีเรื่องกระทบกระทั่งกันเกิดขึ้น ถ้าทั้งสองคนได้มีการใคร่ครวญถึงเหตุผลต่างๆ เป็นอย่างดีพร้อมช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น แต่ถ้าหากไม่อดทนการหย่าร้างย่อมเกิดขึ้นแน่นอน

5.6 สาเหตุด้านทัศนคติ

5.6.1 มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ

วิสส์ (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 19 ; อ้างอิงจาก Weiss. 1975) ศึกษาพบว่า ความขัดแย้งในชีวิตสมรสเกิดจากการที่มีการมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ของคู่สมรสที่มีความขัดแย้งกันในรูปแบบ และนำไปสู่การจบความสัมพันธ์กันหรือการหย่าร้าง ถ้าคู่สมรสไม่มีความเข้าใจกัน

จาคอบสัน (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 17 ; อ้างอิงจาก Jacobson. 1952) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการหย่าร้างพบว่าคู่สมรสที่หย่าร้างกันจะแสดงความไม่ลงรอยกันในเรื่องเจตคติที่มีต่อบทบาทของสามีและภรรยาในชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่ยังคงอยู่ด้วยกัน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ วันทนา กลิ่นงาม (2523) ที่ทำการศึกษาถึงสาเหตุของการหย่าร้างในกรุงเทพมหานคร พบว่าสาเหตุของการหย่าร้างมาจากความคิดหรือทัศนะ

ไม่ตรงกัน 27.4%

สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้น เกิดจากสาเหตุที่สามีและภรรยาที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 1.08% และเมื่อเปรียบเทียบกับสาเหตุที่ดีคู่สมรสเป็นคนที่เห็นได้ว่ามีจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่เท่ากัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นสาเหตุที่ไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อการหย่าร้าง

5.6.2 พยายามเปลี่ยนนิสัยของอีกฝ่าย

เมอร์ลิน (2544) กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้คู่สมรสบางรายต้องเลิกกันหรือไปกันไม่รอด ทั้ง ๆ ที่รักกัน คำตอบพื้นฐานที่สุด ก็คือ เพราะต่างฝ่ายต่างมีความแตกต่าง ซึ่งเจ้าความแตกต่างนี้แหละ ทำให้ท่านทั้งหลายพยายามเหลือเกินที่จะไปเปลี่ยนแปลงตัวตนของอีกฝ่าย โดยเฉพาะการพยายามเปลี่ยนให้เป็นอย่างใจที่เราต้องการ

5.6.3 ทศนคติไม่ตรงในการอบรมเลี้ยงดู

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544) กล่าวว่า ความขัดแย้งในการเลี้ยงลูก บ่อยครั้งที่สามีภรรยาที่มีความเห็นไม่ตรงกันในการเลี้ยงลูก เช่น สามีต้องการหัดให้ลูกช่วยเหลือตนเอง แต่ภรรยาคิดว่าลูกยังเล็กเกินไปจึงพยายามช่วยลูกทุกอย่าง ความขัดแย้งดังกล่าวมักทำให้เกิดความไม่พอใจกัน และมีผลต่อความสัมพันธ์ในชีวิตคู่ ความขัดแย้งจะมากขึ้นหากมีครอบครัวเดิมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ภรรยาสอนลูกอย่างหนึ่งแต่ย่ากลับสอนอีกอย่างหนึ่งเป็นต้น

5.6.4 ภรรยาต้องการมีความสามารถในการตัดเทียมสามี

ฮูเบอร์ และ สปริช (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 19 ; อ้างอิงจาก Huber & Spitze. 1980) ศึกษาพบว่า สตรีที่สมรสแล้วและออกไปทำงานนอกบ้านจะมีความพึงพอใจกับงานมากขึ้น และมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสน้อยลง เนื่องจากการมีช่องทางเพิ่มมากขึ้นและการมีโลกทัศน์กว้างขึ้น

5.7 สาเหตุด้านสัมพันธ์ในครอบครัว

5.7.1 การสื่อสาร

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544) การศึกษาในคู่สมรสที่มีการหย่าร้างพบว่า ตัวชี้ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ การสื่อสารและการแก้ไขความขัดแย้งอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

การสื่อสารเป็นทักษะที่สำคัญของชีวิตคู่ เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสเกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้ และปรับตัวกับความตึงเครียดในชีวิตคู่ได้ การสื่อสารที่ดีจะช่วยให้ชีวิตสมรสเป็นประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจและมีความสุข

การสื่อสารเป็นภารกิจพัฒนาการที่สำคัญยิ่งของคู่สมรส การสื่อสารที่ไม่ดีเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ของคู่สมรสไม่ดีและแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันไม่ได้ เมื่อแก้ไขความขัดแย้งไม่ได้ความสัมพันธ์ก็จะยิ่งมีปัญหามากขึ้นและนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด การวิจัยพบว่า

คุณภาพของการสื่อสารเป็นตัวชี้ถึงระดับความพอใจในชีวิตสมรส คู่สมรสที่มีการสื่อสารที่ดีจะมีความพึงพอใจชีวิตสมรสในระดับสูง

การไม่พูดคุยกัน หรือทั้งสองฝ่ายไม่ยอมสื่อสารกัน ลักษณะแบบนี้เกิดขึ้นเพราะทั้งสองฝ่ายมีความขัดแย้งกันมากจนพูดคุยกันไม่ได้ ต่างจะถอยหนีและแยกตัวห่างออกจากกัน บางครั้งมีการสื่อสารผ่านบุคคลที่สาม เช่น ภรรยาพูดผ่านลูกแทนที่จะพูดตรง ๆ กับสามี การพูดผ่านบุคคลที่สามนี้มักทำให้น้ำความบิดเบือนไปจากเดิมและอาจเกิดความเข้าใจผิดตามมา

การใช้วิธีสื่อสารในทางลบ ซึ่งการสื่อสารเชิงลบได้แก่ การใช้พูดเชิงลบ ส่องแง่สองแง่ มีเนื้อความขัดแย้งกันหรือมีการตำหนิพาดพิงวิจารณ์ พูดเชิงบังคับ ดุฎกดูหมิ่น ได้เถียงกันหรือการบ่นว่า การสื่อสารแบบนี้จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบ เช่นโกรธ เสียใจ สับสน ทั้งยังทำให้ความสัมพันธ์หนึ่งอันเดียวกันในชีวิตคู่ลดลง นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความตึงเครียดและอาจนำไปสู่การหย่าร้าง

นอกจากนั้นการสื่อสารแบบ demand / withdraw คือ การสื่อสารในลักษณะที่ฝ่ายหนึ่งจะพยายามเข้าหาเพื่อออกคำสั่ง บ่น ตำหนิติเตียน ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งพยายามหลีกเลี่ยง ปกป้องตนเองหรือเงียบเฉย ปฏิสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเป็นแบบภรรยาพยายามเรียกร้องหรือเข้าหา ส่วนสามีก็จะพยายามหลีกเลี่ยง การสื่อสารแบบนี้อาจมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างความใกล้ชิด-ความเหินห่าง และความเป็นตัวของตัวเอง ภรรยาต้องการความใกล้ชิดฉะนั้นเธอจะพยายามเข้าใกล้ บ่น หรือตำหนิติเตียนสามี ส่วนสามีจะพยายามถอยห่างโดยการหลีกเลี่ยง ปกป้องตนเอง ยอแพ้หรือโดยการอยู่เฉย ๆ ไม่พูดคุยด้วย การวิจัยพบว่า คู่สมรสที่มีปัญหามักจะหลบเลี่ยง ไม่ยอมพูดคุยกันถึงความขัดแย้งและมักมีการสื่อสารแบบ demand / withdraw มากกว่าคู่สมรสทั่วไป

การวิจัยพบว่า คู่สมรสที่หย่าร้างมักมีการสื่อสารแบบไม่สร้างสรรค์ การสื่อสารที่ไม่สร้างสรรค์ ได้แก่

- การพูดที่กำกวม เนื้อหาไม่ชัดเจน
- เมื่อไม่ต้องการสานต่อบทสนทนาจึงจะเปลี่ยนเรื่องพูดโดยไม่ตอบสนองอีกฝ่าย

หนึ่งอย่างเหมาะสม

- พูดแบบทนายใจ ยืนยันว่าตนรู้ว่าอีกฝ่ายหนึ่งคิดอะไร
- พูดแบบเยาะเย้ยหรือถากถาง
- พยายามทำให้คำพูดของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นเรื่องตลกหรือไร้สาระ
- พูดสวนกลับทำให้อีกฝ่ายรู้สึกถูกโจมตี
- แปลความหมายสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งพูดในเชิงลบ

5.7.2 ไม่มีความสุขในสัมพันธภาพทางเพศ

เบอร์รี่ (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 18 ; อ้างอิงจาก Burr. 1970) ศึกษาพบว่า

ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นเป้าหมายที่สำคัญในชีวิตสมรสเป็นระดับความปรารถนาของบุคคลที่ต้องการได้รับการตอบสนอง โดยอาจจะเป็นความพึงพอใจกับสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงลงไป เช่น ความพึงพอใจทางเพศ ความพึงพอใจในความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต เป็นต้น และถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนองก็อาจจะทำให้เกิดการหย่าร้างได้

จากการศึกษาของ อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์ (2535 : 65 - 66) ซึ่งทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่ต้องการหย่าร้าง พบว่า ในส่วนของความสัมพันธ์ทางเพศ ซึ่งพิจารณาจากความบ่อยในการมีเพศสัมพันธ์และความถี่ที่เป็นปกติในการมีเพศสัมพันธ์ ผลการศึกษา พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เคยเสนอขอหย่า และกลุ่มที่ไม่เคยเสนอขอหย่าไม่มีความแตกต่างกัน โดยทั้ง 2 กลุ่มมากกว่าร้อยละ 40 มีความบ่อยในการมีเพศสัมพันธ์จำนวน 4 ครั้งขึ้นไป และส่วนใหญ่รู้สึกว่าการมีเพศสัมพันธ์ตามจำนวนครั้งดังกล่าวเป็นปกติ

5.7.3 ความสัมพันธ์ทางเพศ

ทฤษฎีคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวว่าไว้ว่า ความพึงพอใจทางเพศ มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส อันส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส (อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & spanier, 1979 : 268 – 289) ความสัมพันธ์ทางเพศนับได้ว่าเป็นสิ่งที่คู่สมรสต้องเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นการที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดความรู้สึกไม่พอใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสื่อสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ หรือการตอบสนองทางเพศก็ตาม ล้วนมีผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส

เดวิส (สุดา ภิรมย์แก้ว, 2529 : 7 ; อ้างอิงจาก Davis. K. 1929 : 38) อธิบายว่า ในชีวิตแต่งงานนั้น ปัญหาเรื่องเพศมีบทบาทสำคัญในชีวิตของคู่สมรสทั้งทางด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งก็เป็นสาเหตุทำให้ชีวิตแต่งงานตึงเครียดและเกิดการหย่าร้างได้

จากเอกสารงานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ของคู่สมรสมีผลต่อการหย่าร้าง

5.7.4 ไม่รักไม่ผูกพันกันเหมือนเดิม

ภาระในการดูแลลูกทำให้คู่สมรสไม่มีเวลาให้กันเท่าที่ควร ส่งผลให้ความใกล้ชิดผูกพันในชีวิตคู่ลดลง แม้จะมีความใกล้ชิดผูกพันในชีวิตคู่ลดลง แม้จะมีความใกล้ชิดผูกพันแบบพ่อแม่ลูกก็ตาม แต่การใช้เวลาร่วมกันตามลำพังฉันสามีภรรยา ก็เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตคู่

จากการศึกษาของ อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์ (2535 : 65) ซึ่งทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่ต้องการหย่าร้าง พบว่า กลุ่มที่ไม่เคยขอเสนอขอหย่ามีการแสดงพฤติกรรมนี้บ่อยสูงกว่ากลุ่มเคยเสนอขอหย่า

5.7.5 การทะเลาะเบาะแว้ง

จากการศึกษาของ อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์ (2535 : 65) ซึ่งทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่ต้องการหย่าร้าง พบว่า ในเรื่องของการมีปากเสียงกับบุคคลในครอบครัว พบว่า กลุ่มเคยเสนอขอหย่า มีปากเสียงกับบุคคลในครอบครัวมากกว่ากลุ่มไม่เคยเสนอขอหย่า ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจว่า ในกลุ่มเคยเสนอขอหย่าเพศชายมีปากเสียงกับบุคคลในครอบครัวมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่กลุ่มไม่เคยเสนอขอหย่าเพศหญิงมีปากเสียงกับบุคคลในครอบครัวมากกว่าชาย

สุรพงศ์ อัมพันวงษ์ (2547) กล่าวว่า การใช้ความรุนแรงในครอบครัวอาจรุนแรงถึงขั้นทะเลาะเบาะแว้ง และถ้าทั้ง 2 ฝ่ายกำลังอยู่ในอารมณ์โกรธจัด และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวคำขู่ข่มขู่ จนอีกฝ่ายหนึ่งทนไม่ได้ เกิดการทำร้ายทุบตีกันขึ้น นำมาซึ่งปัญหาหย่าร้าง

5.7.6 ปัญหาครอบครัวญาติพี่น้องของสามีภรรยา

ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การติดต่อและมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว ญาติฝ่ายสามีหรือภรรยามีความสำคัญต่อความผาสุกของคู่สมรสมีไม่น้อย บางคู่แต่งงานกันแต่จำเป็นต้องอยู่ร่วมบ้านกับครอบครัวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือตลอดไป ถ้าอยู่กับครอบครัวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็เกิดความลำบากใจ

ถึงแม้คู่แต่งงานใหม่จะไม่ได้อยู่ร่วมบ้านกับครอบครัวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ตาม ก็มิได้หมายความว่าเขาจะขาดความสัมพันธ์จากครอบครัว ญาติพี่น้องเขาโดยเด็ดขาด การไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนอุปการะซึ่งกันและกัน ย่อมเป็นนิสัยพื้นฐานของคนไทยอยู่แล้ว ความสนิทสนมทางครอบครัวก็มีได้หมดไป ความเกียดองระหว่างญาติทั้งสองฝ่ายย่อมเป็นผลดี ถ้าคู่แต่งงานสามารถวางตัวและเข้าใจเจตนาที่ถูกต้อง จริงอยู่บางครั้งญาติฝ่ายสามีหรือภรรยา อาจไม่ได้ตั้งใจจะเข้ามายุ่งเกี่ยวในชีวิตครองเรือนของสามีภรรยา แต่ความหวังดีรักใคร่ ห่วงใยแบบไทย ๆ ของเราก็มักกลายเป็นความยุ่งยากใจของคู่แต่งงานได้ และก็มีมารายที่ญาติของแต่ละฝ่ายมีอิทธิพลช่วยให้การครองเรือนของคู่แต่งงานราบรื่นหรือแตกแยก

5.7.7 ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรส

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า สาเหตุของการหย่าร้างซึ่งเป็นผลมาจากการที่ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรสนั้นคิดเป็น 29.14% ของสตรีที่หย่าร้างจำนวน 145 คน

5.7.8 ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดาของคู่สมรส

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า สาเหตุของการหย่าร้างซึ่งเป็นผลมาจากการที่ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดา โดยแบ่งเป็นถูกดูต่ำจากบิดามารดาของคู่สมรสนั้นคิดเป็น 29.14% ของสตรีที่หย่าร้าง

จำนวน 145 คน และบิดามารดาของตนทำให้ผิติดกับอดีตคู่สมรส คิดเป็น 11.76%

5.7.9 มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเดียวกัน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า สาเหตุของการหย่าร้างซึ่งเป็นผลมาจากการที่อดีตคู่สมรสเป็นคู่กับผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยคิดเป็น 5.88% ของสตรีที่หย่าร้างจำนวน 145 คน

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการหย่าร้าง ทั้ง 3 ทฤษฎีดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าแต่ละทฤษฎีได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการหย่าร้างคล้ายคลึงกันเช่น ในเรื่องการศึกษา ทฤษฎีตัวแบบการเปลี่ยนแปลงตัวของชีวิตสมรสของ เอ็ดเวอร์ตสและซอนเดอร์ส กล่าวว่าการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่คู่สมรสนำมาพิจารณาในการประเมินทางเลือก คุณค่าของการประเมินมีผลต่อการตัดสินใจที่จะสิ้นสุดชีวิตสมรส ส่วนทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรสของเลวิสและสเปนเนียร์ กล่าวว่า คู่สมรสที่มีการศึกษาสูง คุณภาพชีวิตสมรสก็จะสูงตามไปด้วย และทฤษฎีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรสของแมคโดนัลด์ กล่าวว่าระดับการศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรความทันสมัยตัวแปรหนึ่งมีผลต่อการกระทำตามบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมทางสังคมอันจะนำไปสู่การตัดสินใจหย่าร้าง

ฉะนั้นจากการวิจัยครั้งนี้ จึงศึกษาสาเหตุของการหย่าร้างโดยใช้กรอบความคิดของทฤษฎีทั้ง 4 นี้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังนำผลการศึกษาวิจัยของนักวิจัยหลายท่านที่ปรากฏผลว่า การหย่าร้างเกิดจากปัจจัยรวมกันหลายปัจจัย จึงรวบรวมปัจจัยต่าง ๆ ไว้เป็นสาเหตุ 7 ประการดังกล่าวมาแล้ว มาศึกษาร่วมกับทฤษฎีอีกด้วย

จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาวิจัยการหย่าร้างของครอบครัวไทยครั้งนี้ ได้ศึกษาปัจจัยทางทฤษฎีและปัจจัยที่เกิดจากผลการวิจัยร่วมกัน กล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาเป็นการศึกษาสาเหตุการหย่าร้างของครอบครัวไทยที่สมบูรณ์และครอบคลุมตัวแปรต่าง ๆ มากที่สุด

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถิติที่ใช้ในงานวิจัย

6.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (จักรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2541 : 31) จะเป็นศูนย์รวมความหลากหลายของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อใช้ตรวจสอบ ความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่สังเกตหรือวัดได้

แดนเนียน (จักรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2541 : 31 ; อ้างอิงจาก Daniel. 1988) ได้พูดถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบไว้ว่า “การวิเคราะห์องค์ประกอบถูกออกแบบมาเพื่อใช้ตรวจสอบโครงสร้างของชุดตัวแปรและเพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปของจำนวนที่น้อยที่สุดของตัวแปรแฝงที่สังเกตไม่ได้ ซึ่งตัวแปรแฝงที่สังเกตไม่ได้เหล่านี้จะถูกเรียกว่าองค์ประกอบ”

โจเลสค็อก และ ซอร์บอม (จัตริศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2541 : 31 ; อ้างอิงจาก Joreskog; & Sorbom. 1989) ได้อธิบายว่า “แนวคิดที่สำคัญภายใต้รูปแบบของการวิเคราะห์องค์ประกอบคือ มีตัวแปรบางตัวที่ไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบ ตัวแปรที่ไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรงนั้นสามารถอ้างอิงได้ทางอ้อมจากข้อมูลของตัวแปรที่สังเกตได้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นกระบวนการทางสถิติสำหรับเปิดเผย (uncooering) ตัวแปรแฝงที่มีอยู่ โดยศึกษาผ่านความแปรปรวนระหว่างชุดของตัวแปรที่สังเกตได้”

กระบวนการวิเคราะห์องค์ประกอบถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดย สปีร์แมน (1904) แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบในสมัยนั้นยังเป็นวิธีที่ยุ่งยาก ซับซ้อนและเสียเวลามากในการวิเคราะห์ ดังนั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบจึงยังไม่มีเป็นที่แพร่หลายในหมู่นักวิจัยสมัยนั้น จนกระทั่งคอมพิวเตอร์ได้ถือกำเนิดขึ้นมา และตามมาด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่จะช่วยเหลือในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังนั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบจึงได้แพร่หลายออกไปในหมู่นักวิจัยอย่างกว้างขวาง

6.2 มโนทัศน์การวิเคราะห์องค์ประกอบ (วิรัช วรรณรัตน์. 2538 : 37)

การวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นวิธีการทางสถิติที่พยายามจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ให้อยู่กลุ่มเดียวกัน ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่มีภาพลักษณ์ที่เด่นชัด โดยลดจำนวนตัวแปรให้น้อยลง และทราบค่าน้ำหนักของตัวประกอบในตัวแปรแต่ละตัว ลักษณะเด่นของตัวแปรและการจัดกลุ่มตัวแปร ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปร ทำให้ทราบถึงโครงสร้างแบบแผนข้อมูลและปัจจัยร่วมของตัวแปร ตลอดจน ค่าน้ำหนักแต่ละตัวประกอบที่ได้จากค่าของตัวแปรด้วย

6.3 ชนิดและรูปแบบของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ลอง เจ สก็อต (วิรัช วรรณรัตน์. 2538 : 39 - 40 ; อ้างอิงจาก Long J.Scott. 1983 : 11) ได้จำแนกการวิเคราะห์องค์ประกอบไว้ 2 รูปแบบ คือ แบบสำรวจ (Exploratory factor analysis) กับแบบกำหนดยืนยัน (Confirmatory factor analysis)

6.3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบแบบสำรวจ (Exploratory factor analysis) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีความเชื่อว่า ตัวประกอบร่วม (Common factor) มีความสัมพันธ์กัน ตัวแปรที่สังเกตมาได้ (Observed variable) เป็นตัวประกอบร่วมของทุกตัวประกอบ และตัวประกอบที่สังเกตมาได้แต่ละตัวได้รับผลจากตัวประกอบเฉพาะ (Unique facto) ของแต่ละตัว โดยตัวประกอบเฉพาะไม่มีความสัมพันธ์กัน

6.3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบแบบกำหนดยืนยัน (Confirmatory factor analysis) เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ต้องการศึกษาว่า ตัวประกอบร่วมคู่ใดมีความสัมพันธ์กัน ตัวแปรที่สังเกตมาได้ตัวใดได้รับผลจากตัวประกอบเฉพาะตัวใด และตัวประกอบเฉพาะคู่ใดมี

ความสัมพันธ์กัน โดยวิธีการจะอาศัยการทดสอบทางสถิติที่มีข้อมูลช่วยยืนยัน

6.4 จุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (วิรัช วรรณรัตน์. 2538 : 41)

6.4.1 เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรที่มีลักษณะเหมือนกันเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นการลดจำนวนตัวแปร เพื่อประโยชน์ในการอธิบาย และสรุปยืนยันตามข้อมูล ที่สังเกตมา

6.4.2 เพื่อบอกจำนวนตัวแปรหรือตัวประกอบรวม โดยอาศัยค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของตัวแปร

6.4.3 เพื่อค้นหาตัวประกอบแฝง (Latent factor) และตัวประกอบเฉพาะ (Unique factor) ในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรกลุ่มนั้น

6.4.4 เพื่อหาน้ำหนัก (Factor Loading) ของตัวประกอบรวมแต่ละตัวว่ามีขนาดจำนวนมากน้อยเท่าไร ในการวัดกลุ่มตัวแปร

6.4.5 เพื่อหาโครงสร้างของตัวประกอบ (Structure factor) ในการอธิบายและกำหนดยืนยันถึงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) และการจัดกลุ่มประเภทบุคคล

6.5 ประโยชน์ของวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (อุทุมพร ทองอุไทย. 2523 : 18 – 19)

วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบให้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

6.5.1 ให้แบบแผนของความสัมพันธ์ วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบจะช่วยแยกข้อมูลที่รวบรวมได้ออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง

6.5.2 ช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ตัวอย่างเช่น ข้อมูลของตัวแปร 50 ตัว ของคน 300คน ซึ่งมากเกินไปที่จะบรรยายได้ แต่ถ้าใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบจะได้ มิติเพียง 3 – 3 มิติ ซึ่งใช้อธิบายข้อมูลเหล่านี้ได้

6.5.3 โครงสร้าง ได้แก่โครงสร้างพื้นฐานของปริเขต หรือ มิติที่เป็นอิสระต่อกัน

6.5.4 อธิบายหรือจัดจำพวก การวิเคราะห์องค์ประกอบช่วยบรรยายกลุ่มหรือชั้นของข้อมูลที่มีลักษณะร่วมกัน

6.5.5 การวัด ได้แก่มาตราที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อวัดคุณลักษณะของบุคคล หรือของปรากฏการณ์ มาตราต่าง ๆ มีปัญหาตั้งแต่การให้น้ำหนักตามลักษณะที่แตกต่างกัน การวิเคราะห์องค์ประกอบช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ โดยการแบ่งลักษณะออกเป็นกลุ่ม ๆ แยกออกจากกันตัวประกอบแต่ละตัวคือ กลุ่มของลักษณะแต่ละกลุ่ม เมื่อได้ตัวประกอบแล้ว ก็ให้น้ำหนักในแต่ละลักษณะเพื่อนำมารวมกันภายในตัวประกอบแต่ละตัว หรือแต่ละมาตราน้ำหนักเหล่านี้ได้มาจากความแปรเปลี่ยนตามลักษณะของแต่ละตัวประกอบ เมื่อนำลักษณะมารวมกันตามน้ำหนักที่ให้กับจะได้สเกลหรือมาตราที่ต้องการ

6.5.6 การตรวจสอบสมมุติฐาน สมมุติฐานที่เกี่ยวข้องกับมิติของทัศนคติบุคลิกภาพ พฤติกรรมของกลุ่มในสังคม เมื่อลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “มิติ” การวิเคราะห์องค์ประกอบ จึงช่วย การตรวจสอบคำถามที่ว่ามิติเหล่านี้มีจริงหรือไม่ และสัมพันธ์กันอย่างไร และการวิเคราะห์ องค์ประกอบยังเปิดช่องว่างให้ตรวจสอบความมีนัยสำคัญได้ด้วย

6.5.7 การเปลี่ยนแปลงข้อมูล การวิเคราะห์องค์ประกอบช่วยเปลี่ยนข้อมูลให้อยู่ในรูป ที่ต้องการตามข้อตกลงของเทคนิคแต่ละอย่าง

6.5.8 ใช้ประโยชน์ในการสำรวจตรวจค้น การวิเคราะห์องค์ประกอบจะช่วยสำรวจสิ่งที่ ยังไม่เคยทราบมาก่อน สามารถลดความซับซ้อนให้เหลือในรูปเชิงเส้นตรงที่ง่ายขึ้น

6.5.9 เป็นแผนที่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเสมือนแผนที่ให้มองภาพ ปรากฏการณ์ ในลักษณะที่ช่วยจัดระบบมโนทัศน์ และแหล่งความแปรปรวนให้เป็นระบบมากขึ้น

6.5.10 ทฤษฎี ได้แก่ โมเดลของการวิเคราะห์องค์ประกอบในสาขาพีชคณิตเชิงเส้นตรง โครงสร้างทางคณิตศาสตร์สามารถนำมาใช้ในการสร้างทฤษฎีได้ และพีชคณิตเชิงเส้นตรงสามารถช่วย การลดเรื่องต่าง ๆ ลงได้ การวิเคราะห์องค์ประกอบสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ของทฤษฎี หรือ ทดสอบการทำนายที่อนุมาณมาได้ด้วย

6.6 ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบ (ดูชัย โยเหลา .มปป : 41 – 43)

6.6.1 คำนวณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัว ในขั้นนี้ควรมีผลแสดงให้เห็นว่าตัว แปรมีความสัมพันธ์กันเองค่อนข้างสูง $r > 0.80$ ในขั้นตอนนี้เราอาจใช้สถิติในการตรวจสอบข้อมูลว่า เหมาะสมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือไม่ โดยใช้ 1) Bartlett's test of sphericity เพื่อตรวจสอบ ที่เมทริกความสัมพันธ์ว่าเป็น identity matrix (I) หรือไม่ และ 2) ใช้ดัชนี Kaiser – Meyer – Olkin เพื่อตรวจสอบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สูงหรือต่ำ ถ้าค่า KMO มีค่าใกล้เคียง แสดงว่าข้อมูล ของเราเหมาะสมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ถ้าค่า KMO ต่ำกว่า .50 ผู้วิจัยไม่ควรใช้วิธีวิเคราะห์ องค์ประกอบกับข้อมูลชุดนั้น

6.6.2 การสกัดองค์ประกอบ (factor extraction) ขั้นนี้เป็นการกำหนด หรือ หาว่าควร มีองค์ประกอบกี่องค์ประกอบที่สำคัญ วิธีการที่ใช้ในการสกัดองค์ประกอบ เช่น วิธี Principal components analysis, Unweighted least squares, Maximum likelihood หรือวิธี Alpha โดยทั่วไป เราอาจเลือกใช้วิธี PCA ซึ่งหาองค์ประกอบหลัก (PC) จากการสร้างสมการเชิงเส้นของตัวแปรเดิมที่ สังเกตได้ โดย PC แรกจะต้องอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้สูงที่สุด จากนั้นก็จะสกัด PC ที่ 2 ...3 ซึ่งไม่สัมพันธ์กับ PC ที่สกัดไปแล้ว และอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้น้อยลงตามลำดับ โดยทั่วไปเราจะสกัดจำนวน PC ได้เท่ากับจำนวนของตัวแปร อย่างไรก็ตามเราจะเลือก PC ที่สามารถ อธิบายความแปรปรวนของข้อมูลทั้งหมดได้สูง ๆ เพื่อเป็นองค์ประกอบหลักของข้อมูลนั้น การเลือก

จำนวนองค์ประกอบหลักอาจใช้ scree plot โดยดูที่จุดเปลี่ยนของ slope เราอาจทดสอบโดยลากเส้นตรงผ่านจุดที่มีค่า eigen value สูงสุดมายังจุดที่มีค่าต่ำลงมาจุดที่เส้นตรงเปลี่ยนค่า slope ไม่นับเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์นั้น หรือในกรณีที่สกัดองค์ประกอบแบบ ML หรือ ULS เราอาจทำการตรวจสอบโดยใช้ goodness – of – fit test โดยดูว่าจำนวนองค์ประกอบที่ทำให้ค่า chi – square เปลี่ยนจากมีนัยสำคัญเป็นไม่มีนัยสำคัญเป็นเท่าไร ค่าตัวเลขที่ได้ก็คือจำนวนองค์ประกอบที่พอเพียงจะอธิบายข้อมูลที่กำลังวิเคราะห์

ในการสกัดองค์ประกอบ เราจะได้ค่าสถิติที่เรียกว่า factor loading ซึ่งเป็นค่าที่บอกว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบเท่าใด ซึ่งในทางสถิติค่า factor loading ก็คือค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน จากสมการที่มีตัวแปรเดิมเป็นตัวแปรตาม และองค์ประกอบเป็นตัวแปรอิสระนั่นเอง ค่าสัมประสิทธิ์ factor loading ตัวแปรหนึ่ง ๆ เมื่อนำมายกกำลังสองแล้วบวกกันจะได้ค่าที่เรียกว่า communality ของตัวแปร ซึ่งแสดงถึงความแปรปรวนของตัวแปรที่อธิบายได้ด้วย common factor เราจะตีความ factor loading โดยอาจใช้เกณฑ์ว่า ค่าที่สูงกว่า .71 แสดงว่าดีเยี่ยม ค่า .63 แสดงว่าดีมาก ค่า .55 ดี .45 แปลว่าพอใช้ และ .32 แสดงว่าไม่ดี (ดุษฎี โยเหลา .มปป : 42; อ้างอิงจาก Tabachnick. 1996 : 667)

6.6.3 ขั้นหมุนแกน (rotation phase) จากการวิเคราะห์ในขั้นสกัดองค์ประกอบ เราอาจได้ค่าสถิติ factor loading ของตัวแปรที่ยากในการตีความ เช่น factor loading ของตัวแปรทุกตัวมีค่าใกล้เคียงกัน เราไม่อาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบที่ 1 หรือองค์ประกอบที่ 2 อธิบายตัวแปรตัวไหนได้บ้างอย่างชัดเจน

การหมุนแกนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์ประกอบแต่ละตัวมีความชัดเจนและแตกต่างกันอย่างชัดเจนในการอธิบายตัวแปรเดิม กล่าวคือ พยายามทำให้ loadings ขององค์ประกอบหนึ่ง มีค่าไม่เป็นศูนย์ที่ตัวแปรบางตัวเท่านั้น และขณะเดียวกันก็ให้ตัวแปรตัวหนึ่งมี loadings ไม่เป็นศูนย์ที่องค์ประกอบเพียงตัวเดียวเท่านั้น การหมุนแกนจะไม่ส่งผลต่อ communality ของตัวแปร แต่ค่า eigen value ขององค์ประกอบอาจเปลี่ยนแปลงได้

การหมุนแกนมี 2 วิธี คือ แบบที่ต้องการให้องค์ประกอบไม่มีความสัมพันธ์กัน และแบบที่องค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน

6.6.3.1 แบบที่ต้องการให้องค์ประกอบไม่มีความสัมพันธ์กัน เรียกว่า orthogonal rotation แบ่งเป็น 3 แบบคือ

6.6.3.1.1 varimax คือการหมุนแกนที่พยายามให้จำนวนตัวแปรน้อยที่สุดที่จะมี loading สูงกับองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง

6.6.3.1.2 quartimax คือ การหมุนแกนที่เน้นให้มีองค์ประกอบน้อยที่สุดใน การอธิบายตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง วิธีนี้นั้นอาจทำให้เกิด loading ที่มีค่าปานกลางถึงสูง บนองค์ประกอบ ตัวเดียว

6.6.3.1.3 equamax เป็นวิธีผสมระหว่างวิธีที่หนึ่ง และวิธีที่สอง

การหมุนแกนที่ดีผลลัพธ์ที่ได้ควรพบว่าตัวแปรส่วนใหญ่ตกอยู่ที่ปลายของแกน หมุน หรืออยู่ที่จุดตัดกันของแกน เพราะการตีความจะมีความชัดเจน กล่าวคือตัวแปรที่อยู่ปลายแกน จะมี loading สูงอยู่บนองค์ประกอบเดียว ส่วนตัวแปรที่อยู่ใกล้จุดตัดของแกนจะมี loading เล็กบน องค์ประกอบทั้ง 2 องค์ประกอบ

6.6.3.2 การหมุนแกนแบบที่สอง เป็นแบบที่ยอมให้องค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน เรียกว่า oblique rotation การหมุนแกนแบบนี้มีความเหมาะสมในหลายกรณี และเป็นที่ยอมรับ เพราะว่า ปรัชญาการค้นทางสังคม และพฤติกรรมศาสตร์ เรามักพบว่าองค์ประกอบมักมีความสัมพันธ์กัน ภายหลังการหมุนแกนแบบนี้ เราจะได้ Pattern matrix (PM) และ Structure matrix (SM) การตีความ ค่าที่อยู่ใน PM จะหมายถึง ค่าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบเมื่อควบคุม องค์ประกอบอื่น ๆ ให้คงที่ ส่วนค่าที่อยู่ใน SM จะหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเดิมกับ องค์ประกอบที่อาจมีค่าสูงกว่าที่ควรเป็นเนื่องจากองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน

6.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ชูตินันท์ จันทรเสนานนท์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการตัดสินใจ ด้านการ ปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปราจีนบุรีโดยวิธีวิเคราะห์ องค์ประกอบ โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบจำแนกตามผู้บริหาร และครูผู้สอน ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS FOR WINDOWS สกัดองค์ประกอบแบบวิเคราะห์องค์ประกอบ หลัก และหมุนแกนแบบอโรโกนอนอลด้วยวิธีแวกซ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการตัดสินใจด้านการ ปฏิบัติงานของข้าราชการครู และผู้บริหารสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการตัดสินใจโดยใช้เหตุผล และ รูปแบบการตัดสินใจโดยหลักเล็งการตัดสินใจ

ประภัสสร ฉันทศรัทธาการ; และ ยุพิน อังสุโรจน์ (2546 : 55) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ตัว ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลศูนย์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการ วิเคราะห์ตัวประกอบ สกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบหลัก หมุนแกนตัวประกอบแบบอโรโกนอนอล ด้วยวิธีแวกซ์ ผลการวิจัยพบว่าตัวประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลศูนย์มีทั้งหมด 7 ตัวประกอบ เรียงลำดับตามอัตราร้อยละของความแปรปรวนได้ดังนี้ 1) คุณลักษณะของงานพยาบาล 2) ความก้าวหน้าและการพัฒนา 3) สัมพันธภาพระหว่างบุคคล 4) ความมีอิสระในการทำงาน 5) สิ่งแวดล้อมในสถานที่ทำงาน 6) เวลาทำงานที่เหมาะสม และ 7) สิ่งตอบ

แทนที่เหมาะสม

บุญศรี พรหมมาพันธุ์; และคนอื่น ๆ (2547 : 15) ได้ศึกษาการพัฒนาเครื่องชี้วัดสำหรับการประเมินผลการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบ ปัจจัยและตัวชี้วัดเพื่อการประเมินผลการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พบว่าการประเมินผลการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น มีจำนวน 4 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดหาทรัพยากรมนุษย์ 2) การให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) การดำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชายหรือหญิงที่หย่าร้างซึ่งมีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่, ภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา, ภาคตะวันออก คือ จังหวัดจันทบุรี และภาคกลาง คือ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่อยู่ในสถานภาพหย่าร้างในปัจจุบันทั้งสามีและภรรยา จำนวน 300 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 62 คู่ (124 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามี 88 คน และเฉพาะผู้ที่เป็นภรรยา 88 คน (176 คน) โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ภาคเหนือสุ่มเจาะจงจังหวัดเชียงใหม่ ภาคใต้สุ่มเจาะจงจังหวัดสงขลา ภาคตะวันออกสุ่มเจาะจงจังหวัดจันทบุรี และ ภาคกลางสุ่มเจาะจงกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 2 สุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จังหวัดละ 74 คน ได้กลุ่มที่เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 15 คู่ (30 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามีหรือภรรยา จำนวน 44 คน สำหรับกรุงเทพมหานคร สุ่มแบบตามสะดวกจำนวน 78 คน เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 17 คู่ (34 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามีหรือภรรยา จำนวน 44 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างของครอบครัวไทย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว เป็นลักษณะให้เลือกตอบเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นต้น แบบสอบถามส่วนนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและความประพฤติ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านทัศนคติ และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็น ประโยคข้อความประกอบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จากจริงมากที่สุด ถึงจริงมาก จริง ค่อนข้างจริง และไม่จริง ตามลำดับ จำนวน 126 ข้อ โดยแบ่งออกเป็นปัจจัยแต่ละด้าน ดังนี้ ปัจจัยชีวิตสังคม ตั้งแต่ข้อ 1 – 47 ปัจจัยเศรษฐกิจ ตั้งแต่ข้อ 48 – 59 ปัจจัยด้านสังคมและความประพฤติ ตั้งแต่ข้อ 60 – 91 ปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย ตั้งแต่ข้อ 92 – 99 ปัจจัยด้านอารมณ์และจิตใจ ตั้งแต่ข้อ 100 – 104 ปัจจัยด้านทัศนคติ ตั้งแต่ข้อ 105 – 113 และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ตั้งแต่ข้อ 114 – 126 และกำหนดน้ำหนักของคะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

ถ้าเลือกตอบ	จริงมากที่สุด	มีค่าคะแนน	5 คะแนน
	จริงมาก	มีค่าคะแนน	4 คะแนน
	จริง	มีค่าคะแนน	3 คะแนน
	ค่อนข้างจริง	มีค่าคะแนน	2 คะแนน
	ไม่จริง	มีค่าคะแนน	1 คะแนน

ตัวอย่าง แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง

คำชี้แจง ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าการหย่าร้างจากคู่สมรสของท่าน เกิดจากสาเหตุแต่ละข้อในระดับใด ขอให้ท่านตอบโดยเขียนเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่แสดงระดับที่ตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึก หรือความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
0 แต่งงานตั้งแต่อายุน้อย					
00 อายุของคู่สมรสที่แตกต่างกัน					
000 ระดับการศึกษาแตกต่างกัน					

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการหย่าร้าง

เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตและเป็นข้อมูลพื้นฐานของเนื้อหาในแบบสอบถาม

2. พัฒนาข้อคำถามในแบบสอบถามและปรับปรุงให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ และความมุ่งหมายของการวิจัย

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อ รศ.ดร.นวลละออ สุภาพล เพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องในด้านความครอบคลุมและความถูกต้องของเนื้อหา

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในด้านความครอบคลุมและความถูกต้องของเนื้อหา เสนอให้ รศ.ดร.นวลละออ สุภาพล พิจารณาอีกครั้งเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อ รศ.ดร.นวลละออ สุภาพล เห็นชอบแล้ว จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา คือ รศ.ดร.นวลละออ สุภาพล ตรวจสอบปัจจัยในแต่ละด้านว่าสามารถวัดได้ตรงตามคุณลักษณะต่าง ๆ ตามคำนิยามที่ตั้งไว้หรือไม่ แล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามที่ได้มาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่น เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ทำการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งมีจำนวน 126 ข้อ ด้วยวิธีหาค่า Item Total Correlation จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 300 คน แล้วเลือกรายข้อที่มีค่า Corrected Item Total Correlation ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งปรากฏว่ามีจำนวน 77 ข้อ ผู้วิจัยจึงนำรายข้อทั้ง 77 มาหาค่าความเชื่อมั่นต่อไป ส่วนรายข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อต่ำกว่า 0.5 ได้ตัดออกไป

การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ทำการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ด้วยวิธีหาค่า Reliability Analysis ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98 จึงถือว่าแบบสอบถามที่ใช้ใน การเก็บข้อมูลครั้งนี้ มีประสิทธิภาพเชื่อถือได้ การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แบบแอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ร่วมวิจัยอีก 2 คน โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนได้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลแต่ละจังหวัด โดยในระยะแรกได้สืบหาข้อมูลจากบุคคลที่คุ้นเคยกับผู้วิจัยหรือผู้ร่วมวิจัย โดยให้บอกรายชื่อ และสถานที่ทำงานหรือบ้านพัก ของผู้ที่หย่าร้าง จากนั้นผู้วิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลกับบุคคลนั้นด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด แล้วคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ มาประมวลผลตามระเบียบวิธีทางสถิติ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบทดสอบ แล้วทำการลงรหัสข้อมูลและป้อนข้อมูลลงบนเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการประมวลผลหาค่าสถิติที่ต้องการ

2. ข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 2 ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 ขั้นตอนการคำนวณหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยนำตัวแปรที่มีสหสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เกินร้อยละ 80 ไปสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis)

2.2 ขั้นตอนการหมุนแกนองค์ประกอบ (Rotation) หมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์โธกอนอล (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (VARIMAX) โดยการลดจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อช่วยให้สามารถกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ร่วมกันเป็นองค์ประกอบหนึ่งได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขั้นนี้จะพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จะให้ความสำคัญกับค่าน้ำหนักตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พิจารณาตัดตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) สูงไม่ถึง 0.50 บนองค์ประกอบใดเลยออก และแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีตัวแปรมากกว่า 2 ตัวขึ้นไป

3. การวิเคราะห์ระดับของสาเหตุการหย่าร้าง ภายหลังการวิเคราะห์องค์ประกอบ และได้แยกแต่ละองค์ประกอบแล้ว ได้มีการหาระดับสาเหตุของการหย่าร้างแต่ละข้อ ในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อตรวจสอบว่าแต่ละข้อเป็นสาเหตุของการหย่าร้างในระดับใด โดยเทียบค่าเฉลี่ย กับ คะแนนเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เพิ่มเติมจากสมมติฐาน ในการแปลผลคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยแต่ละช่วงตามแบบของ จอห์น ดับบลิว เบสท์ (John W. Best) มีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนของสาเหตุการหย่าร้างมีดังนี้

คะแนนเกณฑ์	ระดับของสาเหตุ
4.50 – 5.00	จริงมากที่สุด
3.50 – 4.49	จริงมาก
2.50 – 3.49	จริง
1.50 – 2.49	ค่อนข้างจริง

1.00 – 1.49

ไม่จริง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.1 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้ Item Total Correlation

1.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2.1 สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยวิธีเน้นองค์ประกอบหลัก (Principal Component Method)

2.2 การหมุนแกนองค์ประกอบแบบ Orthogonal Rotation หลักด้วยวิธี Varimax Orthogonal Rotation

2.3 แปลผลเมตริกซ์ตัวประกอบที่หมุนแกนแล้ว

3. การวิเคราะห์ระดับของสาเหตุการหย่าร้าง ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

ในการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย” มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างของคู่สมรสที่หย่าร้าง โดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบหาค่าเฉลี่ย และความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

เพื่อความเข้าใจในการแปลความหมาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

SE แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง

ตอนที่ 1 องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบ โดยเลือกใช้การสกัดองค์ประกอบด้วย วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Components Extraction) ร่วมกับการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax rotation) เพื่อให้ได้ องค์ประกอบที่เป็นอิสระต่อกัน โดยตั้งเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบไว้ 3 ข้อดังนี้ คือ องค์ประกอบนั้นต้องมีค่าไอเกน (Eigen value) ตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป ตัวแปรแต่ละตัวในองค์ประกอบนั้นๆ ต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) คิดตามค่าสัมบูรณ์ (Absolute value) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และต้องมีตัวแปรทั้งหมดตั้งแต่ 2 ตัวแปร

ตาราง 1 ค่า Eigenvalue ค่าเปอร์เซ็นต์ความแปรปรวน และค่าเปอร์เซ็นต์ความแปรปรวนสะสม

Component	Eigenvalues	% of Variance	Cumulative %
1	31.692	10.084	10.084
2	4.238	8.159	18.243
3	2.983	7.881	26.123
4	2.580	7.699	33.822
5	2.130	6.572	40.395
6	1.870	5.349	45.744
7	1.582	5.195	50.938
8	1.425	3.968	54.907
9	1.395	3.934	58.841
10	1.347	3.885	62.725
11	1.284	3.500	66.226
12	1.096	2.947	69.173
13	1.005	1.772	70.945

จากตาราง 1 พบว่า ค่า Eigenvalue ในองค์ประกอบที่ 1 ถึง 13 มีค่ามากกว่า 1 นั่นคือมีค่าเท่ากับ 31.692 4.238 2.983 2.580 2.130 1.870 1.582 1.425 1.395 1.347 1.284 1.096 และ 1.005 ตามลำดับ ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่แท้จริงได้ ค่าเปอร์เซ็นต์ความแปรปรวนเท่ากับ 10.084 8.159 7.881 7.699 6.572 5.349 3.968 3.934 3.885 3.500 2.947 และ 1.772 ตามลำดับ โดยมีค่าเปอร์เซ็นต์ความแปรปรวนทั้งหมดร้อยละ 70.945

เมื่อต้องการทราบว่า องค์ประกอบทั้ง 13 องค์ประกอบที่ได้มานั้นแต่ละองค์ประกอบจะประกอบไปด้วยสาเหตุด้านใดบ้าง ผู้วิจัยจึงทำการหมุนแกนองค์ประกอบแบบตั้งฉาก Orthogonal Rotation ด้วยวิธี Varimax ผลปรากฏดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 คำนำน้หนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย (ที่มีการหมุนแกนปัจจัยและที่มีการจัดอันดับตามน้ำหนักปัจจัย)

	Component												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร	.713	.278	.119	.193	.073	.100	.104	.043	-.054	.073	.208	.083	-.099
การทอดทิ้งคู่สมรส	.700	.293	.211	.288	.021	.087	.113	.020	.041	-.016	.200	.027	-.030
พูดจาดูหมิ่นเหยียดหยาม	.691	.134	.153	.178	.250	.154	.096	.187	.138	.193	.035	.186	.125
ชอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส	.600	.054	.260	.493	.101	.129	.173	-.022	.245	.083	.000	.044	.028
พูดก้าวร้าวผู้ใหญ่มากคู่สมรส	.593	.109	.138	.166	.353	.136	.108	.194	.201	.113	.034	.083	.196
ก้าวร้าวหยาบคาย	.578	.186	.176	.376	.233	.145	.012	.101	.088	.184	.096	.174	.080
ไม่ซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส (นอกใจ)	.578	.249	.194	.371	-.014	.080	.093	.074	.187	.144	.063	.069	-.194
หลงตัวเอง	.570	.057	.265	.135	.224	.218	.065	.378	.031	.193	.135	.135	.191
ชอบวางอำนาจกับคู่สมรส	.567	.228	.190	.130	-.017	.065	.046	.165	.084	.368	.147	.156	.094
ไม่ให้เกียรติคู่สมรส	.531	.435	.135	.209	.100	.114	.104	.016	.208	.358	.058	.026	-.060
ไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส	.508	.432	.168	.119	.206	.083	.037	.049	.107	.259	.144	.199	-.003
ขัดแย้งการทำพิธีกรรมทางศาสนา	.470	-.009	.245	.164	.199	.158	.224	-.011	.148	.023	.153	-.244	.227
นำของไปจำหน่าย	.429	.028	.235	.373	.088	-.067	.207	.117	.379	.043	.220	.335	-.033
ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้	.094	.737	.159	.121	.192	.205	.027	.031	.041	.041	.115	.068	.132
สื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง	.113	.676	.188	.027	.207	.200	.151	.102	.064	.124	.036	.122	.144
ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ	.196	.663	.116	.082	.120	.051	.189	.186	.119	.092	-.010	.091	.036
ไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม	.230	.653	.092	.098	.145	.079	.218	.133	-.089	.158	.115	.086	-.077

(ต่อ)

ตาราง 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย (ที่มีการหมุนแกนปัจจัยและที่มีการจัดอันดับตามน้ำหนักปัจจัย)

	Component												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
เกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน	.165	.633	.162	.099	.166	.061	.084	.299	.252	.000	-.028	-.018	.015
มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ	.114	.599	.170	.098	.260	-.014	.020	.358	.165	.149	.055	.028	.186
ต่างคนต่างไม่พูดเมื่อมีปัญหา	.220	.518	.127	.254	.252	.136	.291	-.031	.051	.172	.076	.112	-.113
ไม่สนใจในคู่สมรส	.322	.508	.175	.180	.137	.178	.469	.077	-.008	.018	.103	.009	-.077
สมรสเพื่อหนีจากครอบครัวเดิม	.161	.041	.733	.172	.247	.097	.128	.009	.065	.073	.045	.072	-.035
สมรสเพื่อสนองความต้องการจำเป็นทางเพศ	.056	.166	.715	.025	.136	.209	.149	.178	.145	.132	.059	.127	-.172
สมรสเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม	.211	.330	.682	.021	.055	.177	.119	.018	.123	.050	.120	-.011	.046
สมรสเพราะความเหงา	.250	.081	.674	.068	.288	.141	.189	.041	.138	.147	.041	.152	-.063
สมรสเพื่อหวังผลทางนิติกรรม	.206	.119	.668	.245	.122	.076	.165	.020	.118	.058	.116	.020	.135
เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจเป็นหลัก	.185	.237	.609	.177	-.019	.132	.029	.031	.098	.116	.125	.092	.442
เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางสังคมเป็นหลัก หรือต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น	.199	.256	.566	.185	.008	.084	.149	.021	.108	.130	.117	.053	.417
เลือกคู่โดยหน้าตา	.333	.255	.476	.091	-.064	.128	.220	.075	.095	.028	.140	.162	.082
หลีกเลี่ยงหนี้	.393	-.047	.407	.287	.197	.077	.191	.159	.373	.008	.282	.165	.000
ติดสิ่งเสพติด	.233	.086	.107	.789	.114	.119	.226	.071	.216	.151	.075	-.012	.053

(ต่อ)

ตาราง 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย (ที่มีการหมุนแกนปัจจัยและที่มีการจัดอันดับตามน้ำหนักปัจจัย)

	Component												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ติดสุรา หรือ สิ่งมีเงินมา	.203	.153	.076	.754	.216	.068	-.041	.226	.049	.072	.109	.166	-.043
เล่นการพนัน	.297	.067	.134	.750	.158	.130	.135	.131	.167	.086	.009	.093	.030
ชอบเที่ยวกลางคืน	.143	.196	.090	.646	.103	.038	.068	.287	-.098	.233	.227	.159	.082
มีความเบี่ยงทางเพศ เช่นมีเพศสัมพันธ์กับ เพศเดียวกัน	.447	.134	.287	.553	.088	.056	.188	-.144	.211	.046	.077	.029	.169
มีนิสัยใจคอโหดร้าย	.340	.141	.160	.530	.253	.296	.235	.226	.167	.088	.046	.078	.039
มีความสัมพันธ์ทางเพศกับคนในบ้านเดียวกัน	.347	.162	.144	.425	.124	.181	.383	-.138	.311	.000	.054	.183	.141
ปรับตัวเข้ากับญาติของคู่สมรสไม่ได้	.098	.261	.032	.092	.789	.242	.043	.113	.002	.090	.045	.050	-.049
ปรับตัวเข้ากับบิดามารดาของคู่สมรสไม่ได้	.163	.276	.032	.199	.758	.177	.064	.042	.063	.085	.012	.019	.017
ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่ สมรส	.071	.157	.164	.111	.627	.096	.385	.212	.080	.241	.119	.086	.140
คนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือ เพื่อนอยู่ให้เลิกกัน	.199	.222	.271	.158	.616	.059	-.037	.113	.011	.108	.078	.111	-.088
ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดา ของคู่สมรส	.119	.184	.256	.157	.578	.077	.429	.172	.148	.181	.074	.083	.165
ให้ความสำคัญกับบิดามารดา หรือ ญาติ มากกว่าคู่สมรส	.054	.137	.130	.117	.538	.366	.240	.060	.011	.076	.224	.079	.078

(ต่อ)

ตาราง 2 คำนำน้าหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย (ที่มีการหมุนแกนปัจจัยและที่มีการจัดอันดับตามน้ำหนักปัจจัย)

	Component												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
การสมรสไม่ได้รับการยอมรับ	.157	.126	.326	.121	.467	-.074	.079	.231	.127	-.053	.195	.235	.047
ไม่สามารถมีบุตร	.066	.133	.165	.105	.228	.663	.129	-.009	-.067	.175	.248	-.059	.028
มีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำ	.057	.099	.158	.188	.181	.653	.017	.108	-.019	.056	.342	.114	-.075
ไม่สะอาด	.187	.143	.239	.135	.205	.639	.146	.204	.163	.119	.017	.154	.030
มีอาการโรคประสาท	.331	.126	.058	.224	.087	.613	.225	.159	.232	-.047	.036	.041	.165
ไม่ดูแลตัวเองปล่อยตัว	.196	.292	.131	.064	.051	.584	.239	.305	.262	.070	-.101	.129	.033
ไม่ยอมมีบุตร	.101	.268	.308	-.056	.213	.513	.282	.072	.018	.098	.056	.178	.100
ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์	.158	.297	.289	.135	.070	.220	.719	.068	.143	.129	.108	.079	-.027
ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ	.101	.215	.268	.241	.151	.202	.709	.049	.009	.192	.157	.129	.037
มีความผิดปกติด้านเพศสัมพันธ์	.250	.121	.209	.333	.229	.178	.611	.059	.099	-.004	.165	.181	.158
ไม่มีความสุขในการมีเพศสัมพันธ์	.092	.378	.276	.048	.188	.251	.553	.106	-.012	.221	.103	.078	-.029
เจ้าอารมณ์	.099	.405	.061	.202	.195	.184	.049	.703	.025	.199	.095	.050	.009
เอาแต่ใจตัวเอง	.093	.362	.059	.200	.176	.215	.081	.655	.034	.206	.123	.083	-.017
ไม่อดทน	.221	.320	.023	.166	.263	.250	.051	.548	.080	.170	.026	.088	.027
ให้ความสำคัญกับเพื่อน	.228	.236	.102	.303	.332	.156	.116	.418	-.227	-.117	.217	.039	.070
ไม่สนใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สมรส	.289	.177	.338	.289	.027	.097	.160	.019	.603	.114	.221	.075	.041

(ต่อ)

ตาราง 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย (ที่มีการหมุนแกนปัจจัยและที่มีการจัดอันดับตามน้ำหนักปัจจัย)

	Component												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส	.195	.201	.314	.123	.124	.142	-.122	.041	.600	.237	.230	.067	.031
ไม่ได้รักกันมาก่อน	.142	.129	.327	.374	.023	.087	.076	.002	.559	.160	.272	.063	.033
นำโรคทางเพศ	.322	.195	.085	.382	.029	.321	.279	.001	.426	-.066	.029	.074	.179
ฟุ่มเฟือย	.357	.063	.213	.179	.110	-.056	.234	.298	.383	.087	.186	.329	-.077
จู้จี้ขี้น	.168	.075	.039	.118	.265	.182	.151	.312	.139	.567	.091	.104	.254
มีปัญหาไม่พูดคุยกัน	.187	.350	.143	.298	.204	.044	.083	.044	.022	.563	.059	.017	.005
ชอบจับผิดคู่สมรส	.468	.241	.244	.114	.105	.048	.058	.131	.192	.556	.086	.055	.059
หึงหวงมากเกินไป	.238	.183	.152	.358	.157	.161	.278	.155	.075	.550	.073	.049	.043
ขาดความเป็นส่วนตัว	.368	.190	.253	.001	.173	.183	.203	.197	.124	.525	.079	.095	-.093
ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเดินทางครั้งละนานๆ อยู่ เสมอ	.179	.096	.196	.131	.120	.172	.166	.157	.127	.084	.732	-.006	-.020
สถานที่ทำงานไกลกันทำให้ต้องแยกกันอยู่	.235	.069	.126	.149	.172	.146	.086	.029	.171	.039	.722	.120	.100
ก้าวร้าวการทำงานของคู่สมรส	.295	.167	.186	.063	.093	.224	.211	.079	.319	.205	.532	.034	.074
มีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจจึงต้องสมรส	.165	.185	.171	.226	.137	.118	.149	.035	.313	-.001	-.058	.585	-.041
มีบุตรขณะยังไม่พร้อมทางเศรษฐกิจหรือ สังคม	.068	.222	.030	.298	.253	.163	.163	.047	.008	.146	.017	.540	.321
หลีกเลี่ยงการรับผิดชอบทางธุรกิจ	.289	.228	.269	.016	.047	.267	.139	.123	.039	.159	.242	.504	.049

(ต่อ)

ตาราง 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย (ที่มีการหมุนแกนปัจจัยและที่มีการจัดอันดับตามน้ำหนักปัจจัย)

	Component												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
หลีกเลี่ยงการรับผิดชอบร่วมกันทางด้านธุรกิจ	.268	.079	.286	.352	.231	.104	.096	.092	.056	.041	.135	.418	-.062
ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน	.313	-.053	.247	.088	.248	.296	.076	.251	-.173	.149	.184	.390	.107
เปลี่ยนนิสัยของอีกฝ่าย	.015	.310	.152	.063	.371	.215	.052	.175	.019	.219	.128	.152	.397

จากตาราง 2 ผู้วิจัยได้พิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบของสาเหตุของการหย่าร้าง เพื่อนำมาตั้งชื่อขององค์ประกอบโดยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่าสาเหตุที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้ง 77 ข้อนั้นมีองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุแยกได้ 13 องค์ประกอบ ซึ่งอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 70.945 เนื่องจากองค์ประกอบที่ 13 สาเหตุของการหย่าร้างมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า 0.5 ดังนั้น จึงตัดปัจจัยดังกล่าวออกไป ทำให้เหลือองค์ประกอบการหย่าร้าง 12 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนทั้งหมดของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 69.173 ซึ่งปรากฏผลดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบการปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 11 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .713 ถึง .508 มีค่าไอเกนเท่ากับ 31.692 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 10.084 ประกอบไปด้วย การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร การทอดทิ้งคู่สมรส พุดจาตุหมิ่นเหยียดหยาม ชอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส พุดก้าวร้าวผู้ใหญ่มากคู่สมรส ก้าวร้าวหยาบคาย ไม่ซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส (นอกใจ) หลงตัวเอง ชอบวางอำนาจกับคู่สมรส ไม่ให้เกียรติคู่สมรส ไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .713 .700 .691 .600 .593 .578 .578 .570 .567 .531 .508 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 11 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมที่กระทำต่อคู่สมรส ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 1 ว่า องค์ประกอบการปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบการสื่อสารและปรับตัว สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 8 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .737 ถึง .508 มีค่าไอเกนเท่ากับ 4.238 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 8.159 ประกอบด้วย ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ สื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม เกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ ต่างคนต่างไม่พูดเมื่อมีปัญหา ไม่สนใจในคู่สมรส ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .737 .676 .663 .653 .633 .599 .518 .508 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 8 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ การสื่อสารและการปรับตัวของคู่สมรส ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 2 ว่า องค์ประกอบการสื่อสารและปรับตัว

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบสภาวะการสมรส สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 7 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .733 ถึง .566 มีค่าไอเกนเท่ากับ 2.983 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 7.881 ประกอบด้วย สมรสเพื่อหนีจากครอบครัวเดิม สมรสเพื่อสนองความต้องการจำเป็นทางเพศ สมรสเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม สมรสเพราะความเหงา สมรสเพื่อหวังผลทางนิติกรรม เลิกคู่ครอง

โดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นหลัก เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางสังคมเป็นหลัก หรือ ต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .733 .715 .682 .674 .668 .609 .566 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 7 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการสมรสที่ไม่ได้เกิดจากความรัก ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 3 ว่า องค์ประกอบสถานะการสมรส

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบอบายมุขและความเปี่ยงเบนทางเพศ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 6 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .789 ถึง .530 มีค่าไอเกนเท่ากับ 2.580 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 7.699 ประกอบด้วย ติดสิ่งเสพติด ติดสุรา หรือ สิ่งมีนเมา เล่นการพนัน ชอบเที่ยวกลางคืน มีความเปี่ยงเบนทางเพศ เช่นมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน มีนิสัยใจคอโหดร้าย ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .789 .754 .750 .646 .553 .530 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 6 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ ความเปี่ยงเบนทางเพศและอบายมุข ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 4 ว่า องค์ประกอบอบายมุขและความเปี่ยงเบนทางเพศ

องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบครอบครัวคู่สมรส สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 6 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .789 ถึง .538 มีค่าไอเกนเท่ากับ 2.130 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 6.572 ประกอบด้วย ปรับตัวเข้ากับญาติของคู่สมรสไม่ได้ ปรับตัวเข้ากับบิดามารดาของคู่สมรสไม่ได้ ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรส คนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนญาติให้เลิกกัน ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดาของคู่สมรส ให้ความสำคัญกับบิดามารดา หรือ ญาติมากกว่าคู่สมรส ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .789 .758 .627 .616 .578 .538 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 6 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ ครอบครัวคู่สมรส ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 5 ว่า องค์ประกอบครอบครัวคู่สมรส

องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 6 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .663 ถึง .513 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.870 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 5.349 ประกอบด้วย ไม่สามารถมีบุตร มีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำ ไม่สะอาด มีอาการโรคประสาท ไม่ดูแลตัวเองปล่อยตัว ไม่อยากมีบุตร ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .663 .653 .639 .613 .584 .513 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 6 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ ความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 6 ว่า องค์ประกอบความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ

องค์ประกอบที่ 7 องค์ประกอบเพศสัมพันธ์ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 4 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .719 ถึง .553 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.582 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 5.195 ประกอบด้วย ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์ ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ มีความผิดปกติด้านเพศสัมพันธ์ ไม่มีความสุขในการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .719 .709 .611 .553 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 4 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ ความบกพร่องทางเพศสัมพันธ์ ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 7 ว่า องค์ประกอบเพศสัมพันธ์

องค์ประกอบที่ 8 องค์ประกอบอารมณ์ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 3 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .703 ถึง .548 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.425 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 3.968 ประกอบด้วย เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตัวเอง ไม่อดทน ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .703 .655 .548 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 3 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ การใช้อารมณ์ ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 8 ว่า องค์ประกอบ อารมณ์

องค์ประกอบที่ 9 องค์ประกอบความสัมพันธ์ก่อนสมรส สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 3 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .603 ถึง .559 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.395 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 3.934 ประกอบด้วย ไม่สนใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สมรส ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส ไม่ได้รักกันมาก่อน ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .603 .600 .559 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 3 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ ความสัมพันธ์ของคู่สมรสก่อนที่จะมีการสมรสกัน ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 9 ว่า องค์ประกอบความสัมพันธ์ก่อนสมรส

องค์ประกอบที่ 10 องค์ประกอบลักษณะนิสัย สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 5 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .567 ถึง .525 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.347 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 3.885 ประกอบด้วย จู้จี้ขี้น มีปัญหาไม่พูดคุยกัน ชอบจับผิดคู่สมรส หึงหวงมากเกินไป ขาดความเป็นส่วนตัว ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .567 .563 .556 .550 .525 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 5 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ นิสัยของคู่สมรส ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 10 ว่า องค์ประกอบลักษณะนิสัย

องค์ประกอบที่ 11 องค์ประกอบลักษณะงาน สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 3 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .732 ถึง .532 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.284 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 3.500

ประกอบด้วย ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเดินทางครั้งละนานๆ อยู่เสมอ สถานที่ทำงานไกลกันทำให้ต้องแยกกันอยู่ ก้าวการทำงานของคุณสมรส ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .732 .722 .532 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 3 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ ลักษณะงานของคุณสมรส ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 11 ว่า องค์ประกอบลักษณะงาน

องค์ประกอบที่ 12 องค์ประกอบความพร้อมด้านบุตรและธุรกิจ สำหรับองค์ประกอบนี้ บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 3 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .585 ถึง .504 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.096 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 2.947 ประกอบด้วย มีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจจึงต้องสมรส มีบุตรขณะยังไม่พร้อมทางเศรษฐกิจหรือสังคม หลีกเลี่ยงการรับผิดชอบร่วมกันทางด้านธุรกิจ ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .585 .540 .504 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสาเหตุทั้ง 3 สาเหตุแล้วจะเห็นว่าสาเหตุเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ ความไม่พร้อมดูแลธุรกิจและมีบุตร ดังนั้นจึงขอตั้งชื่อองค์ประกอบที่ 12 ว่า องค์ประกอบ ความพร้อมด้านบุตรและธุรกิจ

สำหรับองค์ประกอบที่ 13 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.005 ประกอบด้วย เพิกเฉยต่อการอุปการะบุตร ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ช่วยเหลืองานบ้าน และพยายามเปลี่ยนนิสัยของอีกฝ่าย แต่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า 0.5 ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จึงไม่นำมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบ

ส่วนสาเหตุที่เหลืออีก 9 สาเหตุไม่เข้าในองค์ประกอบใด ๆ ประกอบด้วย การขัดแย้งการทำพิธีกรรมทางศาสนา ชอบทำลายหรือผลาญทรัพย์สิน เลิกคู่โดยดูรูปร่างหน้าตาดีเป็นหลัก หลีกเลี่ยงการรับผิดชอบเกี่ยวกับหนี้สิน มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ที่อาศัยในบ้านเดียวกัน การสมรสไม่ได้รับการยอมรับจากญาติ ให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าคู่สมรส นำโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ฟูมฟือ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า 0.5 ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จึงไม่นำมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบเช่นกัน

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เพิ่มเติมจากสมมติฐานเพื่อแสดงระดับของสาเหตุของการหย่าร้างในแต่ละองค์ประกอบ

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ การปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส

	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร	3.3333	.07575	จริง
การทอดทิ้งคู่สมรส	3.3967	.07928	จริง
พุดจาคุหมื่นเหยียดหยาม	3.2567	.08119	จริง
ชอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส	3.4200	.09247	จริง
พุดก้าวร้าวผู้ใหญ่มากคู่สมรส	2.9467	.08007	จริง
ก้าวร้าวหยาบคาย	3.2533	.08359	จริง
ไม่ซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส (นอกใจ)	3.7700	.08415	จริงมาก
หลงตัวเอง	2.8067	.08386	จริง
ชอบวางอำนาจกับคู่สมรส	3.3400	.07740	จริง
ไม่ให้เกิดดีคู่สมรส	3.4700	.08278	จริง
ไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส	3.3233	.07267	จริง

จากตาราง 3 พบว่า องค์ประกอบ การปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริงมาก จำนวน 1 ข้อ และระดับจริง 10 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างเรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริงมาก คือ ไม่ซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส (นอกใจ) ระดับจริง คือ ไม่ให้เกิดดีคู่สมรส ชอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส การทอดทิ้งคู่สมรส ชอบวางอำนาจกับคู่สมรส การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร ไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส พุดจาคุหมื่นเหยียดหยาม ก้าวร้าวหยาบคาย พุดก้าวร้าวผู้ใหญ่มากคู่สมรส และหลงตัวเอง

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ การสื่อสารและปรับตัว

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้	3.2233	.07541	จริง
สื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง	3.1867	.07640	จริง
ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ	3.5500	.07210	จริงมาก
ไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม	3.4800	.06850	จริง
เกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน	3.5033	.07323	จริงมาก
มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ	3.5700	.07266	จริงมาก
ต่างคนต่างไม่พูดเมื่อมีปัญหา	3.3067	.07252	จริง
ไม่สนใจในคู่สมรส	3.1800	.07804	จริง

จากตาราง 4 พบว่า องค์ประกอบ การสื่อสารและปรับตัว ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริงมาก จำนวน 3 ข้อ และระดับจริง 5 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริงมาก คือ มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ เกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน ระดับจริง คือ ไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม ต่างคนต่างไม่พูดเมื่อมีปัญหา ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ สื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง และไม่สนใจในคู่สมรส

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ สภาวะการสมรส

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
สมรสเพื่อหนีจากครอบครัวเดิม	2.5100	.08480	จริง
สมรสเพื่อสนองความต้องการจำเป็นทางเพศ	2.7067	.08784	จริง
สมรสเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม	2.7300	.08375	จริง
สมรสเพราะความเหงา	2.6533	.08871	จริง
สมรสเพื่อหวังผลทางนิติกรรม	2.4100	.08633	ค่อนข้างจริง
เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจเป็นหลัก	2.8100	.07860	จริง
เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางสังคมเป็นหลัก หรือต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น	2.9367	.07829	จริง

จากตาราง 5 พบว่า องค์ประกอบ สภาวะการสมรส ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 5 ข้อ และระดับค่อนข้างจริง 1 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริง คือ เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางสังคมเป็นหลักหรือต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจเป็นหลัก สมรสเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม สมรสเพื่อสนองความต้องการจำเป็นทางเพศ สมรสเพราะความเหงา สมรสเพื่อหนีจากครอบครัวเดิม และระดับค่อนข้างจริง คือ สมรสเพื่อหวังผลทางนิติกรรม

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ อบายมุขและความเปี่ยงเบนทางเพศ

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
ติดสิ่งเสพติด	3.1833	.09414	จริง
ติดสุรา หรือ สิ่งมีนเมา	3.3367	.08480	จริง
เล่นการพนัน	3.3433	.09031	จริง
ชอบเที่ยวกลางคืน	3.2267	.08264	จริง
มีความเปี่ยงเบนทางเพศ เช่นมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน	2.9933	.09734	จริง
มีนิสัยใจคอโหดร้าย	3.1433	.08674	จริง

จากตาราง 6 พบว่า องค์ประกอบ อบายมุขและความเปี่ยงเบนทางเพศ ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 6 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ เล่นการพนัน ติดสุรา หรือ สิ่งมีนเมา ชอบเที่ยวกลางคืน ติดสิ่งเสพติด มีนิสัยใจคอโหดร้าย และมีความเปี่ยงเบนทางเพศ เช่นมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ครอบครัวคู่สมรส

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
ปรับตัวเข้ากับญาติของคู่สมรสไม่ได้	2.7967	.08169	จริง
ปรับตัวเข้ากับบิดามารดาของคู่สมรสไม่ได้	2.9367	.08150	จริง
ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรส	2.8100	.08111	จริง
ครอบครัวข้าง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือเพื่อน ญาติให้เลิกกัน	2.6833	.07894	จริง
ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดาของคู่สมรส	2.8867	.08193	จริง
ให้ความสำคัญกับบิดามารดา หรือ ญาติ มากกว่าคู่สมรส	2.7000	.07795	จริง

จากตาราง 7 พบว่า องค์ประกอบ ครอบครัวคู่สมรส ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 6 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ปรับตัวเข้ากับบิดามารดาของคู่สมรสไม่ได้ ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดาของคู่สมรส ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรส ปรับตัวเข้ากับญาติของคู่สมรสไม่ได้ ให้ความสำคัญกับบิดามารดา หรือ ญาติมากกว่าคู่สมรส และ คนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนยุให้เลิกกัน

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
ไม่สามารถมีบุตร	2.0467	.07446	ค่อนข้างจริง
มีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำ	2.0000	.07067	ค่อนข้างจริง
ไม่สะอาด	2.3667	.07728	ค่อนข้างจริง
มีอาการโรคประสาท	2.4067	.07946	ค่อนข้างจริง
ไม่ดูแลตัวเองปล่อยตัว	2.6367	.08188	จริง
ไม่ยอมมีบุตร	2.1500	.07513	ค่อนข้างจริง

จากตาราง 8 พบว่า องค์ประกอบ ความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 1 ข้อ และระดับค่อนข้างจริง 5 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริง คือ ไม่ดูแลตัวเองปล่อยตัว ระดับค่อนข้างจริง คือ มีอาการโรคประสาท ไม่สะอาด ไม่ยอมมีบุตร ไม่สามารถมีบุตร และมีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ เพศสัมพันธ์

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์	2.9967	.08903	จริง
ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ	2.7733	.08556	จริง
มีความผิดปกติด้านเพศสัมพันธ์	2.7033	.08543	จริง
ไม่มีความสุขในการมีเพศสัมพันธ์	2.9367	.08218	จริง

จากตาราง 9 พบว่า องค์ประกอบ เพศสัมพันธ์ ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 4 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์ ไม่มีความสุขในการมีเพศสัมพันธ์ ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ และมีความผิดปกติด้านเพศสัมพันธ์

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ อารมณ์

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
เจ้าอารมณ์	3.3067	.07700	จริง
เอาแต่ใจตัวเอง	3.2067	.07534	จริง
ไม่อดทน	3.1000	.07838	จริง

จากตาราง 10 พบว่า องค์ประกอบ อารมณ์ ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 3 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตัวเอง และไม่อดทน

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ก่อนสมรส

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
ไม่สมัครใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สมรส	2.9767	.09330	จริง
ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส	3.1367	.08430	จริง
ไม่ได้รักกันมาก่อน	2.8700	.09045	จริง

จากตาราง 11 พบว่า องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ก่อนสมรส ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 3 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส ไม่สมัครใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สมรส และไม่ได้รักกันมาก่อน

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ลักษณะนิสัย

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
รู้สึกขี้บ่น	3.0333	.07728	จริง
มีปัญหาไม่พูดคุยกัน	3.3733	.07209	จริง
ชอบจับผิดคู่สมรส	3.4267	.07711	จริง
หึงหวงมากเกินไป	3.3300	.08057	จริง
ขาดความเป็นส่วนตัว	3.1033	.08191	จริง

จากตาราง 12 พบว่า องค์ประกอบ ลักษณะนิสัย ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 5 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ชอบจับผิดคู่สมรส มีปัญหาไม่พูดคุยกัน หึงหวงมากเกินไป ขาดความเป็นส่วนตัว และรู้สึกขี้บ่น

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ลักษณะงาน

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเดินทางครั้งละนานๆ อยู่เสมอ	2.7200	.07876	จริง
สถานที่ทำงานไกลกันทำให้ต้องแยกกันอยู่	2.5167	.07851	จริง
ก้าวก่ายการทำงานของคู่สมรส	2.8400	.08343	จริง

จากตาราง 13 พบว่า องค์ประกอบ ลักษณะงาน ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 3 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ก้าวก่ายการทำงานของคู่สมรส ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเดินทางครั้งละนานๆ อยู่เสมอ และสถานที่ทำงานไกลกันทำให้ต้องแยกกันอยู่

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความพร้อมด้านบุตรและธุรกิจ

ข้อความ	$\bar{X}$	SE	ระดับของสาเหตุ
มีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจจึงต้องสมรส	2.5700	.08844	จริง
มีบุตรขณะยังไม่พร้อมทางเศรษฐกิจหรือสังคม	2.7600	.07864	จริง
หลีกเลี่ยงการรับผิชอบทางธุรกิจ	2.4367	.07081	ค่อนข้างจริง

จากตาราง 14 พบว่า องค์ประกอบ บุตรและธุรกิจ ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 2 ข้อ และระดับค่อนข้างจริง 1 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริง คือ มีบุตรขณะยังไม่พร้อมทางเศรษฐกิจหรือสังคม มีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจจึงต้องสมรส และระดับค่อนข้างจริง คือ หลีกเลี่ยงการรับผิชอบทางธุรกิจ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อค้นหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างของคู่สมรสที่หย่าร้าง โดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบ

สมมติฐานในการวิจัย

“องค์ประกอบของการหย่าร้างของคู่สมรส มีองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบ”

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชายหรือหญิงที่หย่าร้างซึ่งมีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่, ภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา, ภาคตะวันออก คือ จังหวัดจันทบุรี และภาคกลาง คือ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่อยู่ในสถานภาพหย่าร้างในปัจจุบันทั้งสามีและภรรยา จำนวน 300 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 62 คู่ (124 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามี 88 คน และเฉพาะผู้ที่เป็นภรรยา 88 คน (176 คน) โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ภาคเหนือสุ่มเจาะจงจังหวัดเชียงใหม่ ภาคใต้สุ่มเจาะจงจังหวัดสงขลา ภาคตะวันออกสุ่มเจาะจงจังหวัดจันทบุรี และ ภาคกลางสุ่มเจาะจงกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 2 สุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จังหวัดละ 74 คน ได้กลุ่มที่เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 15 คู่ (30 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามีหรือภรรยา จำนวน 44 คน สำหรับกรุงเทพมหานคร สุ่มแบบตามสะดวกจำนวน 78 คน เป็นคู่สามีภรรยาแต่หย่าร้างแล้ว จำนวน 17 คู่ (34 คน) และเฉพาะผู้ที่เป็นสามีหรือภรรยา จำนวน 44 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างของครอบครัวไทย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว เป็นลักษณะให้เลือกตอบเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นต้น แบบสอบถามส่วนนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและความประพฤติ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านทัศนคติ และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็น ประโยคข้อความประกอบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จากจริงมากที่สุด ถึงจริงมากจริง ค่อนข้างจริง และไม่จริง ตามลำดับ จำนวน 126 ข้อ โดยแบ่งออกเป็นปัจจัยแต่ละด้าน ดังนี้ ปัจจัยชีวิตสังคม ตั้งแต่ข้อ 1 – 47 ปัจจัยเศรษฐกิจ ตั้งแต่ข้อ 48 – 59 ปัจจัยด้านสังคมและความประพฤติ ตั้งแต่ข้อ 60 – 91 ปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย ตั้งแต่ข้อ 92 – 99 ปัจจัยด้านอารมณ์และจิตใจ ตั้งแต่ข้อ 100 – 104 ปัจจัยด้านทัศนคติ ตั้งแต่ข้อ 105 – 113 และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ตั้งแต่ข้อ 114 – 126

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ร่วมวิจัยอีก 2 คน โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนได้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลแต่ละจังหวัด โดยในระยะแรกได้สืบหาข้อมูลจากบุคคลที่คุ้นเคยกับผู้วิจัยหรือผู้ร่วมวิจัย โดยให้บอกรายชื่อ และสถานที่ทำงานหรือบ้านพัก ของผู้ที่หย่าร้าง จากนั้นผู้วิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลกับบุคคลนั้นด้วยตนเอง
2. ผู้วิจัยตรวจแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด แล้วคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้ จำนวน 300 ชุด มาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ (Item Total Correlation) สาเหตุการหย่าร้างทั้ง 126 ข้อ และได้เลือกปัจจัยที่มีค่า Corrected Item Total Correlation ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งปรากฏว่ามีจำนวน 77 ข้อ ผู้วิจัยจึงนำรายข้อทั้ง 77 ข้อ มาทำวิเคราะห์หาองค์ประกอบของคู่สมรส โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นการคำนวณหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยนำตัวแปรที่มีสหสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เกินร้อยละ 80 ไปสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีองค์ประกอบหลัก

(Principal Component Analysis)

ขั้นการหมุนแกนองค์ประกอบ (Rotation) หมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์โธกอนอล (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (VARIMAX) โดยการลดจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อช่วยให้สามารถกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ร่วมกันเป็นองค์ประกอบหนึ่งได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขั้นนี้จะพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จะให้ความสำคัญกับค่าน้ำหนักตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พิจารณาตัดตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) สูงไม่ถึง 0.5 บนองค์ประกอบใดเลยออก และแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีตัวแปรมากกว่า 2 ตัวขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่กล่าวว่า “องค์ประกอบของการหย่าร้างของคู่สมรสมีองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบ” ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า มีองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง จำนวน 12 องค์ประกอบ ผลนี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย จำนวน 12 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนทั้งหมดของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 69.173 มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. องค์ประกอบการปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 11 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .713 ถึง .508 มีค่าไอเกนเท่ากับ 31.692 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 10.084 ประกอบไปด้วย การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร การทอดทิ้งคู่สมรส พุดจาเหตุหมิ่นเหยียดหยาม ชอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส พุดก้าวร้าวผู้ใหญ่มากคู่สมรส ก้าวร้าวหยาบคาย ไม่ซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส (นอกใจ) หลงตัวเอง ชอบวางอำนาจกับคู่สมรส ไม่ให้เกียรติคู่สมรส ไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .713 .700 .691 .600 .593 .578 .578 .570 .567 .531 .508 ตามลำดับ

2. องค์ประกอบการสื่อสารและปรับตัว สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 8 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .737 ถึง .508 มีค่าไอเกนเท่ากับ 4.238 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 8.159 ประกอบด้วย ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ สื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม เกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ ต่างคนต่างไม่พูดเมื่อมีปัญหา ไม่สนใจในคู่สมรส ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .737 .676 .663 .653 .633 .599 .518 .508 ตามลำดับ

3. องค์ประกอบสภาวะการสมรส สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 7 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .733 ถึง .566 มีค่าไอเกนเท่ากับ

2.983 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 7.881 ประกอบด้วย สมรสเพื่อหนีจากครอบครัวเดิม สมรสเพื่อสนองความต้องการจำเป็นทางเพศ สมรสเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม สมรสเพราะความเหงา สมรสเพื่อหวังผลทางนิติกรรม เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นหลัก เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางสังคมเป็นหลัก หรือต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .733 .715 .682 .674 .668 .609 .566 ตามลำดับ

4. องค์ประกอบบอขายมุขและความเปี่ยงเบนทางเพศ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 6 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .789 ถึง .530 มีค่าไอเกนเท่ากับ 2.580 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 7.699 ประกอบด้วย ติดสิ่งเสพติด ติดสุรา หรือ สิ่งมีเงินมา เล่นการพนัน ชอบเที่ยวกลางคืน มีความเปี่ยงเบนทางเพศ เช่นมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน มีนิสัยใจคอโหดร้าย ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .789 .754 .750 .646 .553 .530 ตามลำดับ

5. องค์ประกอบครอบครัวคู่สมรส สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 6 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .789 ถึง .538 มีค่าไอเกนเท่ากับ 2.130 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 6.572 ประกอบด้วย ปรับตัวเข้ากับญาติของคู่สมรสไม่ได้ ปรับตัวเข้ากับบิดามารดาของคู่สมรสไม่ได้ ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรส คนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนญาติให้เลิกกัน ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดาของคู่สมรส ให้ความสำคัญกับบิดามารดา หรือ ญาติมากกว่าคู่สมรส ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .789 .758 .627 .616 .578 .538 ตามลำดับ

6. องค์ประกอบความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 6 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .663 ถึง .513 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.870 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 5.349 ประกอบด้วย ไม่สามารถมีบุตร มีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำ ไม่สะอาด มีอาการโรคประสาท ไม่ดูแลตัวเองปล่อยตัว ไม่อยากมีบุตร ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .663 .653 .639 .613 .584 .513 ตามลำดับ

7. องค์ประกอบเพศสัมพันธ์ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 4 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .719 ถึง .553 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.582 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 5.195 ประกอบด้วย ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์ ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ มีความผิดปกติด้านเพศสัมพันธ์ ไม่มีความสุขในการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .719 .709 .611 .553 ตามลำดับ

8. องค์ประกอบอารมณ์ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 3 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .703 ถึง .548 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.425 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 3.968 ประกอบด้วย เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตัวเอง ไม่อดทน ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .703 .655 .548 ตามลำดับ

9. องค์ประกอบความสัมพันธ์ก่อนสมรส สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 3 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .603 ถึง .559 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.395 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 3.934 ประกอบด้วย ไม่สมัครใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สมรส ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส ไม่ได้รักกันมาก่อน ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .603 .600 .559

10. องค์ประกอบลักษณะนิสัย สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 5 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .567 ถึง .525 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.347 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 3.885 ประกอบด้วย จู้จี้ขี้บ่น มีปัญหาไม่พูดคุยกัน ชอบจับผิดคู่สมรส หึงหวงมากเกินไป ขาดความเป็นส่วนตัว ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .567 .563 .556 .550 .525 ตามลำดับ

11. องค์ประกอบลักษณะงาน สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 3 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .732 ถึง .532 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.284 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 3.500 ประกอบด้วย ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเดินทางครั้งละนานๆ อยู่เสมอ สถานที่ทำงานไกลกันทำให้ต้องแยกกันอยู่ ก้าวถอยการทำงานของคู่สมรส ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .732 .722 .532 ตามลำดับ

12. องค์ประกอบความพร้อมด้านบุตรและธุรกิจ สำหรับองค์ประกอบนี้บรรยายด้วยสาเหตุจำนวนทั้งหมด 3 สาเหตุ โดยมีค่าน้ำหนักสาเหตุในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .585 ถึง .504 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.096 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสาเหตุการหย่าร้างได้ร้อยละ 2.947 ประกอบด้วย มีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจจึงต้องสมรส มีบุตรขณะยังไม่พร้อมทางเศรษฐกิจหรือสังคม หลีกเลียงการรับผิดชอบร่วมกันทางด้านธุรกิจ ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .585 .540 .504 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์เพิ่มเติมจากสมมติฐาน การวิเคราะห์ระดับสาเหตุของการหย่าร้าง เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแต่ละข้อ ในแต่ละองค์ประกอบกับคะแนนเกณฑ์ ปรากฏผลดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ การปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริงมาก จำนวน 1 ข้อ และระดับจริง 10 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริงมาก คือ ไม่ซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส (นอกใจ) ระดับจริง คือ

ไม่ให้เกียรติคู่สมรส ขอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส การทอดทิ้งคู่สมรส ขอบวางอำนาจกับคู่สมรส การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร ไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส พุดจาตุนหันเหี้ยมดุด่า ก้าวร้าว หยาบคาย พุดก้าวร้าวผู้ใหญ่ฝ่ายคู่สมรส และหลงตัวเอง

2. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ สื่อสารและปรับตัว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริงมาก จำนวน 3 ข้อ และระดับจริง 5 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริงมาก คือ มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ เกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน ระดับจริง คือ ไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม ต่างคนต่างไม่พูดเมื่อมีปัญหา ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ สื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง และไม่สนใจในคู่สมรส

3. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ สภาวะจิตและสังคม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 5 ข้อ และระดับค่อนข้างจริง 1 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริง คือ เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางสังคมเป็นหลักหรือต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจเป็นหลัก สมรสเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม สมรสเพื่อสนองความต้องการจำเป็นทางเพศ สมรสเพราะความเหงา สมรสเพื่อหนีจากครอบครัวเดิม และระดับค่อนข้างจริง คือ สมรสเพื่อหวังผลทางนิติกรรม

4. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ อบรมและความเป็นทางเพศ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 6 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ เล่นการพนัน ติดสุรา หรือ สิ่งมีเมา ชอบเที่ยวกลางคืน ติดสิ่งเสพติด มีนิสัยใจคอโหดร้าย และมีความเป็นทางเพศ เช่น มีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน

5. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ครอบครัวคู่สมรส เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 6 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ปรับตัวเข้ากับบิดามารดาของคู่สมรสไม่ได้ ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดาของคู่สมรส ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรส ปรับตัวเข้ากับญาติของคู่สมรสไม่ได้ ให้ความสำคัญกับบิดามารดา หรือ ญาติมากกว่าคู่สมรส และ คนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือ เพื่อนๆ ให้เล็กกัน

6. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 1 ข้อ และระดับค่อนข้างจริง 5 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริง คือ ไม่ดูแลตัวเองปล่อยตัว ระดับค่อนข้างจริง คือ มีอาการโรคประสาท ไม่สะอาด ไม่ยอมกินบุตร ไม่สามารถมีบุตร และมีโรคประจำตัวเจ็บป่วยเป็นประจำ

7. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ เพศสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นราย

ข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 4 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์ ไม่มีความสุขในการมีเพศสัมพันธ์ ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ และมีความผิดปกติด้านเพศสัมพันธ์

8. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ อารมณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 3 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตัวเอง และไม่อดทน

9. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ก่อนสมรส เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 3 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส ไม่สนใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สมรส และไม่ได้รักกันมาก่อน

10. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ลักษณะนิสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 5 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ชอบจับผิดคู่สมรส มีปัญหาไม่พูดคุยกัน หึงหวงมากเกินไป ขาดความเป็นส่วนตัว และจู้จี้ขี้บ่น

11. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ลักษณะงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 3 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ก้าวร้าวในการทำงานของคู่สมรส ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเดินทางครั้งละนานๆ อยู่เสมอ และสถานที่ทำงานไกลกัน ทำให้ต้องแยกกันอยู่

12. ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน องค์ประกอบ ความพร้อมด้านบุตรและธุรกิจ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับจริง จำนวน 2 ข้อ และระดับค่อนข้างจริง 1 ข้อ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เรียงตามลำดับดังนี้ ระดับจริง คือ มีบุตรขณะยังไม่พร้อมทางเศรษฐกิจหรือสังคม มีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจจึงต้องสมรส และระดับค่อนข้างจริง คือ หลีกเลี่ยงการรับผิชอบทางธุรกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย มี 12 องค์ประกอบ ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า “องค์ประกอบของการหย่าร้างของคู่สมรส มีองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบ”

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบการปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 1 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 10.084 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร การทอดทิ้งคู่สมรส พุดจาเหตุหมิ่นเหยียดหยาม ชอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส พุดก้าวร้าวผู้ใหญ่มากฝ่ายคู่สมรส ก้าวร้าวหยาบคาย ไม่ซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส (นอกใจ) หลงตัวเอง ชอบ

วางอำนาจกับคู่สมรส ไม่ให้เกียรติคู่สมรส และไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส จากปัจจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า “การปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส” ในด้านลบ ด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ (ทั้งจากการกระทำและคำพูด) ย่อมส่งผลให้คู่สมรสเกิดความไม่พึงพอใจ และนำไปสู่สาเหตุของการหย่าร้าง ดังที่ ศิริรัตน์ ศิลอาภรณ์. (การหย่าร้าง. [http:// www.school.net.th/library/create-web/10000-4322.html](http://www.school.net.th/library/create-web/10000-4322.html)) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการหย่าร้างไว้ว่า ปัญหาด้านความประพฤติและสังคม เช่น การชอบดูหมิ่น เยาะเย้ย ประชดประชัน ก้าวร้าว หยาบคาย ไม่ซื่อตรง นอกใจ ขาดความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจกัน ขาดความรับผิดชอบ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง อุมพร ตรังคสมบัติ (2544) กล่าวว่า การนอกใจทำให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อระบบคู่สมรส เป็นการทำลายขอบเขตของระบบทำให้บุคคลอื่นเข้ามาล่วงล้ำความสัมพันธ์ที่เป็นสิ่งพิเศษเฉพาะคนสองคน กฎระเบียบ ลำดับอำนาจและความสัมพันธ์ภายในระบบจะมีการเปลี่ยนแปลงไปผลสุดท้ายของการนอกใจ คือ การสิ้นสุดชีวิตสมรสและการแตกสลายของครอบครัว และสุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านความประพฤติ ในเรื่องของการพูดจาก้าวร้าวผู้ใหญ่ว่าฝ่ายคู่สมรสนั้น โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 42.86% ซึ่งอดีตคู่สมรสจะชอบพูดจาด่าว่าลามปามไปถึงผู้ใหญ่ของฝ่ายสตรี อันเป็นเหตุทำให้เกิดความคับข้องใจซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจหย่าของสตรี

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบสื่อสารและปรับตัว เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 2 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 8.159 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ สื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม เกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ ต่างคนต่างไม่พูดเมื่อมีปัญหา และไม่สนใจในคู่สมรส จากปัจจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารและการปรับตัวเข้าหากันระหว่างคู่สมรส เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว หากคู่สมรสเกิดความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน โดยไม่มีการสื่อสารปรับความเข้าใจกันด้วยคำพูดที่มีเหตุผล หรือไม่รู้จักรับการปรับตัวเข้าหากัน ย่อมเป็นสาเหตุที่ทำให้คู่สมรสเกิดการหย่าร้างกันที่สุด ดังที่ อุมพร ตรังคสมบัติ (2544) ได้ศึกษาในคู่สมรสที่มีการหย่าร้างพบว่า ตัวชี้ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ การสื่อสารและการแก้ไขความขัดแย้งอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และอรุณรุ่ง บุญนันตพงศ์ (2535 : 65) ซึ่งทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่ต้องการหย่าร้าง พบว่า ในเรื่องของการมีปากเสียงกับบุคคล ในครอบครัว พบว่า กลุ่มเคยเสนอขอหย่า มีปากเสียงกับบุคคลในครอบครัวมากกว่ากลุ่มไม่เคยเสนอขอหย่า ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจว่า ในกลุ่มเคยเสนอขอหย่าเพศชายมีปากเสียงกับบุคคลในครอบครัวมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่กลุ่มไม่เคยเสนอขอหย่าเพศหญิงมีปากเสียงกับบุคคลในครอบครัวมากกว่าชาย

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบสภาวะการสมรส เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 3

สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 7.881 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ สมรสเพื่อหนีจากครอบครัวเดิม สมรสเพื่อสนองความต้องการจำเป็นทางเพศ สมรสเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม สมรสเพราะความเหงา สมรสเพื่อหวังผลทางนิติกรรม เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นหลัก และเลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางสังคมเป็นหลัก หรือต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการสมรสเพื่อสนองความต้องการด้านจิตใจของตน หรือเพื่อสถานะทางสังคม ย่อมนำไปสู่การหย่าร้างของคู่สมรส เนื่องจากการสมรสที่ไม่ได้เกิดจากความรักหรือความพึงพอใจของแต่ละฝ่าย ดังที่ เบญจพร ปัญญา ยาง (ครอบครัวหย่าร้าง. วารสารศูนย์สุขวิทยาจิต ฉบับประจำเดือน มกราคม – ธันวาคม 2541, 36 - 42) ได้กล่าวถึงเรื่องครอบครัวหย่าร้างไว้ว่า คู่สมรสส่วนมากแต่งงานกันด้วยความรักหรือแต่งงานกันเพื่อเติมชีวิตให้สมบูรณ์ แต่บางคนแต่งงานเพื่อหนีปัญหาทางบ้าน แต่เมื่ออยู่ด้วยกันนานปีอาจเกิดปัญหาขัดแย้งกัน มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้คู่สมรสตัดสินใจหย่าร้างกัน และสุดา ภิรมย์แก้ว (2529 : 16) กล่าวว่า คู่สมรสที่ใช้เวลาดูใจกันและน้อย มีโอกาสที่จะหย่าร้างง่ายกว่าผู้ที่มีเวลาดูใจกันเป็นเวลานาน ทั้งนี้เพราะไม่มีโอกาสที่จะใช้นิสัยใจคอ ทักษะคติ ค่านิยมของกันและกันได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน จากการสำรวจหญิงที่หย่าจากสามีจำนวน 425 คน มีอายุระหว่าง 20 – 35 ปี จากเมืองดีทรอย พบว่าส่วนใหญ่ใช้เวลาดูใจกันเพียง 1 – 2 ปีเท่านั้นก่อนแต่งงาน

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบอธิบายमुखและความเปี่ยงเบนทางเพศ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 4 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 7.699 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ ติดสิ่งเสพติด ติดสุรา หรือ สิ่งมีนเมา เล่นการพนัน ชอบเที่ยวกลางคืน มีความเปี่ยงเบนทางเพศ เช่นมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน และมีนิสัยใจคอโหดร้าย จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านอธิบาย मुखและความเปี่ยงเบนทางเพศ ถือเป็นรสนิยมและลักษณะนิสัยส่วนตัวของคู่สมรสที่มีอาจละทิ้งได้ ทั้งด้านการเสพย์ การพนัน การทำร้ายร่างกาย การเปี่ยงเบนทางเพศ และอื่น ๆ อันเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การหย่าร้าง เนื่องจากทำให้คู่สมรสเดือดร้อน และปราศจากความสุข ดังที่ อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์ (2533 : 66) ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่ต้องการหย่าร้าง พบว่า ในด้านของการที่คู่สมรสดื่มเหล้าหรือ เล่นการพนัน พบว่า ในกลุ่มเคยเสนอขอหย่าต่ำกว่าร้อยละ 30 เล็กน้อย คู่สมรสมีพฤติกรรมนี้บ่อย ในขณะที่กลุ่มไม่เคยเสนอขอหย่ามีเพียงร้อยละ 11 สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุในเรื่องการติดสุราและติดยาเสพติดนั้นพบว่ามีจำนวนร้อยละ 84.21 ที่อดีต คู่สมรสติดสุราและยาเสพติด ซึ่งส่งผลให้ฝ่ายหญิงต้องการที่จะหย่าขาดจากอดีตคู่สมรส และ ศิริรัตน์ ศิลอาภรณ์ (การหย่าร้าง. [http:// www.school.net.th/library/create-web/10000-4322.html](http://www.school.net.th/library/create-web/10000-4322.html)) ได้กล่าวถึงสาเหตุการหย่าร้างไว้ว่า สาเหตุของการหย่าร้างมิได้เกิดขึ้นจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เกิดจากหลาย ๆ ปัจจัย

รวมกัน ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ เช่น การไม่ยอมร่วมหลับนอนด้วย ความจำเอนบทบาทและพฤติกรรมทางเพศ ความเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง

องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบครอบครัวคู่สมรส เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 5 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 6.572 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบคือ ปรับตัวเข้ากับญาติของคู่สมรสไม่ได้ ปรับตัวเข้ากับบิดามารดาของคู่สมรสไม่ได้ ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรส คนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนยูให้เลิกกัน ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดาของคู่สมรส และให้ความสำคัญกับบิดามารดา หรือ ญาติมากกว่าคู่สมรส จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านครอบครัวคู่สมรสหรือคนแวดล้อมคู่สมรส อันประกอบด้วย บิดามารดา ญาติและเพื่อนของคู่สมรส มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตคู่ เนื่องจากการที่คู่สมรสต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาไม่สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้หรืออาจเกิดการกระทบกระทั่งกันจากคำพูดและการกระทำได้ง่าย บางครอบครัวอาจไม่ยอมรับคู่สมรสอีกฝ่าย หรืออาจไม่สนับสนุนให้คู่สมรสอยู่ร่วมกันจนเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการหย่าร้างได้ในที่สุด ดังที่ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า สาเหตุของการหย่าร้างซึ่งเป็นผลมาจากการที่ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดา โดยแบ่งเป็นถูกดูต่ำจากบิดามารดาของคู่สมรสนั้นคิดเป็น 29.14% ของสตรีที่หย่าร้างจำนวน 145 คน และบิดามารดาของตนทำให้ผิใจกับอดีตคู่สมรส คิดเป็น 11.76% และ อาคม เดชทองคำ (2547 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ไว้ว่าอาจเกิดจาก ความขัดแย้งมาจากญาติพี่น้อง การขัดแย้งและบาดหมางใจต่อญาติพี่น้องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คนกลางยอมอยู่ในฐานะลำบากรใจ ถ้าหากเกิดความรู้สึกด้านไม่ธรรมขึ้นในครอบครัว จะเกิดความแตกแยกภายในครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 6 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 5.349 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบคือ ไม่สามารถมีบุตร มีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำ ไม่สะอาด มีอาการโรคประสาท ไม่ดูแลตัวเองปล่อยตัว และไม่ยอมกมีบุตร จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านความบกพร่องของร่างกายและจิตใจของคู่สมรส เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการหย่าร้าง เนื่องจากสภาวะทางร่างกายและจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ของคู่สมรส อันเกิดจากพันธุกรรม หรือเกิดจากความบกพร่องด้านการดูแลสุขภาพของคู่สมรสเอง ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตคู่ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การหย่าร้าง ดังที่ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้อธิบายไว้ในการศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านสุขภาพอนามัย ในเรื่องของ การมีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำนั้น โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 15.79% การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านสุขภาพอนามัย ในเรื่องของ การไม่รักษาความสะอาดของคู่สมรสอันเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์

ได้ 5.26% และ Jacobson (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 17 ; อ้างอิงจาก Jacobson. 1952) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการหย่าร้างพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการหย่าร้างขึ้นก็คือ การไม่มีบุตรไว้สืบตระกูล ซึ่งตรงกันข้ามกับคู่สมรสที่มีบุตร มักจะมีแนวโน้มของการหย่าร้างน้อย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ามีการมีบุตรจะช่วยป้องกันการหย่าร้างได้ แต่เพราะบุตรเป็นตัวกลางของความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสนั่นเอง

องค์ประกอบที่ 7 องค์ประกอบเพศสัมพันธ์ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 7 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 5.195 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์ ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ มีความผิดปกติด้านเพศสัมพันธ์ และไม่มีความสุขในการมีเพศสัมพันธ์ จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “เพศสัมพันธ์” เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำรงชีวิตคู่ เมื่อคู่สมรสไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางเพศให้กับอีกฝ่ายได้อย่างเหมาะสม ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการหย่าร้างได้ ดังที่ Burr (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536 : 18 ; อ้างอิงจาก Burr. 1970) ได้ศึกษาเรื่องการหย่าร้างของคู่สมรสพบว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นเป้าหมายที่สำคัญในชีวิตสมรส เป็นระดับความปรารถนาของบุคคลที่ต้องการได้รับการตอบสนอง โดยอาจจะเป็นความพึงพอใจกับสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงลงไป เช่น ความพึงพอใจทางเพศ ความพึงพอใจในความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต เป็นต้น และถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนองก็อาจจะทำให้เกิดการหย่าร้างได้ ทฤษฎีคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตสมรส กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจทางเพศ มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส อันส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส (อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์. 2535 : 9 – 12 ; อ้างอิงจาก Lewis; & spanier, 1979 : 268 – 289) ความสัมพันธ์ทางเพศนับได้ว่าเป็นสิ่งที่คู่สมรสต้องเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นการที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เกิดความรู้สึกไม่พอใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสื่อสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ หรือการตอบสนองทางเพศก็ตาม ล้วนมีผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส และ Davis (สุดา ภิรมย์แก้ว. 2529 : 7 ; อ้างอิงจาก Davis. K. 1929 : 38) อธิบายว่า ในชีวิตแต่งงานนั้น ปัญหาเรื่องเพศมีบทบาทสำคัญในชีวิตของคู่สมรสทั้งทางด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งก็เป็นสาเหตุทำให้ชีวิตแต่งงานตึงเครียดและเกิดการหย่าร้างได้

องค์ประกอบที่ 8 องค์ประกอบอารมณ์ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 8 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.968 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตัวเอง และไม่อดทน จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านอารมณ์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คู่สมรสเกิดการหย่าร้าง เนื่องจากการทำอะไรตามอำเภอใจ การใช้อารมณ์ที่รุนแรง หรือการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ย่อมทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายเกิดความรู้สึกอึดอัด ลำบากใจ จนอาจหมดความอดทน ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ และนำไปสู่การตัดสินใจหย่าร้าง ดังที่ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นจากการที่อดีตคู่สมรสมีลักษณะนิสัยเจ้าอารมณ์ และเอาแต่ใจตนเอง พบว่ามีจำนวนถึงร้อยละ 94.62 ซึ่งถือได้ว่าเป็นสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้าง

มากที่สุด และ บัญญัติ สุขศรีงาม (2542) กล่าวว่า การหย่าร้างเป็นผลมาจากการที่สามีภรรยาขาดความอดทนซึ่งกันและกัน ไม่มีการเสียสละและไม่รู้จักการให้อภัยกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การที่มีคนมาอยู่ร่วมกันมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป ย่อมต้องมีเรื่องกระทบกระทั่งกันเกิดขึ้น ถ้าทั้งสองคนได้มีการใคร่ครวญถึงเหตุผลต่างๆ เป็นอย่างดีร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น แต่ถ้าหากไม่อดทนการหย่าร้างย่อมเกิดขึ้นแน่นอน

องค์ประกอบที่ 9 องค์ประกอบความสัมพันธ์ก่อนสมรส เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 9 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.934 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ ไม่สมัคใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สมรส ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส และไม่ได้รักกันมาก่อน จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้าน ความความสัมพันธ์เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง อันเนื่องมาจากการที่คู่สมรสศึกษาดูใจกันก่อนสมรสด้วยเวลาอันสั้น ทำให้ไม่รู้จักนิสัยใจคอกันอย่างแท้จริง รู้จักกันแต่เพียงผิวเผิน หรือถูกผู้ใหญ่วางบังคับให้แต่งงานกัน โดยไม่ได้เกิดจากความรักใคร่สมัครใจ ย่อมทำให้ทั้งคู่ขาดความเข้าใจกัน และมีแนวโน้มที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Russell (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. 2536:19 ; อ้างอิงจาก Russell. 1974) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการหย่าร้างพบว่า ต้นเหตุที่แท้จริงของการหย่าร้าง คือ สามีภรรยาที่หย่าร้างกันนั้น มักรู้จักกันไม่ดีก่อนแต่งงาน เมื่อเป็นคู่รักกันอยู่นั้นก็มักปกปิดลักษณะที่ไม่น่าชื่นชมของตนเองไว้ แม้คู่ที่ไม่จงใจปกปิดก็ยัง 'ไม่รู้จักอีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริงได้ เพราะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกันเหมือนตอนที่แต่งงานอยู่ด้วยกันแล้ว ซึ่งเมื่อถึงตอนนั้นจึงค่อยพบว่าเข้ากันไม่ได้จริง ๆ ซึ่งอาจจะเข้ากันไม่ได้ทางด้านอุปนิสัย รสนิยม เจตคติ หรือเรื่องทางเพศ จึงต้องหย่าร้างกัน และสุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) พบว่าสตรีที่หย่าร้างอันเกิดมาจากสาเหตุของการไม่ได้รักกันมาก่อน หรือสมรสตามความต้องการของผู้ใหญ่นั้นคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 17.04% ส่วนสตรีหย่าร้างที่แต่งงานจากความสมัครใจของทั้ง 2 ฝ่ายคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 82.96%

องค์ประกอบที่ 10 องค์ประกอบลักษณะนิสัย เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 10 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.885 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ จู้จี้ขี้น มีปัญหาไม่พูดคุยกัน ชอบจับผิดคู่สมรส หึงหวงมากเกินไป และขาดความเป็นส่วนตัว จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านลักษณะนิสัย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการหย่าร้างของคู่สมรส เนื่องมาจากลักษณะนิสัย หรือลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ บางประการของอีกฝ่ายที่ทำให้คู่สมรสรู้สึกเบื่อหน่าย เกิดความหวาดระแวง รู้สึกไม่ปลอดภัย และขาดความเป็นส่วนตัว จนอาจทำให้เกิดการขัดแย้ง และหย่าร้างกันในที่สุด ดังที่ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้าง ที่เกิดขึ้นจากการที่อดีตคู่สมรสมีลักษณะนิสัยที่หึงหวงมากเกินไป จนเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องหย่าร้าง คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ 1.08% ซึ่งถือได้ว่าเป็นสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างน้อยมาก และ กำแหง ธีรนาถ (2526 : 57) ชายหญิงบางคนระแวง ไม่ว่าคู่สมรสตัวจะไปพูดคุยกับใคร ไป

กระที่ไหน ก็มีแต่ความหึงหวงระแวงสงสัยไม่ไว้ใจกัน ก็จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเบื่อหน่ายหย่าร้างได้

องค์ประกอบที่ 11 องค์ประกอบลักษณะงาน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 11 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.500 มีปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเดินทางครั้งละนานๆ อยู่เสมอ สถานที่ทำงานไกลกันทำให้ต้องแยกกันอยู่ และก้าว่ำการทำงานของกลุ่มสมรส จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านลักษณะงานเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง เนื่องมาจากสภาวะแวดล้อมที่ทำงาน ทั้งด้านระยะทาง ระยะเวลาที่ห่างกันอันเนื่องมาจากความจำเป็นของหน้าที่การงาน ถือเป็นช่องว่างและอุปสรรคของการดำเนินชีวิตคู่ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้อีกฝ่ายได้พบปะกับผู้อื่น และสถานการณ์อาจทำให้อีกฝ่ายเกิดความพึงพอใจผู้อื่นได้ง่าย เนื่องจากกลุ่มสมรสให้ความสำคัญกับงานมากกว่าชีวิตคู่ จนอาจเป็นเหตุให้เกิดการหย่าร้างกันที่สุดในที่สุด ดังที่ ทูซอล และ เมอร์ริลล์ (สุดา ภิรมย์แก้ว. 2522 : 8 ; อ้างอิงจาก Truxal; & Merrill.1951 : 691) อธิบายไว้ว่า ลักษณะงานอาชีพบางอย่างอาจนำไปสู่การหย่าร้างได้ เขากล่าวว่า งานอาชีพบางอย่างมีโครงสร้างหรือลักษณะที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือตึงเครียดในครอบครัวได้ เช่น อาชีพธุรกิจ อาชีพค้าขายที่ต้องเดินทางจากบ้านบ่อยๆ อาชีพนักแสดง นักดนตรี นักวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ทำให้คู่สมรสต้องแยกกันอยู่เป็นเวลานานๆ และงานอาชีพบางอย่างก็เปิดโอกาสให้สามีได้พบกับหญิงอื่นที่มี ความสวยงามหรือดึงดูดใจมากกว่าภรรยา เช่น อาชีพแพทย์ หรือ ทนายความ และในที่สุดชีวิตสมรสก็จบลงด้วยการหย่าร้าง

องค์ประกอบที่ 12 องค์ประกอบความพร้อมด้านบุตรและธุรกิจ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 12 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 2.947 มีปัจจัยปัจจัยที่บรรยายองค์ประกอบ คือ มีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจจึงต้องสมรส มีบุตรขณะยังไม่พร้อมทางเศรษฐกิจหรือสังคม และหลีกเลี่ยงการรับผิดชอบร่วมกันทางด้านธุรกิจ จากปัจจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านบุตรและธุรกิจ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการหย่าร้างเนื่องมาจาก การที่มีสมาชิกเพิ่มขึ้นในครอบครัวเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายของกลุ่มสมรส ถ้าคู่สมรสไม่พร้อมที่จะดูแลเพราะสภาพทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยก็ทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ หรือการที่คู่สมรสช่วยกันสร้างหนี้สิน แต่กลับหลีกเลี่ยงภาระในการรับผิดชอบบางครั้งนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้ง และอาจถึงขั้นการใช้กำลังรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจในครอบครัวขั้นรุนแรง ย่อมทำให้เกิดปัญหาการหย่าร้างตามมาได้ ดังที่ สุดสวาท ดิศโรจน์ และมาลินี วงษ์ลิทธิ์ กล่าวว่า การมีบุตรเป็นการเพิ่มภาระให้สามีภรรยา กล่าวคือภรรยาจะต้องทำหน้าที่ภายในครัวเรือน อันได้แก่ การทำงานบ้านการจัดการอาหาร ตลอดจนการจัดการหาอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่สามีจะต้องทำหน้าที่ในการหารายได้มาสู่ครัวเรือนมากขึ้น อันเนื่องมาจากการมีสมาชิกในครัวเรือนมากขึ้น อันเนื่องมาจากการมีสมาชิกในครัวเรือนมากขึ้น จากทฤษฎีตัวแบบการเปลี่ยนแปลงตัวของชีวิตสมรสกล่าวว่าจำนวนบุตร เป็นปัจจัยหนึ่งที่คู่สมรสจะต้องนำ

มาร่วมพิจารณาในการประเมินทางเลือกระหว่างการคงอยู่ใน ชีวิต และ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2536) ได้ ศึกษาเกี่ยวกับสตรีและการหย่าร้างพบว่า การหย่าร้างที่เกิดขึ้นเกิดจากสาเหตุด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของการหลีกเลี่ยงเกี่ยวกับหนี้สินนั้น โดยคิดเปอร์เซ็นต์ได้ 28.24%

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป เพื่อแก้ไขปัญหการหย่าร้างของคู่สมรสซึ่งเกิดจากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประการต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัย ปรากฏว่าองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการหย่าร้างได้แก่ การปฏิบัติตัวต่อคู่สมรส สื่อสารและปรับตัว จิตและสังคม อบายมุขและความเบี่ยงเบนทางเพศ ครอบครัวคู่สมรส ความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ เพศสัมพันธ์ อารมณ์ ความสัมพันธ์ ลักษณะนิสัย ลักษณะงาน บุตร และธุรกิจ ฉะนั้นการแก้ไขปัญหการหย่าร้างของคู่สมรส ควรนำผลการวิจัยนี้ให้บุคคลที่เตรียมตัวแต่งงาน คู่สมรสที่กำลังดำเนินชีวิตคู่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรส เช่น บิดา มารดา ทั้งฝ่ายสามีและภรรยา ได้รับรู้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดคู่สมรสแต่ละฝ่ายได้มีพฤติกรรมทั้ง 12 องค์ประกอบดังกล่าว โดยให้แต่ละฝ่ายได้มีการเรียนรู้ และฝึกทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตสมรสให้ยั่งยืน และป้องกันการหย่าร้างได้ด้วยตนเอง

2. รัฐ และองค์กรเอกชน ที่ทำหน้าที่ด้านครอบครัว ควรมีโครงการฝึกอบรม และให้ความรู้กับ ชาย และหญิงที่กำลังจะสมรส ให้รับทราบปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา ในชีวิตสมรส เพื่อช่วยเหลือ และป้องกันการหย่าร้างเมื่อได้สมรสแล้ว

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้องค์ประกอบทั้งหมด 12 องค์ประกอบ ควรนำค่าที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ไปทำการวิเคราะห์ต่อ เช่น การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ เพื่อวิเคราะห์เส้นทางการหย่าร้าง ว่ามีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม อย่างไรบ้าง เพื่อให้รู้ถึงพฤติกรรมที่เป็นเหตุ และเป็นผลสืบเนื่องซึ่งกันและกัน

2. ควรวิเคราะห์องค์ประกอบการหย่าร้างจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และจำนวนบุตร เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การหย่าร้าง. (2547). สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2547, จาก <http://www.judiciary.go.th/jti/research/detail/suwat>.
- กุสุมา พลแก้ว. (2544). **การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้หญิงในสังคมชนบทภายหลังการหย่าร้าง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. อัดสำเนา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2542, ตุลาคม). นิสัยชั่วตรงข้าม : จะอยู่กันยืดยาวได้อย่างไร. **นิตยสารแม่และเด็ก**. 23 : 332.
- _____. (2543, สิงหาคม). ครอบครัวสุขหรือทุกข์ขึ้นอยู่กับปาก. **นิตยสารแม่และเด็ก**. 23 : 342.
- กำแหง อีรนาถ. (2526). **ปัญหาการหย่าร้าง**. ใน ปัญหาครอบครัว : ชมรมความมั่นคงของครอบครัว. หน้า 57. เชียงใหม่: ชมรมความมั่นคงของครอบครัว
- จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล. (2526). **ตัวแบบสมมูลฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส : การทดสอบเฉพาะกรณีข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม**. กรุงเทพฯ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2541, พฤษภาคม – สิงหาคม). การวิเคราะห์องค์ประกอบ. **วารสารการวัดผลการศึกษา**. 20(58) : 31.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2529). **เด็กและวิกฤตการณ์ในครอบครัว**. เชียงใหม่. ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชัชชนันท์ สุวินทรากร. (2536). **สาเหตุและผลกระทบของการหย่าร้าง**. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. อัดสำเนา.
- ชัยโรจน์ แสงอุดม. (2526). คำปราศรัยพิธีเปิดประชุมสัมมนาปัญหาครอบครัว. ใน **ปัญหาครอบครัว : ชมรมความมั่นคงของครอบครัว**. หน้า 57. เชียงใหม่: ชมรมความมั่นคงของครอบครัว

ชุดินันท์ จันทรเสนานนท์. (2542). การศึกษารูปแบบการตัดสินใจด้านการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรีโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

ณัฐนารี เอมยงค์. (2544). การประยุกต์ใช้ TWO-COMPONENT SURVIVAL กับลักษณะการแต่งงาน-การหย่าร้าง ของประชากรบางส่วนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (ชีวสถิติ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน , อรพิน ชูชม; และ งามตา จินินทานนท์. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยาในวัยที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดุษฎี โยเหลา. (มปป). เอกสารคำสอนวิชา วป.712 สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา

เดอะ เนชั่น. (2551). ครอบครัวไทยเปราะบางหย่าร้างชั่วโมงละ 10 คู่. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2551, จาก <http://breakingnews.nationchannel.com/read.php?newsid=315670>.

นงนุช โรจนเลิศ. (2533). การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. (2533). การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างผู้หย่าร้างและผู้ไม่หย่าร้างในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. (วิจัยประชากรและสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.

บัญญัติ สุขศรีงาม. (2542, กันยายน). การหย่าร้างปัญหาของสังคมยุคใหม่. นิตยสารไกล่หมอ.

- บุญประคอง ภาณุรัตน์. (2531). **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีสตรีที่สมรสแล้ว ภาครัฐบาล, รัฐวิสาหกิจและเอกชน.** กรุงเทพฯ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บุญศรี พรหมมาพันธุ์; และคนอื่นๆ. (2547). **การพัฒนาเครื่องชี้วัดสำหรับการประเมินผลการบริหารบุคคลส่วนท้องถิ่น.** (เอกสารบทสรุปสำหรับผู้บริหาร). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. อัดสำเนา.
- บุญเสริม หุตะแพทย์. (2545). ปัญหาครอบครัวและแนวทางจัดการ. ใน **ประมวลสาระชุดวิชา หน่วยที่ 8 – 11 จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา.** หน้า 85. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เบญจพร ปัญญาียง. (2541, มกราคม – ธันวาคม). ครอบครัวหย่าร้าง. **วารสารสุขวิทยาจิต.** 2(1) : 36 – 42.
- ปันทดา ผือกพันธ์. (2535, กันยายน-ตุลาคม) ปัญหาการหย่าร้างในสังคมไทย..มองให้ลึกถึงต้นสายปลายเหตุ. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 15 (343) : 50.
- ประภัศร ฉันทศรัทธาการ; และ ยุพิน อังสุโรจน์. (2546, มีนาคม). การวิเคราะห์ตัวประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลศูนย์. **วารสารประชากรศาสตร์.** 19(1) : 55.
- ภัศร ลิมานนท์. (2541). บทบาทของผู้ชายกับปัญหาครอบครัวไทยในปัจจุบัน. **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.** 43(3) : 258-65.
- มาษะ ขิตตะสัค. (2546). **เมื่อวัยรุ่นใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างเรียนสังคมไทยพร้อมหรือยัง.** สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2547, จาก <http://www.nu.ac.th/office/gentle/teenage.htm>.
- มหาวิทยาลัยมหิดล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ภาควิชาจิตเวชศาสตร์. (2547). **การหย่าร้าง.** สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2547, จาก [http://web.ubu.ac.th/home/prasri/library/G/GP/gp_14 .html](http://web.ubu.ac.th/home/prasri/library/G/GP/gp_14.html).
- เมอร์ลิน. (2543, 6 สิงหาคม). ร้อยแปดพันเก้า. **ไทยรัฐ.** หน้า 10
- วรารณ รักริย์. (2529) **การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- วันทนา กลิ่นงาม. (2523). **ภาวะการหย่าร้างของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2512 – 2521**. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. (วิจัยประชากรและสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- วันทนา กลิ่นงาม. (2525). **ภาวะการหย่าร้างของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2512 – 2521**. เอกสารวิชาการหมายเลข 64. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิรัช วรรณรัตน์. (2538, มกราคม – เมษายน). การวิเคราะห์ตัวประกอบ. **วารสารการวัดผล การศึกษา**. 16(48) : 37.
- ศิริรัตน์ ศิลอาภรณ์. (2547). **การหย่าร้าง**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2547, จาก <http://www.school.net.th/library/createweb/10000/general/10000-4322.html>.
- ศูนย์สุขภาพจิต. (2547). **การหย่าร้างมีผลกระทบต่อ “ลูก”**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2547, จาก <http://www.mahidol.ac.th/mahidol/ra/rapc/divorce.html>.
- สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย. (2518). **ครอบครัวสัมพันธ์**.
- สมเกียรติ เบญจศาสตร์. (2541). **สภาวะความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- สุดสวาท ดิศจิโรจน์ และมาลินี วงษ์สิทธิ์. (2531). **อิทธิพลของโครงสร้างครัวเรือนและความสัมพันธ์ ในครอบครัว ต่อการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ของผู้หญิง**. สถาบันวิจัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดา ภิรมย์แก้ว. (2522, มกราคม – กุมภาพันธ์). **เมืองกับปัญหาการหย่าร้าง**. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 45 – 62.
- สุดา ภิรมย์แก้ว. (2529). **สาเหตุของการหย่าร้างในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.

สุพัฒนา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา. (2547). **อยู่...หรืออย่า**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2547,
จาก http://www.clinicrak.com/a_disclaimer.html.

สุภัตรา สุภาพ. (2529). **ปัญหาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. (2536). **สตรีและการหย่าร้าง**. (รายงานการวิจัย). ศึกษาศาสตร์. มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. อัดสำเนา.

สุรพงศ์ อำพันวงษ์. (2547). **ด้านภัยเศรษฐกิจ กอบกู้ชีวิตสมรส**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2547,
จาก <http://www.clinicrak.com/messages/viewmessage.php?id=0394&maintype=>.

อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์; และ จินตนา เพชรานนท์. (2528). **ภาวะสมรส : สำมะโนประชากรและ
เคหะ พ.ศ.2523 = Nuptiality : 1980 population and housing census**. กรุงเทพฯ :
กองสำรวจประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์. (2535). **พฤติกรรมและตัวชี้วัดความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในเขต
กรุงเทพมหานครที่นำสู่ความต้องการหย่าร้าง**. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต.
(วิจัยประชากรศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.

อาคม เดชทองคำ. (2547). **ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม : ครอบครัวแตกแยก. วิถีไทย
ปัญหาสังคม**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2547, จาก [http://student.rint.ac.th/
~jakkra/sheet5.doc](http://student.rint.ac.th/~jakkra/sheet5.doc).

อุทุมพร ทองอุทัย. (2523). **วิธีวิเคราะห์ตัวประกอบ**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

อุบลรัตน์ พิชญ์ชະนันท์. (2531). **คุณภาพชีวิตสมรส : ศึกษากรณีข้าราชการสังกัด
กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต (สังคมวิทยา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). **จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :
ชั้นดำเนินการพิมพ์

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 คำถามด้านชีวสังคม เป็นลักษณะให้เลือกตอบเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ
จำนวนปีที่สมรส และจำนวนบุตร

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย “✓” ลงใน () ที่ เป็นความจริงเกี่ยวกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ

() 20 ปี
() 20-30 ปี
() 31-40 ปี
() 41 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

() ประถมศึกษา () มัธยมศึกษาหรือปวช. () อนุปริญญาหรือปวส.
() ปริญญาตรี () ปริญญาโท () ปริญญาเอก

4. อาชีพ

() รับราชการ
() พนักงานรัฐวิสาหกิจ
() ประกอบอาชีพส่วนตัว
() อื่นๆ

5. จำนวนปีที่สมรส

() 1 - 3
() 3 - 5
() 6 - 10
() มากกว่า 10 ปี

6. จำนวนบุตร

() ไม่มีบุตร
() 1 - 3 คน
() 3 - 5 คน
() มากกว่า 5 คน

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง

ข้อแนะนำในการตอบ

ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าการหย่าร้างจากคู่สมรสของท่าน เกิดจากสาเหตุแต่ละข้อในระดับใด ขอให้ท่านตอบโดยเขียนเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่แสดงระดับที่ตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึก หรือความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
1. แต่งงานตั้งแต่อายุน้อย*					
2. แต่งงานเมื่ออายุมาก*					
3. อายุเท่ากัน*					
4. อายุแตกต่างกัน 1 – 5 ปี*					
5. อายุแตกต่างกันมากกว่า 5 ปี*					
6. สามีอายุมากกว่าภรรยา*					
7. ภรรยาอายุมากกว่าสามี*					
8. ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ระหว่างระดับประถมกับปริญญา*					
9. ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ระหว่างระดับมัธยม หรือ ปวช.กับปริญญา*					
10. ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ระหว่างระดับประถมกับมัธยม หรือ ปวช.*					
11. ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ระหว่างอนุปริญญา หรือ ปวส. กับปริญญา*					
12. ระดับการศึกษาเท่ากัน*					
13. ภรรยามีการศึกษาสูงกว่าสามี*					
14. สามีการศึกษาสูงกว่าภรรยา*					
15. ศาสนาที่แตกต่างกัน*					
16. ความเห็นศาสนาของคู่สมรส*					
17. ขัดแย้งการทำพิธีกรรมทางศาสนา					
18. เปลี่ยนศาสนาตามคู่สมรส*					

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
19. ความแตกต่างระหว่างการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก โดยที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย*					
20. ความแตกต่างระหว่างการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก โดยที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด*					
21. ความแตกต่างระหว่างการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก โดยที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย*					
22. ความแตกต่างระหว่างการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก โดยที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ*					
23. พ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหย่าร้าง*					
24. เลือกคู่ครองโดยใช้ความรักเป็นหลักอย่างเดียวโดยไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมด้านอื่น*					
25. เลือกคู่ครองโดยดูรูปร่างหน้าตาดีเป็นหลัก					
26. เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางสังคมเป็นหลัก หรือต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น					
27. เลือกคู่ครองโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจเป็นหลัก					
28. สมรสเพื่อหนีจากครอบครัวเดิม					
29. สมรสเพราะความเหงา					
30. สมรสเพื่อความมั่นคงในชีวิต*					
31. สมรสเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม					
32. สมรสเพื่อสนองความต้องการจำเป็นทางเพศ					
33. สมรสเพื่อหวังผลทางนิติกรรม					

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
34. มีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจจึงต้องสมรส					
35. ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเคยผ่านการหย่าร้างมาก่อน*					
36. ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีลูกติดจากการสมรส* ครั้งก่อน					
37. การสมรสไม่ได้การยอมรับจากญาติ					
38. ภรรยา มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงกว่าสามี*					
39. สามี มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงกว่าภรรยา*					
40. คู่สมรส มีตำแหน่งหน้าที่การงานเท่ากัน*					
41. เวลาว่างไม่ตรงกัน*					
42. ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเดินทางครั้งละนานๆ อยู่เสมอ					
43. ก้าว่การทำงานของคุณสมรส					
44. สถานที่ทำงานไกลกันทำให้ต้องแยกกันอยู่					
45. ไม่รู้จักกันดีก่อนการสมรส					
46. ไม่ได้รักกันมาก่อน					
47. ไม่สมัครใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่ สมรส					
48. หลีกเลี่ยงการรับผิดชอบเกี่ยวกับหนี้สิน					
49. ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย					
50. ชอบทำลายหรือผลาญทรัพย์สิน (นำของใน บ้านไปจำหน่าย หรือการกระทำอื่น ๆ)					
51. เศรษฐกิจตกต่ำ*					
52. สามีหรือภรรยาต่างมีรายได้เป็นของตัวเอง จึงไม่พึ่งพากัน*					
53. ไม่ทำมาหากิน*					
54. สามีหรือภรรยาต้องพึ่งรายได้ของคุณสมรส*					
55. ภรรยา มีรายได้สูงกว่าสามี*					
56. สามี มีรายได้สูงกว่าภรรยา*					

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
57. รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย*					
58. เศรษฐกิจการเงินในครอบครัวดีขึ้น*					
59. หลีกเลี่ยงการรับผิดชอบร่วมกันทางด้านธุรกิจ					
60. ไม่รับฟังความคิดเห็นของคู่สมรส					
61. ชอบวางแผนงานกับคู่สมรส					
62. ชอบจับผิดคู่สมรส					
63. ขาดความเป็นส่วนตัว					
64. ไม่ให้เกียรติคู่สมรส					
65. คนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนยุให้เลิกกัน					
66. คู่สมรสอาศัยอยู่ร่วมกับพ่อแม่หรือญาติ*					
67. คู่สมรสแยกอาศัยอยู่กันเอง*					
68. ฝ่ายหนึ่งต้องมาพักอาศัยในบ้านของคู่สมรส*					
69. คู่สมรสต้องเข้าบ้านหรือที่อยู่อาศัย*					
70. พูดก้าวร้าวผู้ใหญ่มากฝ่ายคู่สมรส					
71. หลงตัวเอง					
72. พูดจาดูหมิ่นเหยียดหยาม					
73. การทอดทิ้งคู่สมรส					
74. การไม่ดูแลเอาใจใส่คู่สมรสตามสมควร					
75. มีความเบี่ยงทางเพศ เช่นมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน					
76. ก้าวร้าวหยาบคาย					
77. ไม่ซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส (นอกใจ)					
78. ชอบทำร้ายร่างกายคู่สมรส					
79. เพิกเฉยต่อการอุปการะบุตร					
80. ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ช่วยเหลืองานบ้าน					

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
81. จู้จี้ขี้น					
82. มีปัญหาไม่พูดคุยกัน					
83. หึงหวงมากเกินไป					
84. ชอบเที่ยวกลางคืน					
85. เล่นการพนัน					
86. ติดสิ่งเสพติด					
87. ติดสุรา หรือ สิ่งมีเมา					
88. ปรับตัวเข้ากับบิดามารดาของคู่สมรสไม่ได้					
89. ปรับตัวเข้ากับญาติของคู่สมรสไม่ได้					
90. ให้ความสำคัญกับบิดามารดา หรือ ญาติมากกว่าคู่สมรส					
91. ให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าคู่สมรส					
92. ไม่สามารถมีบุตร					
93. มีโรคประจำตัว เจ็บป่วยเป็นประจำ					
94. ไม่สะอาด					
95. มีอาการโรคประสาท					
96. ไม่ดูแลตัวเองปล่อยตัว					
97. นำโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์					
98. เป็นโรคเอดส์*					
99. เป็นโรคอื่น ๆ เช่น อัมพาต อัมพฤกษ์*					
100. เอาแต่ใจตัวเอง					
101. เจ้าอารมณ์					
102. มีนิสัยใจคอโหดร้าย					
103. ไม่อดทน					
104. เกิดความเครียดเมื่ออยู่ด้วยกัน					
105. มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่เสมอ					
106.ทัศนคติไม่ตรงกันในการอบรมเลี้ยงดูบุตร*					
107. พยายามเปลี่ยนนิสัยของอีกฝ่าย					

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
108. ภรรยาต้องการมีความสามารถทัดเทียมสามี*					
109. ไม่อยากมีบุตร					
110. คู่สมรสไม่เป็นไปตามที่ตนคาดหวังไว้ก่อนแต่งงาน*					
111. เชื่อคำทำนายของหมอดู*					
112. ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้					
113. สื่อสารพูดคุยไม่รู้เรื่อง					
114. ไม่มีความสุขในการมีเพศสัมพันธ์					
115. ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากบิดามารดาของคู่สมรส					
116. ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากญาติของคู่สมรส					
117. มีความผิดปกติด้านเพศสัมพันธ์					
118. ไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์					
119. ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ					
120. ไม่สนใจในคู่สมรส					
121. ต่างคนต่างไม่พูดเมื่อมีปัญหา					
122. ไม่รักผูกพันกันเหมือนเดิม					
123. มีบุตรขณะยังไม่พร้อมทางเศรษฐกิจหรือสังคม					
124. มีความสัมพันธ์ไม่ดีกับลูกเลี้ยง*					
125. ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ					
126. มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเดียวกัน (ญาติพี่น้อง)					

หมายเหตุ * หมายถึงข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยไม่นำรายข้อเหล่านี้มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	พัชรินทร์ เจริญภักดิ์
วันเดือนปีเกิด	4 กรกฎาคม 2523
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	607/100 LPN.ศูนย์วัฒนธรรม (อาคาร E1) ถ.ประชาธิปไตย แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	SENIOR PRODUCTION COORDINATOR
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท กันตนา แอนิเมชัน สตูดิโอ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	นิเทศศาสตรบัณฑิต (น.บ.) วิชาเอกประชาสัมพันธ์ จาก มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
พ.ศ. 2546	รัฐศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) วิชาเอกการบริหารรัฐกิจ จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ